

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Trh s uměním a jeho determinanty

Mgr. Kateřina Pousková

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Mgr. Kateřina Pousková

Ekonomika a management

Název práce

Trh s uměním a jeho determinanty

Název anglicky

The Art market and its determinants

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnotit trh s uměním, popsat vývoj cen uměleckých děl (s využitím konkrétních příkladů umělců a jejich prací) a odpovědět na otázku, zda lze vývoj cen na trhu s uměním predikovat a zda je umění vhodnou investiční příležitostí v porovnání s jinými investičními příležitostmi (např. zlatem). V rámci práce budou také stanoveny determinanty poptávky a nabídky působící na tomto trhu a bude definováno, co tvoří hodnotu a cenu uměleckého díla a jak se s tímto dá v praxi pracovat.

Metodika

V teoretické části práce budou popsána teoretická východiska, konkrétně zde bude popsáno fungování trhu s uměním, definovány determinanty trhu, popsán vztah mezi pojmy hodnota a cena uměleckého díla a jaké faktory tyto pojmy ovlivňují. V praktické části práce budou zhodnocena data získaná především ze závěrečných zpráv aukčních síní, výročních zpráv vydávaných odpovědnými uměleckými institucemi a cenových indexů trhů s uměním. V práci budou využívány především základní statistické charakteristiky v oblasti časových řad, komparace cen a základní prvky indexní analýzy.

Dílčí části diplomové práce budou konzultovány také s odborníky v oblasti trhu s uměním, a to jak v ČR (doc. PhDr. Martin Zlatohlávek, PhD.; Galerie Zlatohlávek), tak v zahraničí (Anne-Sophie V.E. Rademecker; FRS-FNRS – Université libre de Bruxelles, Cultural Management and Economics).

Praxe autorky související s tématem práce:

- magisterský titul z oboru Dějiny umění
- probíhající doktorské studium oboru Obecná teorie a dějiny umění a kultury
- návštěva The European Fine Art Foundation (TEFAF) Fair v Maastrichtu (2016)

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

trh s uměním, umění, ekonomika, investice, Artprice global index, Česká republika, zahraničí, zlato

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav; SVOBODA, Roman. *Mikroekonomie : teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-453-4.
- HINDLS, Richard; ARLTOVÁ, Markéta; HRONOVÁ, Stanislava; MALÁ, Ivana; MAREK, Luboš; PECÁKOVÁ, Iva; ŘEZANKOVÁ, Hana. *Statistika v ekonomii*. [Průhonice]: Professional Publishing, 2018. ISBN 978-80-88260-09-7.
- CHANEL, O. Is art market behaviour predictable?. *European Economic Review*. [online] 1995. Volume 39, Issues 3–4. Pages 519-527. ISSN 0014-2921
- MCNULTY, T. *Art Market Research: A Guide to Methods and Sources*. 2d ed. Jefferson: McFarland, , 2013. 332 str. ISBN 10: ISBN-10: 0786466715
- SAMUELSON, Paul Anthony; NORDHAUS, William D. *Ekonomie : 19. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.
- SEKERKA, Bohuslav; BRČÁK, Josef; KUČERA, Antonín. *Ekonomie trochu jinak*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-534-0.
- SMITH, Adam. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha: Liberální institut, 2001. ISBN 80-86389-15-4.
- THOMPSON, D. Jak prodat vycpaného žraloka za 12 milionů dolarů: prapodivné zákony ekonomiky současného umění a aukčních domů. 1. vyd. Zlín: Kniha Zlín, 2010, 361 s. ISBN10: 8087162587
- TŘEŠTÍK, M. *Umění sbírat umění*. 1. vyd. Praha: Gasset, 2010. ISBN: 978-80-87079-09-6
- WAGNER, E. – WAGNEROVÁ, T. W. *Sbírání umění: vášně, investice a mnohem víc*. Zlín: Nakladatelství KNIHA ZLÍN, s.r.o., 2013. ISBN: 978-80-7473-279-9
-

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Roman Svoboda, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 8. 2022

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 2. 11. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Trh s uměním a jeho determinanty" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 3. 2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Romanu Svobodovi, Ph.D. za cenné rady a věcné připomínky k diplomové práci. Rovněž děkuji doc. PhDr. Martinu Zlatohlávkovi, Ph.D. za poskytnutí přátelských rad k tématu. Na závěr bych ráda poděkovala především svému manželovi a své nejbližší rodině za veškerou podporu při psaní této diplomové práce.

Trh s uměním a jeho determinanty

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá vývojem trhu s uměním v období let 2002–2022. Cílem předkládané práce je zhodnotit vývoj tohoto trhu za pomoci vybraných klíčových ukazatelů popsat vývoj cen uměleckých děl a odpovědět na otázku, zda lze vývoj cen s uměním predikovat. V rámci práce je vysvětleno fungování trhu s uměním, jsou zde definovány determinanty trhu a pro lepší pochopení celé problematiky je zde také popsán vzájemný vztah mezi pojmy hodnota a cena uměleckého díla. Mezi vybranými ukazateli aktuálního stavu globálního trhu s uměním ve zvoleném období je sledován vývoj celkové hodnoty trhu s uměním, počet uskutečněných transakcí a vývoj lokálních trhů v zemích, které se na globálním trhu s uměním významně podílejí. V rámci hodnocení jsou také identifikovány aktuální trendy, které nejvíce ovlivňují současný vývoj trhu. Protože se jedná převážně o data časového charakteru, je primárně využita grafická analýza dat formou přehledných tabulek a grafů. Pro účely srovnání vybraných časových řad byly využity odvozené ukazatele časových řad jako jsou řetězové a bazické indexy. Závěr práce je věnován odpovědi na otázku, zda je umění vhodnou investiční příležitostí.

Klíčová slova: trh s uměním, umění, investice, ceny umění, cena, hodnota, Artprice global index, ekonomika, Česká republika, zahraničí

The Art market and its determinants

Abstract

The aim of this thesis is to evaluate the development of the art market in the period 2002–2022, to describe the development of art prices using selected key indicators and to answer the question whether the development of art prices can be predicted. Within the framework of the thesis, the functioning of the art market is explained, the determinants of the market are defined and the interrelation between the concepts of value and price of artworks is also described for a better understanding of the whole issue. Among the selected indicators of the current state of the global art market in the chosen period, the development of the total value of the art market, the number of transactions made and the development of local markets in countries that are significantly involved in the global art market are tracked. The study also identifies the current trends that are most influencing current market developments. As the data is mainly of a time-based nature, graphical data analysis in the form of clear tables and graphs is primarily used. Derived time series indicators such as chain and base indices have been used to compare selected time series. The paper concludes by answering the question of whether art is a suitable investment opportunity.

Keywords: art market, art, investment, art prices, price, value, Artprice global index, economy, Czech Republic, abroad

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Trh.....	15
3.1.1 Poptávka a nabídka	16
3.2 Trh s uměním	19
3.2.1 Specifika trhu s uměním	19
3.2.2 Dělení uměleckého trhu	21
3.2.3 Účastníci trhu s uměním	23
3.3 Investice na trhu s uměním	28
3.3.1 Cena versus hodnota uměleckého díla.....	28
3.3.2 Investice na trhu s uměním/umění coby investiční nástroj.....	33
3.3.3 Investice a její návratnost	34
3.3.4 Indexy trhu s uměním	37
3.3.5 Rizika investice do umění.....	40
3.3.6 Další možnosti investování do umění.....	41
3.3.7 Investiční aktiva vybraná k porovnání s uměním	44
4 Vlastní práce.....	45
4.1 Hodnocení trhu s uměním	45
4.1.1 Vývoj hodnoty uskutečněných prodejů v letech 2002–2022.....	46
4.1.2 Vývoj objemu uskutečněných prodejů v letech 2002–2022.....	51
4.1.3 Globalizace a podíly jednotlivých zemí na trhu s uměním.....	52
4.1.4 Online prodeje.....	55
4.1.5 Veletrhy s uměním.....	58
4.1.6 Výkonnost jednotlivých segmentů trhu s výtvarným uměním podle výsledků aukčních prodejů	60
4.2 Ceny na trhu s uměním, jejich vývoj a možnosti predikce	65
4.2.1 Vývoj souhrnné ceny deseti nejdražších děl prodaných v aukcích v letech 2002–2022	66
4.2.2 Rozdíl mezi předaukčním odhadem a výslednou aukční cenou	71
4.2.3 Porovnání vybraných opakovaných prodejů v letech 2002–2022	73
4.3 Investice do umění	75
5 Výsledky a diskuse	81
5.1 Hodnocení trhu s uměním	81

5.2	Vývoj cen a investice do umění	85
6	Závěr.....	88
7	Seznam použitých zdrojů.....	90
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	97
8.1	Seznam obrázků	97
8.2	Seznam tabulek.....	97
8.3	Seznam grafů.....	97
8.4	Seznam použitých zkratk.....	97
9	Přílohy	98

1 Úvod

Kdo je cynik? Cynik je ten, kdo zná cenu všeho, ale nezná hodnotu ničeho.

– Oscar Wilde, Obraz Doriana Graye

Trh s uměním, stejně jako umění samo, je fascinujícím živým světem, který se neustále vyvíjí a mění. Říká se, že existence umění je téměř stejně tak dlouhá jako existence samotného lidstva. Od pravěkých maleb na stěnách jeskyní, přes antickou architekturu, renesanční malby a barokní sochařství, až po současnou éru digitálního světa, umění bylo a je neodmyslitelnou součástí lidské kultury. Definovat podstatu umění není jednoduché, jedno je ale jisté – jedním z hlavních smyslů existence uměleckých děl je přinášet estetický prožitek. Napříč historií se lidé obklopovali uměním: podporovali umělce, objednávali a nakupovali umělecká díla. Počátky trhu s uměním tak, jak je chápán dnes, jsou pevně svázány s rozšiřováním sběratelství a budováním rozsáhlých uměleckých sbírek, a s postupným vznikem klasických tržních mechanismů, na kterých trh funguje dodnes. Od dob svých počátků v 17. století se ovšem trh s uměním nesmírně rozšířil, otevřel a stal se globálním.

Předkládaná diplomová práce je věnována trhu s uměním, jeho chování, vývoji a hodnocení aktuálního stavu. Sledování vývoje trhu s uměním je zaměřeno na období let 2002–2022, kdy se trh poměrně rychle proměnil, a kdy čelil nejrůznějším výzvám spojeným se světovou ekonomickou situací, globalizací a stále se rozšiřujícím využíváním digitálních technologií. Jako hlavní sledované ukazatele vývoje byly vybrány hodnota uskutečněných prodejů, objem uskutečněných prodejů a podíly jednotlivých zemí na globálním trhu s uměním. Vývoj vybraných ukazatelů je dán do souvislosti s vývojem globální ekonomické situace, a je zde okomentováno, jak trh s uměním reaguje na její změny. Zároveň budou v práci popsány nejdůležitější trendy, které mají na dění na trhu s uměním a jeho další vývoj vliv.

Postupné otevírání trhu s uměním přilákalo k nakupování umění kromě sběratelů také investory, kteří v umění viděli kromě esteticky a historicky hodnotných předmětů také investiční příležitost. A protože otázka určování ceny je důležitou součástí ekonomiky, začalo vznikat odvětví ekonomie věnující se analýze trhu s uměním, jeho chování, vývoji cen, a především snaze přijít na spolehlivý způsob, jak cenu uměleckých děl stanovit. Ta je v případě umění úzce spjatá s jejich umělecko-historickou hodnotou. Pro potenciálního

investora je při rozhodování o investicích klíčovým faktorem také odpověď na otázku, jaké je budoucí zhodnocení investice. V diplomové práci bude tedy popsán a zhodnocen vývoj cen vybraných uměleckých děl v letech 2002–2022 a případné možnosti jejich predikce. Na závěr bude umění hodnoceno coby investiční aktivum, a bude zde rozebráno, zda je umění vůbec vhodnou investiční příležitostí.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této diplomové práce je zhodnotit globální trh s uměním a jeho vývoj se zaměřením na období let 2002–2022. Ke zhodnocení globálního trhu bude v daném období sledován vývoj vybraných základních ukazatelů stavu trhu jako je vývoj celkové hodnoty trhu a počty prodaných děl. Dále budou posouzeny podíly a vývoj lokálních trhů s uměním zemí, které se na globálním trhu s uměním významně podílejí. Dílčími cíli práce je pak popsat vývoj cen uměleckých děl během sledovaného období a následně odpovědět na otázku, zda lze vývoj cen na trhu s uměním predikovat. Poslední otázkou, která bude v práci zodpovězena je, zda je umění vhodnou investiční příležitostí a jestli ob stojí v porovnání s jinými investičními možnostmi (např. zlatem). V teoretické části práce budou stanoveny a popsány určující determinanty poptávky a nabídky trhu s uměním a rovněž zde bude vysvětleno, jaký je rozdíl mezi hodnotou a cenou uměleckého díla.

2.2 Metodika

Téma předkládané diplomové práce vychází z osobní praxe autorky související s jejím zájmem a studiem oboru dějiny umění. Práce je rozdělena standardním způsobem na část teoretickou a praktickou. Teoretická část práce je zpracována na základě literární rešerše odborných a domácích zdrojů. Jsou zde definovány parametry trhu s uměním, popsány determinanty jeho poptávky a nabídky a je zde vysvětlen rozdíl mezi hodnotou a cenou uměleckého díla a jejich vzájemný vztah. Zejména poslední zmíněná problematika pak byla konzultována i s odborníky v oblasti trhu s uměním.

Dále jsou zde vyjmenovány základní možnosti investice do umění a popsány vybrané indexy trhu. V praktické části práce jsou hodnocena data získaná z výsledků aukcí a závěrečných zpráv o stavu trhu s uměním vydávaných odbornými společnostmi. V práci jsou analyzována data časového charakteru, proto je primárně pro vyhodnocování časových řad využita grafická analýza dat formou přehledných tabulek a grafů. Při popisu časových řad je použito několika základních ukazatelů, které popisuje Hindls a kol. (2018). Prvním ukazatelem je míra dynamiky neboli absolutní přírůstek (taktéž první diference), který je definován následovně

$$\Delta y_t = y_t - y_{t-1} \text{ kde } t = 2, 3, 4, \dots, N. \quad (1)$$

Jako další jsou ve vybraných časových řadách vypočítány koeficienty růstu (řetězové indexy) podle vzorce

$$k_t = \frac{y_t}{y_{t-1}} \text{ kde } t = 2,3,4, \dots, N. \quad (2)$$

Z vypočítaných koeficientů růstu pak lze spočítat průměrný koeficient růstu za sledované časové období podle vzorce

$$\bar{k} = \sqrt[t-1]{k_2 \times k_3 \times \dots \times k_T} \text{ kde } t = 2,3,4, \dots, N. \quad (3)$$

Pro účely srovnání vybraných časových řad byly jejich hodnoty převedeny na bazický index (index se stálým základem) podle vzorce

$$k'_t = \frac{y_{t-1}}{y_t} \text{ kde } t = 2,3,4, \dots, N. \quad (4)$$

Pro výpočty a tvorbu grafů bylo v diplomové práci využito primárně programu MS Excel.

3 Teoretická východiska

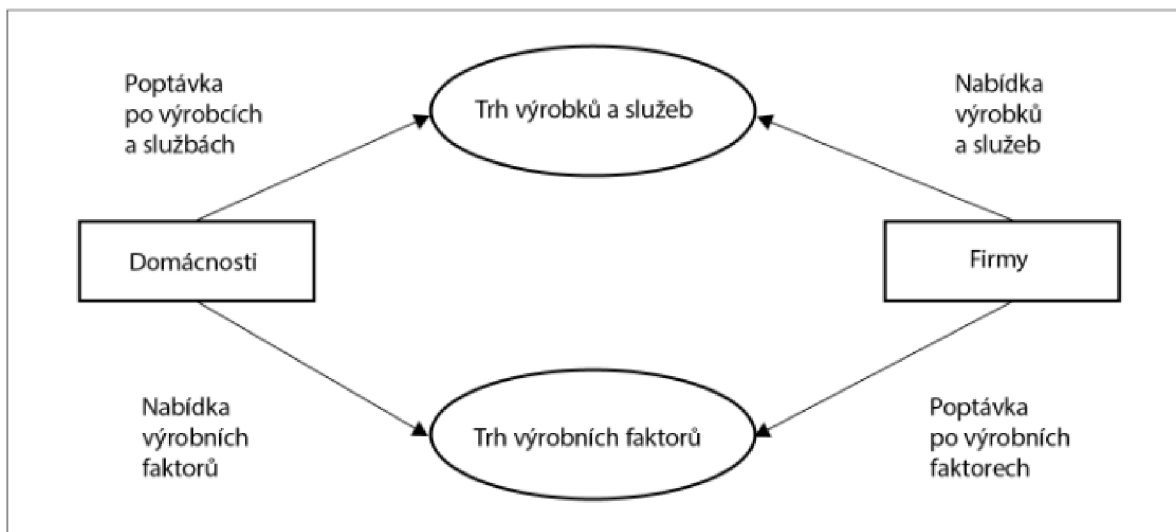
3.1 Trh

Trhem rozumíme jakýkoli systém koupě a prodeje. Tímto termínem také označujeme prostor, kde se setkává nabídka a poptávka v reálném čase (Brčák, Sekerka, Svoboda, 2020). Podle Jurečky a kol. (2018) je trh „koordinujícím mechanismem, který dává dohromady oddělené plány jednotlivých subjektů zkoušejících prodat a koupit dané zboží“. V současnosti může mít trh podobu fyzickou, kde se kupující a prodávající setkává osobně, nebo virtuální, kde se tyto dvě strany setkávají prostřednictvím portálů jako je např. ebay.com.

Trh lze z hlediska předmětů koupě a prodeje rozdělit na dva typy:

- Trhy výrobků a služeb
- Trhy výrobních faktorů

Obrázek 1: Zjednodušené zobrazení trhů a tržních subjektů

Zdroj: Jurečka a kol., 2018

Trh se dá dělit také z různých hledisek: například z hlediska územního, již zmiňovaného dělení podle předmětu koupě a prodeje, počtu zboží či stupně organizovanosti podmínek pro fungování komponent trhu (Jurečka a kol., 2018).

Podle Jurečky a kol. (2018) patří mezi hlavní funkce trhu uspokojování poptávky a nabídky. Domácnosti vstupují na trhy výrobků a služeb s cílem nakoupit výrobky a služby,

kterými by uspokojily svoje potřeby. Prostředky pro nákup získají tak, že vstoupí na trh výrobních faktorů, kde nabídnou výrobní faktory, které vlastní. Vztahy na trhu jsou koordinovány cenou, za kterou jsou dané komodity prodávány, přičemž tato cena je proměnlivá.

Podrobně se celému fungování a rozložení trhu věnují ve svých publikacích také Samuelson a Nordhaus (2013) a Brčák, Sekerka a Svoboda (2020).

Tržní mechanismus

Proces, v jehož rámci se tvoří poptávka a nabídka ve vzájemném vztahu při daných cenách, se nazývá tržní mechanismus. Hlavním úkolem tohoto procesu je stanovit cenu, která vyjadřuje hodnotu zboží na trhu penězi, tedy za jakých podmínek lze konkrétní zboží směnit (Samuelson a Nordhaus, 2013).

Tržní cena

Vzájemným působením poptávky a nabídky vzniká tržní cena. Samuelson a Nordhaus (2013) definují tržní cenu jako odraz relativní ekonomické hodnoty jednotlivých statků a služeb. Tato cena má důležitou informační funkci, protože svým poklesem nebo růstem vysílá signály o vztahu poptávky a nabídky na trhu, a tím informuje výrobce, zda mají zvýšit nebo snížit produkci výrobku. Spotřebitelům pak pomáhá se racionálně rozhodovat, jakým způsobem rozloží své disponibilní důchody. Tržní cena je tedy důležitá jak pro výrobce, tak pro spotřebitele, kteří ji zároveň svým chováním na trhu utvářejí.

3.1.1 Poptávka a nabídka

Poptávka

Svým chováním na trhu spotřebitelé vytvářejí poptávku po konkrétních výrobcích či službách a tím určují, co a v jakém množství se bude vyrábět. Lze také říct, že jde o vztah mezi množstvím poptávky a tržní cenou za předpokladu, že ostatní vlivy působící na poptávku, jsou neměnné (lat. *ceteris paribus*). Tento vztah bývá zpravidla znázorňován jako poptávková křivka. „*Množství, které spotřebitelé zamýšlejí koupit při dané ceně v určitém časovém období, je nazýváno poptávané množství*“ (Jurečka a kol., 2018).

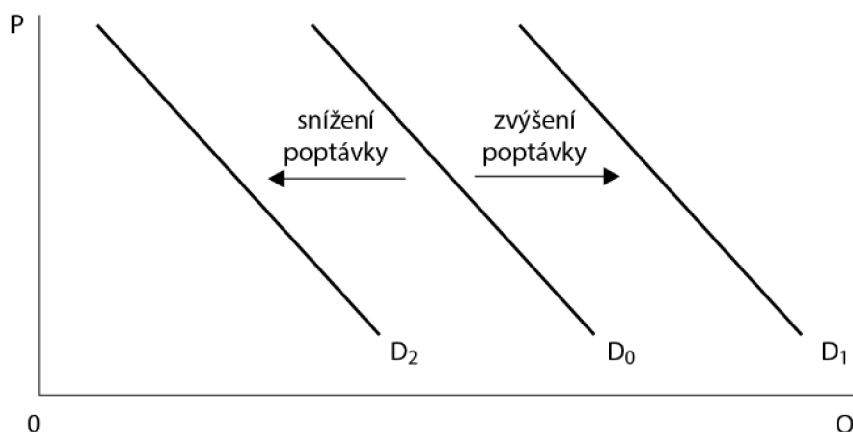
Důležitou vlastností poptávkové křivky je, že je klesající. To definuje zákon klesající poptávky, který říká, že pokud se cena určitého statku zvýší, pak (*ceteris paribus*) mají spotřebitelé tendenci nakupovat tohoto statku menší množství. Funguje to i naopak, pokud

cena statku klesne, zvýší se (*ceteris paribus*) jeho poptávané množství (Samuelson a Nordhaus, 2013).

Determinanty poptávky

Zákon klesající poptávky lze aplikovat na velké množství statků či služeb. V praxi však často dochází k tomu, že se poptávané množství určitého statku zvýšilo, přestože se jeho cena také zvýšila. Poptávku totiž ovlivňují i jiné faktory než jen cena. Mezi tyto faktory patří substituční efekt, kdy lze poptávaný statek nahradit jiným produktem při zachování stejného užitku. Pokud cena substitutu klesá, lidé se spíše přikloní k němu a poptávka po původním statku tak klesne. Poptávku rovněž ovlivňují ceny komplementů, tedy doplňkových produktů; zde platí, že zvýší-li se cena komplementu, poptávka po daném statku se zpravidla sníží. Na poptávku mají rovněž vliv důchody spotřebitelů. S růstem spotřebitelova důchodu se poptávka po daném statku či službě zvyšuje, s poklesem důchodu naopak snižuje. Neplatí to však u všech statků stejně. Významnou roli pak hraje také vkus a preference spotřebitelů. Zvýší-li se preference určitého statku, zvýší se po něm také poptávka. Zvýšení preference obvykle souvisí s aktuálními módními trendy. Vkus a preference mimo jiné souvisejí s demografickou strukturou spotřebitelů, stejně tak je rozhodujícím faktorem poptávky také jejich počet (Jurečka a kol., 2018).

Obrázek 2: zvýšení a snížení poptávky a následný posun poptávkové křivky

Zdroj: Jurečka a kol. (2018)

Každá poptávka bude mít dále vlastní zvláštní skupinu determinantů, které budou reflektovat důvody spotřebitelů ke koupi daného statku či služby. V neposlední řadě nelze opomenout ani vliv různých opatření vlády a dalších státních orgánů. Podrobně se

jednotlivým determinantám poptávky věnuje Brčák, Sekerka a Svoboda (2020), Samuelson a Nordhaus (2013) či Sekerka, Brčák a Kučera (2015).

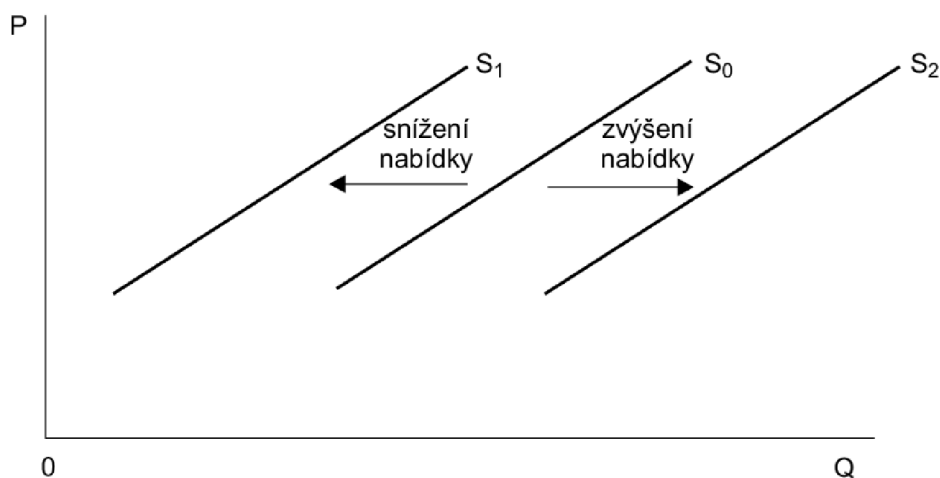
Nabídka

Nabídkou je označován vztah mezi cenou a nabízeným množstvím daného statku v určitém časovém období. Nabízené množství statku představuje množství, jaké jsou prodávající ochotni prodat při určitých cenách na trhu. Stejně jako poptávka se i nabídka vyjadřuje nabídkovou křivkou. Jak uvádí Brčák, Sekerka a Svoboda (2020), funkce nabídky je rostoucí a vyjadřuje ochotu prodávajících nabízet (*ceteris paribus*) větší množství statku při vyšších cenách. Roste-li cena statku, zvyšuje se také zájem prodávajících (výrobců) o produkci daného statku nebo služby. Nabídku zároveň zvyšují také výrobci, kteří mohou nově přistoupit k výrobě daného statku (do této doby jim výška nákladů při nízké ceně produkci neumožňovala).

Determinanty nabídky

Stejně jako v případě poptávky, tak i nabídku ovlivňují také specifické faktory. Odrazem změny faktorů je následná změna nabídky. Obdobný efekt, jako má cena substitutů nebo komplementů na poptávku, má také na nabídku. V tomto případě platí, že „*při zvýšení ceny výrobního substitutu se nabídka daného statku sníží, a naopak snížení ceny výrobního substitutu zvýší nabídku daného produktu*“ (Jurečka a kol., 2018). Se změnou nabídky také úzce souvisí výše výrobních nákladů. Pokud jsou náklady v porovnání s tržní cenou nízké, je možné mít pro výrobce vysoký zisk na výrobě a prodeji daného statku. Jsou-li tyto náklady ale vysoké, výrobce produkci sníží nebo se přeorientuje na výrobu něčeho jiného. Na výši výrobních nákladů má vliv cena vstupů a dostupné technologie. V neposlední řadě má pak na nabídku rovněž vliv vládní politika, například odstranění cel nebo kvót. A stejně jako u poptávky, i zde rozhodují specifické faktory. V současné době může být specifickým faktorem také snadné porovnání cen spotřebiteli na internetu (Samuelson a Nordhaus, 2013).

Obrázek 3: Zvýšení a snížená nabídky a následný posun nabídkové křivky

Zdroj: Jurečka a kol. (2018)

3.2 Trh s uměním

Claire McAndrew ve zprávě z roku 2023 k situaci na trhu s uměním uvádí, že současná celková tržní hodnota globálního trhu je odhadována na 67,8 miliard dolarů s meziročním nárůstem o 3 % oproti předchozímu roku. Tato hodnota je odvozována od souhrnu prodejů uskutečněných v aukčních síních a prostřednictvím dealerů, které ale ve skutečnosti představují jen určitou část trhu (Art Basel&UBS, 2023). Jak trh s uměním tedy funguje?

Trh s uměním patří typově mezi trhy s výrobky a službami. Funguje v ekonomickém modelu, který musí brát do úvahy víc než jen zásady nabídky a poptávky v tom smyslu, ve kterém byly popsány výše. Zjednodušeně řečeno, umění se nabízí a poptává za cenu, která není tak docela založená na klasických cenotvorných faktorech, ale promítá se do ní (mimo jiné) obtížně kvantifikovatelná kulturní hodnota díla, cena minulého prodeje a také jeho předpokládaná budoucí hodnota.¹

3.2.1 Specifika trhu s uměním

Základním rysem trhu s uměním je malý počet transakcí vysoké hodnoty a velmi vysoký počet menších nebo malých transakcí. Přestože to může na první pohled působit dojmem, že se menší transakce týkají málo významných položek, tedy málo významných nebo málo hodnotných uměleckých děl, a tudíž tvoří menšinu z celkového počtu transakcí, opak je pravdou. Ve skutečnosti tvoří tyto transakce zásadní položku v obratu celého trhu (McNulty, 2013).

¹ Determinanty mající vliv na cenu uměleckého díla budou podrobně rozebrány v následujících kapitolách.

Aktivita na trhu se vyznačuje cykličností s obvyklými vrcholy na jaře a na podzim, kdy velké aukční síně uskutečňují ty nejdůležitější aukce. Výzkumy věnující se trhu s uměním dlouhodobě upozorňují na skutečnost, že veškerá data, která jsou k dispozici, jsou založená jen na výsledcích transakcí odehrávajících se v aukčních síních. Aukce však tvoří pouze část obchodů s uměním. Umění lze nakupovat a prodávat také prostřednictvím obchodníků, soukromých galerií či přímo mezi sběrateli a s naprostým vyloučením veřejnosti. Takové transakce nelze nijak zmapovat a analyzovat, obecně se má ale za to, že cenové trendy, které lze vyčíst ze závěrečných zpráv aukčních síní, reflektují situaci na celém trhu s uměním (McAndrew, 2010).

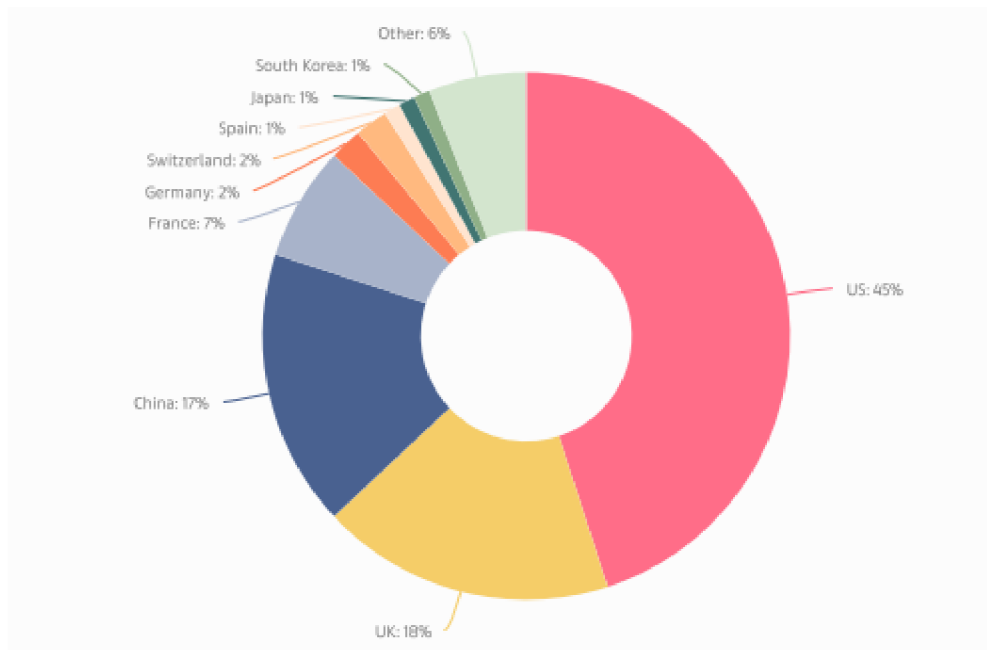
Základními parametry ekonomiky jsou preference spotřebitelů a technologická omezení. V případě trhu s uměním nejde o technologická omezení, ale omezenost zdrojů. Umění představuje luxusní statky, jejichž množství nelze zvětšit v závislosti na tom, jak se mění nabídka a poptávka, přičemž každé umělecké dílo je unikátní „produkt“. Specifikem uměleckých děl je kromě jejich jedinečnosti také nedělitelnost (Wagner a Wagnerová, 2018). Nákup a vlastnictví uměleckého díla přináší kromě ekonomických výhod i benefity nefinanční povahy – svému majiteli poskytuje kulturní a estetickou hodnotu. Obchodování na trhu s uměním je nicméně velmi náročné na čas, existuje tu vysoké riziko chyb a je potřeba si uvědomit, že může trvat i několik desítek let, než se investice zhodnotí (Thompson, 2010). Vstupní investicí na trh s uměním je především velký objem času, který zájemce věnuje tomu, aby se na trhu zorientoval, vycvičil si oko, vytříbil si vkus a vypožoroval proměnlivou povahu trhu, zejména pokud má zájem věnovat se nákupům současného umění.

V posledních dvou dekadách prošel trh s uměním rapidní změnou. Prostor, kde se lidé etablovali především z řad velmi bohatých sběratelů a z úzkých řad expertů na umění, a kde pravidla a obchodní transakce zůstávaly veřejnosti skryté, se otevřel širší veřejnosti a umění se proměnilo v aktivum, do kterého se dá relativně snadno investovat. Otevření trhu však neznamená jen příliv nových sběratelů, uměleckých expertů, umělců a uměleckých děl, ale také zvýšení rizika chyb (McNulty, 2013). Na trh vstupují noví a méně zkušení hráči, kteří se spoléhají často pouze na cenu jako na ukazatel hodnoty a neberou do úvahy, jakým způsobem se cena uměleckých děl stanovuje a jaké faktory ji ovlivňují. Takový způsob uvažování dává prostor nepoctivému jednání a snadnějšímu obchodování s falzy.

Zároveň se také změnil podíl jednotlivých zemí na globálním trhu s uměním. Od 50. let 20. století trhu dominovaly Spojené státy americké a Spojené království Velké

Británie, které dohromady tvoří dvě třetiny trhu. Od roku 2010 se do popředí dostala také Čína, která má v poslední dekádě srovnatelné postavení s Velkou Británií. Čtvrtou příčku pak dlouhodobě drží Francie.

Obrázek: Podíl jednotlivých zemí na globálním trhu s uměním v roce 2022

Zdroj: *The Art Basel and UBS Art Market Report 2023*

3.2.2 Dělení uměleckého trhu

Pojem trh s uměním zahrnuje vysokou úroveň obecnosti. Realita je taková, že neexistuje pouze jeden celkový umělecký trh, ale spíše menší množství specializovaných trhů (například trh s užitým uměním, trh s poválečným uměním, trh se současným uměním atd.), kdy z dílčích trhů vykazuje své specifické znaky, chování a dynamiku.

Trh s uměním lze tedy dělit různými způsoby. Základní dělení vychází z hlediska typu trhu. Dále lze trh dělit z hlediska formy prodeje, lze jej segmentovat dle období, výše prodejní ceny nebo třeba provenience. Níže je uvedeno pro přehled několik základních dělení (McAndrew, 2013; McNulty, 2013):

Podle typu trhu

- Primární
- Sekundární

Podle formy prodeje²

- Prodejní galerie
- Aukční síně
- Přímý prodej
- Kombinace výše zmíněného

Podle období³

- Staří mistři
- Impresionismus a post-impresionismus
- Poválečné umění
- Moderní umění
- Současné umění

Základní dělení trhu s uměním podle typu trhu

Primární trh

Primární trh s uměním je určen pro díla, která se prodávají poprvé. Zde se prodávají díla nově vytvořená, sem vstupují umělci, pokud se jim podaří dostat svou tvorbu do fáze, kdy si jich veřejnost všimne. Spadají sem prodejní galerie, které vystavují a prodávají díla, která mají přímo od umělců, a také umělecká studia, kde svá díla prodávají přímo jejich autoři (Wagner & Wagnerová, 2013). Cena uměleckých děl je v tomto případě stanovována na základě prodejní historie umělce (pokud nějaká je), proběhlých výstav, rozvinutosti kariéry, a také velikosti a kvality uměleckého díla. Čím vyšší poptávka po předchozí umělcově tvorbě, tím vyšší může být cena nově uvedeného díla.

Sekundární trh

Jakmile je dílo prodáno na primárním trhu, automaticky přechází na trh sekundární. Většina uměleckých děl prodaných v aukčních síních tvoří část sekundárního trhu. Stanovení prodejní ceny je zde o něco komplikovanější – cenu ovlivňuje mnoho faktorů jako je původ díla, autentičnost, autor, námět a další (tyto faktory jsou podrobně popsány v jedné z následujících kapitol).

² Jednotlivé formy prodeje jsou popsány v následujících kapitolách.

³ Toto konkrétní rozdělení vychází z popisu Claire McAndrew (2013) a pro účely této diplomové práce bylo mírně zjednodušeno. Jednotlivá období se obvykle ještě dělí na přesněji časově ohraničené úseky, což není pro základní přehled podstatné.

Podle manželů Wagnerových (2013) je sekundární trh více zaměřen na samotná díla než na umělce. Sběratelé se soustředí na získání konkrétního díla, které z různých důvodů vyhodnotili jako relevantní investici a rozšíření své sbírky. Důležitou součástí trhu jsou kromě aukčních síní zavedené galerie nabízející k prodeji mimořádná či vzácná díla, dále pak obchodníci a v neposlední řadě aukční síně. Aukce jsou nejdůležitější částí sekundárního trhu, především celovečerní tradiční aukce nejprestižnějších děl v aukčních síních Sotheby's a Christie's.

3.2.3 Účastníci trhu s uměním

Na trhu s uměním můžeme definovat celou řadu subjektů, které mají na směřování trhu větší či menší vliv. Primárně je lze rozdělit do tří základních kategorií, konkrétně jsou to samotní umělci, zprostředkovatelé a zákazníci.

Umělci

Umělci tvoří umělecká díla a představují na uměleckém trhu se současným uměním zdroj nabídky. Trh s uměním jim na oplátku poskytuje prostor pro jejich profesní život, tedy pro jejich tvorbu a zlepšování artistických dovedností, a samozřejmě prostor, ve kterém mohou svou tvorbu představit veřejnosti. Svá díla umělci prodávají v zastoupení, a to buď prostřednictvím aukčních síní, obchodníků s uměním – prodejních galerií či samostatně působících obchodníků, nebo jako přímé zakázky pro objednatele. Přijetí umělce veřejností při vstupu umělce na primární trh velmi závisí také na schopnostech jeho obchodního zástupce (McAndrew, 2010).

Obchodníci

Definovat obchodníka s uměním lze poměrně jednoduše. Jde o osobu nebo společnost, která se zabývá nákupem a prodejem uměleckých děl, nebo zastává roli prostředníka mezi prodávajícím a kupujícím uměním. Ideální obchodník, potažmo galerista, je podle Georginy Adam (2016) zkušený, aktivně vyhledává perspektivní umělce, má vazby jak na galerie, tak i na aukční síně, a především disponuje vytříbeným vkusem a citem pro umění. Není proto neobvyklé, že se profesionální obchodníci úzce profilují a specializují pouze na určitý segment trhu s uměním. Ten může zahrnovat specifické období, konkrétního umělce či skupinu umělců nebo například také region.

Prodejní galerie

Jedním největších hráčů na trhu s uměním jsou galerie. Zatímco některé galerie se specializují pouze na primární trh s uměním, kdy spolupracují přímo se začínajícími či již etablovanými umělci a uvádějí jejich díla poprvé na trh, jiné se zaměřují výhradně na sekundární trh a předmětem jejich činnosti je obchodování s uměleckými díly bez účasti jejich autora (Ehrmann, 2015). Mnoho galerií však kombinuje oba přístupy.

Zejména v posledních desetiletích prošel trh s uměním rychlým vývojem a také galerie se musely tomuto vývoji přizpůsobit. Týká se to především galerií nabízejících současné umění – jejich rolí je dnes nejenom zprostředkovat umělci kontakt se sběratelem, ale jsou to právě ony, kdo má zásadní roli při propagaci umělce, zvyšování jeho známosti (a tím zvyšování ceny jeho prací) a u mladých umělců také mnohdy rozhodují o jeho přijetí veřejností (Třeštík, 2010). Z toho důvodu je pro začínajícího umělce výběr vhodné galerie naprosto klíčový. Prodejem děl zajišťuje galerie umělcům finanční stabilitu, která je pro ně důležitá při další tvorbě, pořádá výstavy jejich prací, propaguje je či dokonce vydává jejich monografie. Zároveň spoluprací s umělci si galerie tvoří vlastní rozmanitý inventář, který v čase svou hodnotu zvyšuje (Ehrmann, 2015).

V současné době propagování umělce vyžaduje nemalou finanční investici. S rostoucím významem mezinárodních veletrhů to znamená účastnit se nejen tradičních veletrhů v Paříži a New Yorku, ale také v Basileji, Londýně, Miami, Hong Kongu a Singapuru, které tvoří páteřní osu současného obchodu s uměním.

Obchodníci s uměním

Význační obchodníci-specialisté jsou schopni na základě svých zkušeností predikovat trendy na trhu, ti nejvýznačnější dokonce mohou mít na směřování trhu přímý vliv. První příčku v seznamu nejproslulejších obchodníků s uměním v současné době zaujímá Larry Gagosian, majitel a zakladatel mezinárodní sítě prodejních galerií „Gagosian gallery“, která se specializuje na současné a moderní umění. Přijetí uměleckého díla do Gagosianovy prodejní galerie se tak rovná téměř automatickému kladnému přijetí a uznání autora a jeho díla širokou veřejností (Wagner & Wagnerová, 2013).

Je prakticky nemožné zjistit, kolik obchodníků na trhu působí. Podle Georginy Adam (2016) a Claire McAndrew (2010) lze obchodníky rozdělit do několika úrovní – nejvyšší úroveň reprezentuje pevné jádro obchodníků, přičemž Andrew odhaduje jejich počet na cca 4000, kteří jsou odpovědní za zhruba 75 % obrátu tohoto segmentu trhu s uměním podle

jeho hodnoty. Střední úroveň reprezentuje přes 100 000 registrovaných obchodníků s výtvarným a užitým uměním, včetně zprostředkovatelů (kteří prodávají na základě provize), agentů umělců a galeristů se středně velkými galeriemi. Poslední úroveň tvoří obrovské množství malých galerií a obchodníků, kteří obchodují s uměním za nižší ceny a (nebo) s užitým uměním.

Stanovením a udržováním vysokých standardů pro udělení akreditace nebo členství obchodníků jsou pověřeny profesionální sdružení obchodníků s uměním. Mezi tyto organizace patří například Art Dealers Association of America (ADAA), British Art Market Federation (BAMF), French art dealers committee nebo The European Fine Art Foundation (TEFAF).

Aukční síně

Jedním z nejdůležitějších subjektů na sekundárním trhu jsou aukční síně, v nichž se uskutečňuje téměř polovina všech obchodních transakcí. Z hlediska jakéhokoliv výzkumu jsou to pak především aukční výsledky, na které je upřena pozornost ekonomů a analytiků zpracovávajících data z tohoto odvětví. Většina analytiků se domnívá, že aukční výsledky (výsledky veřejných transakcí) reflektují trendy panující na celém trhu, tedy i v soukromém sektoru (Adam, 2014). Mezi současnou světovou špičku patří aukční domy Christie's, Sotheby's a Phillips se svými pobočkami po celém světě.

Jak aukce umění fungují

V současné době lze rozlišit dva typy aukcí – aukci naživo a online aukci. Aukce fungují na principu postupného přihazování a zvyšování kupní ceny. Obvykle se jedná zároveň o významnou společenskou událost, a dopředu je známo, kdy která aukční síň pořádá aukci konkrétního typu.

Přihazování obvykle začíná na spodní cenové hranici (nejnižší podání/vyvolávací cena), licitátor následně postupně vyvoláváním zvyšuje cenu. Když přihazování zastaví, dražená položka je označena termínem „přiklepnuto“. Finální cena, za kterou je položka vydražena, se označuje termínem kladívková cena. Může se stát, že si prodávají předem s aukční síní stanoví „rezervní cenu“, což je minimální požadovaná cena prodejce za položku v aukci. Pokud se během aukce přihazováním nedosáhne na rezervní cenu, je položka označena jako neprodejná, a pokud se skutečně nenajde vhodný kupec, položku licitátor označí jako neprodanou či položku zakoupenou aukční síní, tj. že položka v aukční síně

zůstane a ta ji může kdykoli dle svého uvážení nabídnout v další aukci, nebo ji dokonce stáhnout z trhu, pokud usoudí, že pro prodej takové položky není vhodná doba. Podrobně rozepisuje princip fungování aukcí Ashenfelter a Graddy (2003), McNulty (2013) a McAndrew (2010).

Před aukcí je zvykem, aby aukční síň zveřejnila katalog prodáváných děl s informacemi o jednotlivých položkách, které půjdou do prodeje. Tyto informace zahrnují standardně základní informace o díle, tj. název, autor, rozměry a médium. Informace obvykle bývají doplněny o odhady cenového rozpětí, tj. odhad nejnižší ceny a nejvyšší ceny. Rezervní cena, pokud je stanovena, nebývá součástí informací a běžně se nezveřejňuje ani to, zda vůbec byla stanovena. Existuje nepsané pravidlo, že rezervní cena se pohybuje buď na úrovni nebo pod hranicí odhadu nejnižší ceny (Beggs a Graddy, 2009).

Zisky aukčních síní pramení především z účtování přidružených poplatků spojených se zajištěním prodeje díla. Cena, za kterou je dílo vydraženo, není konečnou částkou, za kterou je dílo prodáno. Finální cena prodaného díla je založena na součtu kladívkové ceny a všech provizí, které se v posledních letech pohybují kolem 10–26 % kladívkové ceny předmětu v aukci (Sotheby's Buyer's premium chart, 2023). Aukční síni platí provizi také kupující.

Sběratelé

Klíčovým hráčem a hybatelem jak na primárním, tak na sekundárním trhu s uměním jsou sběratelé. Dnes by se dalo říct, že dnešní sběratelé jsou odrazem historických mecenášů a patronů umění, kteří podporovali uměleckou tvorbu napříč staletími. Bamberger (2016) rozděluje sběratele do dvou skupin podle charakteru jejich aktivity na trhu, kdy rozlišuje sbírání umění a nakupování umění. Podle něj jsou nákupy uměleckých děl více náhodné a více založené na tom, co se sběrateli líbí. Do této skupiny také zařazuje ty sběratele, pro které je umění jen položkou v jejich portfoliu, způsob, jak dosáhnout svých finančních cílů a diverzifikace portfolia. Druhou skupinu podle něj představují ti sběratelé, kteří umění cíleně sbírají a nákup díla pro ně představuje osobnější záležitost. Umělecké dílo nakupují na základě hlubšího porozumění a s cílem rozšíření či doplnění své vlastní sbírky. Sběratel má mnoho možností, kam zaměřovat svou pozornost, zda se zaměří na sbírání konkrétního umělce, konkrétního období, specifických témat či druhu uměleckých předmětů. To vše bude mít následně vliv na jeho chování na trhu s uměním (Adam, 2016).

Kromě soukromých sběratelů rozlišujeme také institucionální a korporátní sběratele – muzea, galerie, knihovny a další velké soukromé i veřejné instituce. I zde se nákupy umění řídí vnitřními potřebami, politikou a stanovenými metodami prodeje a nákupu. Mezi korporátní sběratele patří banky, nebo další soukromé instituce. Jejich motivy k nákupu mohou být různé od diverzifikace portfolia služeb pro klienty až po filantropické záměry (McAndrew, 2010).

Jak ve své knize vysvětluje Georgina Adam (2016), vliv sběratelů na vývoj cen na trhu je těžko kvantifikovatelný, nicméně právě sběratelé mají vliv na přijetí umělce na primárním trhu a jsou odpovědní za pohyb děl na sekundárním trhu. Aktuální přání a osobní preference mohou mít v případě významných sběratelů znatelný vliv na aktuální trendy a vývoj poptávky na trhu.

Veletrhy s uměním

Role veletrhů s uměním zejména v posledních dekadách výrazně stoupla na významu. Veletrhy s uměním představují pro všechny ostatní hráče na trhu platformu, kde se mohou setkat, porozhlédnout se, porovnat aktuálně nabízené umění a navázat nové kontakty. Většina veletrhů funguje na principu prodejního veletrhu, kde je zde prezentované umění možné také zakoupit. Na veletrzích bývá zastoupené umění ze všech období a všech druhů. Dobře zorganizovaný veletrh nabízí podle Ehrmanna (2015) díla rozmanitá a na různých úrovních kvality, což se ve výsledku vyrovná nabídce na prestižních aukcích. Galerie a obchodníci vystavují jak neznámá, tak velmi důležitá díla, což umožňuje návštěvníkům seznámit se s aktuální nabídkou na trhu, současnými trendy a zároveň také porovnat nabídku a úroveň jednotlivých obchodníků. Pro nováčky působící na trhu s uměním jsou veletrhy zároveň příležitostmi, jak si na poměrně velkém vzorku vycvičit oko a vytříbit vkus a pro méně známé galerie nebo umělce nabízejí skvělou příležitost představit se široké veřejnosti (Adam, 2016).

Internet

Internet dnes hraje důležitou roli i ve světě umění. Nabízí mnohem jednodušší a flexibilní komunikaci mezi jednotlivými účastníky trhu, umožňuje jednodušší promo umělců a jejich prací, galerií a obchodníků a představuje způsob, jak se na trhu lépe zorientovat. Pro potenciální investory představuje snadnější dostupnost informací o stavu trhu, aktuálních trendech a vývoji cen, i když většina těchto informací je poskytována

placenými službami. Sběratelé mohou přes internet provádět přímé nákupy a prodeje, a to zejména na sekundárním trhu při obchodování s díly zavedených umělců (Ehrmann, 2015).

S nákupy přes internet jsou je pochopitelně spojené zvýšené riziko, zejména pokud k obchodování dochází mimo zavedené platformy. Spolu s rozšiřující se nabídkou se otevírá prostor pro obchod s falzy a neautorskými kopiemi. Proto zde platí ještě větší důraz na obezřetnost než při osobním nákupu (Charney, 2015).

Nepřímí účastníci trhu s uměním

Na trhu s uměním působí kromě výše jmenovaných také kritici umění, znalci, kunsthistorici, kurátoři či publicisté. Tato skupina má vliv na odborné mínění, které má na trh s uměním také určitý vliv – kritické přijetí uměleckého díla odbornou veřejností má vliv jak na postavení umělce na trhu, tak současně na cenu uměleckého díla (Třeštík, 2010).

3.3 Investice na trhu s uměním

3.3.1 Cena versus hodnota uměleckého díla

Klíčovou vlastností umělecký děl je, že jsou všechna naprosto unikátní, některá více, některá méně. Cena je tak pro nemalou část sběratelů ekvivalentem hodnoty a významu uměleckého díla. Určování ceny a hodnoty je v případě uměleckých děl a předmětů komplikovaný proces, který ovlivňuje mnoho objektivních i subjektivních faktorů. Nelze se opřít o cenové tabulky nebo přesné katalogové ceny, je třeba posuzovat každé dílo individuálně. Pro sběratele, investory a některé obchodníky je tak mnohem pohodlnější spolehnout se buď na názor znalce nebo se řídit právě cenou coby ukazatelem kvality a hodnoty (McAndrew, 2010).

Cena

Určení monetární ceny na trhu s uměním vyžaduje celkovou analýzu díla založenou na vyhodnocení objektivních kritérií. Je nezbytné tuto analýzu svěřit znalci, který má potřebné znalosti o vztazích mezi jednotlivými kritérii a faktory, které mají vliv jak na cenu, tak na hodnotu díla.

Claire McAndrew (2010) ve své studii obsáhle popisuje možný mechanismus určování ceny v případě uměleckých děl, přičemž stanovuje základní principy:

- Reálná tržní cena (FMV) – při určování FMV vychází znalec z aktuálních aukčních cen
- Maloobchodní cena (RRV) – znalec vychází ze současných galerijních cen
- Obchodovatelná peněžní cena (MCV) – znalec stanoví MCV na základě vzorce, kdy od FMV odečte provizi prodejci, náklady spojené s vlastnictvím díla (např. náklady na pojištění, uskladnění, transport) a další transakční náklady. Tento způsob stanovení ceny děl se používá zejména v případě rozdělování majetku.

Cena uměleckého díla se mění v čase, u současných umělců to může být prakticky ze dne na den. Proto je důležité nechávat pro sběratele ocenit umělecká díla pravidelně jednou za 3–4 roky, u tzv. „blue-chip“⁴ autorů se doporučuje odhad opakovat s periodicitou přibližně jednou ročně a u současných umělců platí, že odhad by se měl provádět ještě častěji.

Objektivní faktory ovlivňující cenu díla

Existuje několik objektivních faktorů, které i v tomto prostředí lze alespoň částečně kvantifikovat či přinejmenším dohledat. Ačkoli McAndrew (2010) a McNulty (2013) používají jiné pojmenování faktorů a kritérií, obecně je možné je rozdělit následovně:

- Umělcova reputace a jeho postavení
- Charakteristika díla
- Charakteristika prodeje

Zjednodušeně by mohlo platit, že čím slavnější a známější je umělec, tím větší je jeho význam, a tím vyšší bude cena jeho díla. Ve skutečnosti se v tomto hodnocení projevuje mnohem více, než se na první pohled zdá. Znalec musí mimo jiné posoudit postavení umělce v rámci doby, ve které dílo vzniklo, u starších děl se pak také posuzuje například inovativní přístup autora, další jeho práce a celkový kulturně historický přínos (Třeštík, 2010). U současných umělců se hodnotí jejich aktuální postavení, které odráží přijetí umělce odbornou i laickou veřejností, hodnotí se počet výstav, kterých se umělec zúčastnil

⁴ Termínem blue-chip art/artists jsou na trhu s uměním označováni ti umělci, kteří si vydobyli svou pozici na základě dlouhého období neustále se zvyšujícího objemu prodeje a prodejní ceny. Po těchto umělcích a jejich dílech je obvykle vysoká poptávka a jejich jména jsou velmi dobře známá ve společnosti. Prodejní cena se obvykle pohybuje od stovek tisíců až po miliony dolarů (What Is Blue Chip Art?, 2022).

a v jakých galeriích výstavy proběhly, hodnotí se i nakolik bývá umělec zmiňován v publikacích a periodikách.

Pro charakteristiku samotného díla existuje všeobecně platný soubor posuzovaných kritérií, ze kterých znalci při stanovování ceny a celkově při hodnocení díla mohou vycházet. Mezi tato kritéria patří posouzení velikosti – neplatí ovšem předpoklad, že čím větší dílo, tím vyšší cena. Spíše tomu může být naopak, vlastnictví rozměrově velkého díla s sebou přináší navýšení dodatečných nákladů na uskladnění a transport. Dále se posuzuje médium, např. u olejových maleb nebo mramorových soch zpravidla platí, že jejich cena je vyšší než u děl na papíře. Cena grafik bývá nižší nikoliv proto, že by byly méně hodnotné, ale proto, že je jich v oběhu na trhu mnohem více. Na druhou stranu jsou tak mnohem dostupnější pro širší publikum (Beyond Supply and Demand: How Artworks are Priced, 2017).

Společně s umělcovou reputací a jeho postavením se hodnotí také období vzniku díla, tedy do jakého tvůrčího období umělce dílo spadá. Je obvyklé, že vyšší cenu mají díla, která autor vytvořil již jako etablovaný umělec než ta, která vznikala jako rané práce (McAndrew, 2010). Dobrým příkladem mohou být díla Pabla Picassa, který během svého života prošel několika tvůrčími obdobími (modré období, růžové období, analytický kubismus a další), přičemž cena uměleckých děl se bude lišit v závislosti na tom, z jakého období pocházejí. Hodnotícím kritériem může být také téma uměleckého díla, nicméně jde o jen těžko uchopitelné kritérium, jehož zhodnocení plně závisí na znalostech a zkušenostech znalce/odhadce.

Neoddiskutovatelným kritériem je stav uměleckého díla. Pokud bylo dílo restaurováno, posuzuje se i kvalita provedení restaurátorských prací. Posledním kritériem je provenience neboli původ díla. McNulty (2013) toto kritérium nazývá jako „Společenský život díla“ kdy se hodnotí historie vlastnictví, zda se během své existence dílo objevilo ve významných sbírkách nebo patřilo známé osobnosti.

V neposlední řadě se posuzuje charakteristika samotného prodeje. Znalec nebo odhadce musí pečlivě posoudit okolnosti, za jakých se dílo dostává na trh – vše závisí pouze na tom, kde jde dílo do prodeje (pokud přímo v některém z center trhu s uměním, cena bude pravděpodobně vyšší), klade se důraz na reputaci obchodníka, prodejní galerie nebo aukční síň, ve které bude dílo prodáváno. Neméně důležité je posoudit načasování, protože trh s uměním má tendenci tíhnout k sezónnosti, přičemž největší aukce se obvykle konají na jaře a na podzim. Pro správné načasování prodeje existuje celá řada strategií, které ve svých publikacích detailně popisují například McNulty (2013), McAndrew (2010) nebo Thompson

(2010). Všichni se shodují, že je potřeba také zhodnotit externí ekonomické vlivy, protože umělecká díla jsou luxusním zbožím, poptávka po nich je tedy pozitivně ovlivňovaná příjmem. Většina segmentů trhu s uměním má navíc tendenci stínovat globální ekonomické podmínky, i když s určitým zpožděním.

Dvojice Beggs a Graddy (2009) analyzovala výsledky aukcí testováním metodou opakovaných prodejů a ve svém zkoumání došli k závěru, že současná prodejní cena uměleckého díla může být kromě výše uvedených faktorů výrazně ovlivněna také cenou předchozího prodeje – resp. že cenu předchozího prodeje někteří prodejci využívají jako určující faktor při naceňování díla u jeho dalšího prodeje. Jak vysvětluje Bamberger (2016) ve svém článku, pro obchodníka může být výše předchozího prodeje jedním z klíčových kritérií pro výběr správné obchodní strategie. Pro současné umělce jsou pak prodejní ceny jejich prací důležité pro určení cenového vývoje a odpovídajícímu hodnocení nově vznikajících děl.

Celkově je objektivní ocenění uměleckého díla složitý proces. *„Cenu uměleckého díla bude také ovlivňovat, pokud si prodejce stanoví minimální cenu, za kterou se dílo má prodat. Aukční síň může také stanovit garanční cenu. Stejně tak bude cenu ovlivňovat aktuální poptávka a nabídka, momentální trendy a současný vládnoucí vkus na trhu s uměním. Lze tedy shrnout, že „objektivní“ charakteristiky uměleckého díla je možné použít pouze k odhadu cenového rozpětí, v němž by se mělo pohybovat. Pokud však jde o skutečný prodej v aukci, zahrnuje kladivková cena některé další subjektivní determinanty.“* (McAndrew, 2010, přeloženo). Meritem celého procesu stanovení kupní ceny je tedy především zkušenost odhadce, který dokáže správně všechna kritéria vyhodnotit a posoudit aktuální situaci na trhu. Aukční síně v tomto ohledu mezi sebou spolupracují a pokud si odhadce není jistý, může využít konzultace se znalcem jiné aukční síně.

Hodnota uměleckého díla

Vnímání hodnoty uměleckého díla bývá všeobecně považováno spíše za subjektivní. Hodnota uměleckého díla je neodmyslitelně svázána s jeho pravostí (nebo předpokladem této pravosti). Pokud je dílo považováno za pravé, nabývá hodnoty originálu bez ohledu na to, zda to tak skutečně je. Hodnota představuje relativní proměnnou a zároveň ji někteří autoři označují za amorfní, protože vzniká postupem času a roste spolu s kulturním a historickým významem díla. Charney (2015) zároveň zdůrazňuje, že hodnota je velmi

pevně svázána s konceptem vnímání – konkrétně jak je společností či jedincem vnímána autentičnost, poptávka a jedinečnost.

Stejně jako na cenu, i na hodnotu díla má vliv to, kdo si dané dílo koupí a v jakých sbírkách se v průběhu historie nacházelo. U současných děl samozřejmě také to, v jaké galerii bylo (je) dílo vystaveno. Pokud se v aukční síni setkají dva známí sběratelé a přiřazováním svedou o konkrétní dílo bitvu, stoupá jeho hodnota právě proto, že ho tito dva významní sběratelé považují za vhodnou investici. Kupci, který vyhrál aukci, navíc úspěšná koupě přináší pocit zvýšené hodnoty díla v souvislosti s výhrou – to představuje emocionální hodnotu uměleckého díla (Adam, 2016).

McNulty (2013) hodnotu rozděluje do dvou kategorií a popisuje ji následovně:

- Společenská hodnota
- Sběratelská hodnota

Společenská hodnota představuje kulturní a historické hledisko, kde se posuzuje především kulturněhistorický přínos díla pro společnost. Sběratelská hodnota oproti tomu představuje poměrně subjektivní kategorii. Ze své podstaty jsou všechna díla unikátní, některá více, některé méně. Objevují se dokonce i specifické případy, kdy u některých děl existuje více původních verzí. V takové situaci se obvykle postupuje chronologicky – starší verze je všeobecně považovaná za cennější. Bere se pochopitelně také do úvahy množství dochovaných děl konkrétního autora – čím méně, tím jeho díla stoupají jak na hodnotě, tak i ceně.

Sběratelská hodnota je vyjádřena mírou ochoty sběratele za dílo zaplatit. Výška výsledné kupní ceny může být výrazně ovlivněna naprosto subjektivními faktory: Jaká je jeho vnitřní motivace pro nákup vybraného díla? Sbírá sběratel zrovna tohoto umělce/období/námět? Představuje pro něj dané dílo pouze krátkodobou investici nebo ho má spojené s nějakým osobním prožitkem?

Jak je patrné, ve vnímání hodnoty se projevují jak objektivní i subjektivní, tak i kvalitativní a kvantitativní faktory. Závěrem – hodnota je subjektivní pojem, ale má přímý vliv na výslednou kupní/prodejní cenu, nicméně je mnohdy nevyčíslitelná. Je potřeba ji vnímat samostatně, ale i jako možnou součást kritérií pro stanovení ceny při obchodování s uměleckými díly.

Výše popsaná kritéria nejsou dogmatem. Ani znalci, ani ekonomové nezahrnují vždycky všechna kritéria. To, které bývá často opomíjeno, je právě velikost uměleckého díla, stejně tak je variabilní lokace nebo nosné médium.

Fenomén zkreslování cen

Častým jevem vyskytujícím se na trhu s uměním je záměrné zkreslování cen uměleckých děl, kdy se nadsazuje cena konkrétního díla za účelem zvýšení hodnoty celé tvorby jeho autora. Podle Wagnera a Wagnerové (2013) nešlo o nic neobvyklého ani v minulosti, kdy zmiňují dopad koupě jistého sběratele, jehož ochota zaplatit za jedno z méně významných děl malíře Gauguina zhruba 100 tisíc liber markantně zvýšila hodnotu dalších děl od stejného autora během pouhých pěti minut.

Jak už bylo několikrát zmíněno, cenu uměleckého díla ovlivňuje mnoho různých faktorů a jedním z nich je právě předpokládaná hodnota celé tvorby daného autora. Ať už si tyto faktory sběratelé uvědomují nebo vůči nim zůstávají zcela lhostejní, faktem zůstává, že v posledních několika desetiletích, kdy se trh otevřel širší veřejnosti, se kvantifikovaná data o uměleckém trhu vyjádřená cenou stala hlavním ukazatelem hodnoty uměleckého díla, protože na rozdíl od subjektivního vnímání historického významu jsou kvantifikovaná data pro mnoho sběratelů mnohem srozumitelnější.

Přes to všechno se „*v dlouhodobém horizontu trh zpravidla chová ve shodě s uměleckým významem Nicméně v krátkodobém horizontu, což může znamenat i desetiletí, mohou korelaci mezi tržní cenou a uměleckou kvalitou značně narušit vnější faktory, které s významem uměleckého díla nesouvisí*“ (Wagner & Wagnerová, 2013).

3.3.2 Investice na trhu s uměním/umění coby investiční nástroj

Podle Jeremyho Ecksteina, statistického experta a experta na investiční fondy s uměním, mají umělecká díla mnoho vlastností, která je přímo předurčují k tomu, aby se s nimi zacházelo jako s investičním aktivem, což vzbudilo zájem finančního sektoru. Pečlivě vybraná umělecká díla mohou mít mezinárodní obchodovatelnost, která překonává mnohé slabiny jednotlivých ekonomik nebo měn, a jako třída aktiv mají obecně omezený potenciál poklesu a nižší volatilitu než běžné akcie (McAndrew, 2010).

Benefity plynoucí z investování do trhu s uměním jsou však do značné míry dostupné pouze pro velmi bohaté jedince. Přestože se situace na trhu neustále mění a trh se stává stále

přístupnějším a otevřenějším i díky online aukcím a internetovým galeriím, které snižují transakční náklady a zmenšují překážky vstupu na trh, stále je zde potřeba mít na paměti, že uvědomělé investice do uměleckých děl plynou z porozumění trhu s uměním a jeho dynamice, což vyžaduje čas. Proto většina sběratelů volí cestu využití zprostředkovatelů, což na druhou stranu ale znamená další zvyšování dodatečných nákladů.

3.3.3 Investice a její návratnost

Coby alternativní možnost ke klasické nabídce investičních příležitostí nabývá umění na popularitě stále více. Rostoucí trend v této oblasti lze pozorovat cca od 80. let 20. století, což dokazuje i množství studií, které zkoumaly investiční potenciál umění. Většina autorů pro své analýzy výsledků aukcí používala primárně metodu opakovaných prodejů (Repeated Sales Regression) nebo metodu hédonické regrese (Hedonic Regression).

Hédonická regrese (HR, metoda hédonické ceny) s využitím v oblasti vývoje cen umění

Jedná se o metodu odhadu ceny založené na regresi cen na základě různorodých a předem vybraných charakteristik uměleckých předmětů (autor, rozměry, nosič, technika apod.) vzhledem k reziduálním nezahrnutým charakteristikám k výpočtu cenového indexu. Tzn. základ metody spočívá v jasné kategorizaci – cena uměleckého díla je rozdělena na sadu atributů a do modelu je zahrnuta jedna nebo více časových dummy proměnných (Ashenfelter a Graddy, 2003).

Mezi nevýhody HR patří, že je prakticky nemožné obsáhnout kompletní set všech proměnných, které mají na vysvětlovanou proměnou, v tomto případě cenu uměleckého díla, vliv. Nelze tak uspokojivě vysvětlit její variabilitu. Velkou výhodou HR oproti RSR ale je, že umožňuje zahrnout i díla, která byla dosud prodána pouze jednou. Nedochozí tedy k tak výraznému zeštíhlování podkladových dat.

Metoda opakovaných prodejů (RSR) v oblasti vývoje cen umění

Oblíbená metoda využívaná pro konstrukci indexů využívaná ve velké míře i v současnosti. Sestavení datového setu spočívá ve stanovení sledovaného časového období a vytřídění uměleckých děl, která byla v uvedeném období nejméně dvakrát prodána. Ačkoli podle Ashenfeltera a Graddy (2003) všeobecně RSR překonává nevýhody HR v mnoha směrech, velkou nevýhodou RSR je problematika nepravidelnosti opakovaných prodejů.

Může nastat situace, kdy se během sledovaného období nenaskytne vhodný okamžik k prodeji takového díla nebo k prodeji dojde mimo aukční síň. Díla jsou pak z datového setu vyřazena a dochází ke zkreslování výsledků nebo je možné využít v modelu jen malé množství pozorování.

Srovnání výsledků obou metod

Za jednu z nejzákladnějších studií využívající ke zkonstruování cenového indexu metodu opakovaných prodejů bývá považován Baumolův článek z roku 1986. Baumol (1986) zkoumal aukční prodeje obrazů mezi lety 1652–1961 a v závěru své studie tvrdí, že v podstatě není možné vývoj trhu s uměním predikovat, protože z dlouhodobého hlediska mají na trh vliv především změny vkusu, které jsou nepředvídatelné. Z jeho pohledu se v případě umění jedná o investici přinášející především vysoký výnos nefinanční povahy, tedy estetický požitek, který z vlastnictví a užívání uměleckého díla přirozeně plyne.

Metodu opakovaných prodejů využil také Goetzmann (1993) a Pesando (1993). Goetzmannův data set obsahoval záznamy o prodeji obrazů v letech 1716–1986, přičemž skutečná výnosnost byla podle něj 2 %. Pesando se soustředil pouze na analýzu prodejů moderních grafik uskutečněných mezi lety 1977–1991 a stanovil výnosnost na 1,5 %. Mei a Moses (2002) použili metodu opakovaných prodejů k vytvoření vlastního indexu, pro jehož konstrukci použili jako podkladová data záznamy 4 896 prodejů v aukčních síních v letech 1875–2000. Došli k závěru, že jejich index vykazuje ve srovnání s jinými druhy aktiv nižší volatilitu a zároveň menší korelaci s jejich vývojem. Index je neustále aktualizován a s menší úpravou v metodice výpočtu se využívá dodnes. Přehledné srovnání výsledků obou metod v dosavadních studiích zpracovali Ashenfelter a Graddy (2003), jejichž analýzu rozšířila dvojice ekonomů Rennebog a Spaenjers (2013). Sestavený přehled potvrzuje, že se odhadovaný výnos přirozeně liší v závislosti na vybraném datovém setu, použité metodice a vybraném časovém období. Zároveň je zde ale vidět, že výsledky obou metod při použití stejného datového setu se od sebe zase tolik neliší.

Obrázek 4: Přehled odhadované výnosnosti investic do umění za použití metody HR nebo RSR – srovnání studií

Author	Sample	Period	Method	Nominal return	Real return
Anderson (1974)	paintings in general	1780–1960	hedonic	3.3%	2.6%*
		1780–1970	repeat sales	3.7%	3.0%*
Stein (1977)	paintings in general	1946–68	assumes random sampling	10.5%	
Baumol (1986)	paintings in general	1652–1961	repeat sales		0.6%
Frey and Pommerehne (1989)	paintings in general	1635–1949	repeat sales		1.4%
		1950–87	repeat sales		1.7%
Buelens and Ginsburgh (1993)	paintings in general	1700–1961	hedonic		0.9%
Pesando (1993)	modern prints	1977–91	repeat sales		1.5%
Goetzmann (1993)	paintings in general	1716–1986	repeat sales	3.2%	2.0%*
Barre et al. (1996)	great impressionist other impressionist	1962–91	hedonic	12.0%	5%*
		1962–91	hedonic	8.0%	1%*
Chanel et al. (1996)	paintings in general paintings in general	1855–1969	hedonic		4.9%
		1855–1969	repeat sales		5.0%
Goetzmann (1996)	paintings in general	1907–77	repeat sales		5.0%
Pesando and Shum (1996)	Picasso prints	1977–93	repeat sales	12.0%	1.4%
Czujack (1997)	Picasso paintings	1966–94	hedonic		8.3%
Mei and Moses (2001)	American, impressionist, and old masters	1875–2000	repeat sales		4.9%
Graeser (1993)	antique furniture	1967–86	neither**	7.0%	
Ross and Zondervan (1993)	Stradivari violins	1803–1986	hedonic		2.2%

Zdroj: Ashenfelter a Grady (2003)

Doba návratnosti investice

Určení minimální doby návratnosti investice je na trhu s uměním problematické a vždycky velmi nejisté. Obecně se uvádí, že doba návratnosti bývá 5–10 let, kdy dojde k vyrovnání transakčních nákladů a lze mluvit o skutečném výnosu. Vhodná investiční příležitost se na trhu nemusí nějakou dobu objevit, stejně tak se může stát, že se v průběhu času neobjeví ideální moment vhodný k opětovnému prodeji tak, aby se investice opravdu zhodnotila (Třeštík, 2010).

3.3.4 Indexy trhu s uměním

Indexy trhu s uměním hrají důležitou roli v rozhodování investorů. Zachycují vývoj uměleckých děl v čase a používají se jako základní měřítko pro výnosnost investic na trhu s uměním a pomáhají tak investorům zhodnotit tzv. investiční trojúhelník – tedy konkrétně výnosnost, likviditu a riziko investice (Třeštík, 2010). V současné době je na trhu k dispozici několik indexů s různou pravidelností aktualizace.

Přes jejich rostoucí význam při investičním rozhodování a určování cen uměleckých děl je třeba mít na paměti, že mají své limity. Umělecký trh je obrovský neregulovaný živoucí organismus, kde se více jak polovina prodejních transakcí uskutečňuje neveřejně. Z toho důvodu hodnoty těchto indexů vycházejí pouze z výsledků aukcí, které zveřejňují aukční síně. Dalším negativem těchto indexů je jev nazývaný výběrové zkreslení. Na rozdíl od akciových indexů, které se aktualizují v reálném čase nebo přinejmenším každý den, ceny na trhu s uměním se aktualizují právě až na základě výsledků proběhlých aukcí a po jejich zveřejnění aukční síní, tzn. aktualizace probíhají pouze několikrát do roka a se značným zpožděním (Ashenfelter a Graddy, 2011). Pro individuální sběratele nicméně i tak představují dobrý nástroj pro sledování vývoje uměleckého trhu.

Jak popisuje ve svém článku dvojice Ashenfelter a Graddy (2003), indexy se od sebe odlišují jednak velikostí datového setu použitého jako základ pro výpočet, jednak použitou metodou výpočtu. Jako nejpoužívanější metody označují metodu hédonické regrese a metodu opětovných prodejů. Druhou zmíněnou metodu použili pro vytvoření svého indexu také Jianping Mei a Michael Moses, který v roce 2016 převzal aukční dům Sotheby's, a který nyní funguje pod názvem The Sotheby's Mei Moses Indices. Index je založen na více než 60 000 výsledcích opakovaných prodejů od roku 1810 až do současnosti a je využíván k identifikaci trendů a vnitřní dynamiky trhu a sledování vztahu k širším ekonomickým a společenským faktorům (The Sotheby's Mei Moses Indices, c2024). Jak uvádí aukční dům Sotheby's na svých webových stránkách, současná metodika výpočtu je založena na metodice použité pro Case-Shillerův index nemovitostí.

Představení vybraných indexů trhu s uměním

Kromě již zmíněného The Sotheby's Mei Moses Indices existuje hned několik hojně využívaných indexů sledujících vývoj trhu s uměním, přičemž každý funguje na jiném principu.

Artprice Global Index

Artprice Global Index (AGI) představuje nejpoužívanější cenový index na světovém trhu s uměním. Index vytvořili analytici organizace Artprice, která od roku 1978 provozuje databázi více než 30 milionů aukčních výsledků. Na základě dat používaných pro výpočet indexu společnost Artprice v minulosti také zpracovávala prognózu vývoje trhu s uměním. Prognóza vývoje indexu byla založena na bázi technické analýzy.

Artprice100® index

Vznikl za účelem uspokojení poptávky po spolehlivém ukazateli, který od svého uživatele nevyžaduje odborné znalosti trhu s uměním. Je sestaven na základě podobných obecných principů jako hlavní světové burzovní indexy (S&P 500, DAX nebo NIKKEI 225). V praxi to znamená, že se zaměřuje na stěžejní umělce na trhu s uměním a bere do úvahy jejich relativní váhu a význam. Index identifikuje 100 umělců s nejlepšími výsledky (Blue-chip artists) v aukcích za posledních pět let, kteří splňují klíčové kritérium likvidity – každý rok se prodá alespoň deset děl srovnatelné kvality. Váha každého umělce je pak úměrná jeho ročnímu aukčnímu obratu za příslušné období. Složení indexu je upravováno vždy k 1. lednu každého roku odbornou komisí tak, aby odrážel aktuální vývoj trhu. Během roku se složení indexu nemění (Ehrmann, 2023).

Art Market Confidence Index (AMCI)

AMCI neboli volně přeloženo Index spotřebitelské důvěry trhu s uměním. Je založen na obdobném principu jako Michiganský Consumer Sentiment Index a odráží míru důvěry účastníků trhu. Jako základní báze pro výpočet indexu slouží výsledky průzkumu prováděného mezi členy společnosti Artprice a zpracovávané jejich ekonometrickým oddělením. Průzkum sleduje čtyři oblasti, které odráží reakce účastníků trhu na aktuální události, ať už jsou to výkyvy na akciových trzích, stav světové ekonomiky celkově nebo probíhající geopolitické události. Hodnoty indexu vycházejí vždy na základě posledního 1000 odpovědí na otázky pro jednotlivé sledované oblasti, což zároveň znamená, že se

reprezentativní vzorek průběžně mění. Kladné hodnoty indexu znamenají optimismus, záporné ukazují na převládající pesimismus. Na rozdíl od ostatních indexů AMCI sleduje vývoj trhu v reálném čase s týdenní aktualizací, což umožňuje klientům společnosti lépe předvídat následující vývoj trhu (Art Market Confidence Index by Artprice, c1987–2024).

Společnost Artprice.com dále pracuje také s mnoha indexy, které sledují vývoj dílčích segmentů trhu – každý z nich má svou vlastní dynamiku. Jako příklady lze uvést European Impressionists Index, Contemporary Art 100 Index, Old Masters 100 Index, Italian Old Master Print-Makers, indexy jednotlivých umělců nebo druhů umění (Artprice, c2024).

Blouin Art Sales Index (BASI)

BASI nepředstavuje index v pravé slova smyslu – ve skutečnosti se jedná o rozsáhlou databázi, která svým uživatelům poskytuje podrobné informace o aktuální situaci na trhu s uměním. Databázi spravuje společnost BlouinArtinfo Corp, založenou Louisem Blouinem. Databáze obsahuje aukční záznamy datované od roku 1922, které obsahují výsledky aukcí z více než 3 000 aukčních domů včetně informací o nadcházejících aukcích, což znamená záznamy o více než 9,7 milionů položek od maleb přes fotografie až po šperky (Customized Analytics Reports, c2019).

Indexy používané pro analýzu vývoje českého trhu s uměním

V České republice připravuje od roku 2014 obdobný index J&T Banka ve spolupráci s portálem ART+. Index reflektuje dění na současné české výtvarné scéně. Jedná se o aktuální pořadí českých výtvarníků narozených po roce 1960, sestavené na základě jejich aktivní účasti ve výtvarném provozu (J&T Banka Art Index, c2024).

Spolehlivým ukazatelem stavu českého trhu s uměním je index ART+. Sleduje celkový obrat trhu, výši cenových nárůstů, která je rozdílem mezi vyvolávací cenou a cenou, za niž bylo dílo v aukci prodáno, a zahrnuje také výšku ceny neprodaných uměleckých děl. Dává tak investorům do ruky analytický nástroj, jak rozhodování o svých investicích do českého umění maximálně racionalizovat (Art+, c2023).

Nevýhody indexů trhu s uměním

Jako jednoznačnou nevýhodu indexů s uměním lze bezesporu označit výběr dat. Všechny výše uvedené indexy zpracovávají pouze data pocházející z výsledků aukčních prodejů. Ta podle nejnověji udávaných odhadů pokrývají pouze necelých 42 % celého trhu

(Adam, 2016). Nezahrnují výsledky transakcí uskutečněných obchodníky s uměním, ať už jsou to samotní obchodníci nebo prodejní galerie, stejně tak nezahrnují soukromé transakce mezi sběrateli navzájem. Dalším zásadním nedostatkem je podle Goetzmana (1993) to, že pro výpočet hodnoty indexů metodou opakovaných prodejů nelze využít díla prodávaná na primárním trhu, čímž dochází k výraznému zeštíhlování datového setu a výsledky pak nemusí odrážet realitu.

Jako další nevýhodu lze vnímat nízkou četnost aktualizací indexových hodnot. Na rozdíl od burzovních indexů, jež jsou aktualizovány v reálném čase, indexy trhu s uměním jsou aktualizovány až na základě zpracovaných dat z proběhlých aukcí. Nelze je tedy chápat jako nástroj, který odráží aktuální náladu na trhu, ale spíše jako nástroj dlouhodobé analýzy trhu a jeho vývoje, přičemž ale někteří z odborníků, např. Goetzman (1993), Thompspon (2010), ve svých pracích upozorňují na fakt, že zde dochází k výraznému nadhodnocení výnosnosti investic a tím ke zkreslování výsledků.

3.3.5 Rizika investice do umění

Třeštík (2010) dělí investice do umění na základě rizikovitosti následovně:

- Konzervativní investice – investice do umění starých mistrů a staršího umění
- Rizikové investice – investice do mladších autorů a poměrně mladého umění
- Investice do cenových fluktuací

Umělecká díla spadající do kategorie starého a staršího umění časem rostou na ceně, v čase rovněž stoupá jejich kulturní hodnota. Protože tento segment zahrnuje v drtivé většině díla již nežijících umělců, zřídka zde dochází k rozšíření nabídky a segment vykazuje stabilitu. Investice představuje jistotu a je spojená s poměrně nízkou rizikovostí, což ale zpravidla znamená také spíše nižší výnosy. Za rizikové pak lze bezesporu označit investice do současného umění, protože tento segment trhu se neustále mění v závislosti na mnoha již zmíněných faktorech. Případný investor se musí na trhu velmi dobře orientovat. Jak upozorňuje Barbora Půlpánová (Lysková, 2023), v případě začínajících umělců jsou prodejní ceny děl poměrně malé, na druhou stranu je s tím spojena vyšší míra rizika – může se stát, že se umělec neprosadí a kariéru ukončí. Pokud se ale umělci začne dařit a prosadí se, míra zhodnocení může být velmi vysoká. Jako investice do cenových fluktuací Třeštík (2010) označuje nákup děl pod cenou na aukcích za situace, kdy díla při dražení nedosáhnou odhadované ceny, přestože jejich odhadní cena se standardně pohybuje v konkrétním

a opakujícím se cenovém rozpětí. Tato situace může například nastat v případě, že se na trh dostane v jeden moment velké množství podobných děl či dojde k uvolnění velké a známé sbírky a trh není schopen na tuto situaci adekvátně reagovat (Heilbrun a Gray, 2001).

S investováním do umění jsou spojena další rizika – trh s uměleckými díly je velmi náchylný k výskytu falzifikátů, kopií a podvodů všeobecně. Investice do uměleckého díla jsou zároveň časově náročnou záležitostí, které doprovází vysoké doplňkové náklady jako jsou náklady na přepravu, skladování, pojištění a pravidelná ohodnocování díla či celé sbírky. Ruku v ruce s otevřením trhu širší veřejnosti ale došlo k markantnímu zvýšení rizika v podobě výskytu možných podvodů. Vzhledem ke specifické povaze obchodovaného zboží a bez hlubších znalostí je podle Georginy Adam (2016) vždy lepší využít služby zkušeného obchodníka.

S vlastnictvím uměleckého díla se pojí také riziko odcizení nebo částečného či kompletního poničení vlivem vnějších okolností. Při nákupu je potřeba počítat s dodatečnými náklady na uskladnění a pojištění, přičemž se zároveň může stát, že se na trhu dlouhodobě neobjeví příležitost k opětovnému prodeji díla tak, aby prodejní cena dodatečné náklady překonala a došlo ke zhodnocení celé investice (Heilbrun a Gray, 2001).

3.3.6 Další možnosti investování do umění

Výše popsané přímé nákupy umělecký děl jsou náročné na čas, který kupující musí vynaložit na zkoumání a studium trhu a také posouzení vhodnosti dané investice. V posledních dekádách se na trhu začalo objevovat mnohem více investorů, kteří nemají zájem věnovat svůj čas do zorientování se na trhu s uměním a nestojí o budování umělecké sbírky nebo vůbec o vlastnictví uměleckého díla jako takového – umění pro ně představuje pouze alternativní způsob investice. Zároveň se také trh otevřel méně movitým klientům, kteří nemohou investovat vysoké částky do nákupu a přidružených nákladů. Kromě investičního záměru nákupu a dlouhodobého držení uměleckého díla (a potažmo vybudování celé sbírky) lze na trhu využít několika dalších způsobů investice do umění:

Nákup a rychlý prodej (Flip Art)

Jedná se o přímý nákup uměleckého díla, kdy se počítá s jeho opětovným prodejem v poměrně krátkém časovém horizontu cca 5 až 10 let. Nevýhodou této strategie je, že investor je stejně jako u dlouhodobých přímých nákupů nucen investovat nemalou částku do

nákladů spojených s vlastnictvím uměleckého díla a zároveň se může stát, že se ve vytyčeném časovém horizontu neobjeví na trhu s uměním adekvátní příležitost k prodeji tak, aby se umělecké dílo dostatečně zhodnotilo a vyrovnaly se transakční náklady, přičemž může i nastat situace, že se dílo sice prodá, ale pod očekávanou cenou (Arts & Collections, c2024) .

Umělecké investiční fondy (Art funds)

Obecně řečeno patří fondy s uměním (Art Funds) mezi podílové fondy, které nabízejí možnost generování zisku přes akvizice a dispozice uměleckých děl. Představují také dostupnější alternativu investic do umění, která je otevřená většímu množství investorů v porovnání s přímým investičním nákupem uměleckých děl.

Stejně jako u jiných podílových fondů i zde platí, že o správu fondu se stará pověřená investiční společnost, resp. správce nebo manažer fondu, jemuž náleží poplatek za správu a také podíl na zisku. Správce nebo manažer fondu ve spolupráci s týmem expertů pečlivě vybírá umělecká díla vhodná jako investici (ArtFA, c2013). Z vybraných děl se obvykle vytváří ucelený soubor tvořící základ fondu. Po uplynutí předem stanoveného období se soubor nebo jeho část prodá a investice se zhodnotí. Obvyklá doba na zhodnocení investice je 3–7 let. Během té doby správce fondu zajišťuje pro investory kompletní servis včetně zajištění péče o umělecké dílo či soubor. V rámci některých fondů si investoři mohou umělecká díla za určitých podmínek zapůjčit.

První fond obdoba dnešních investičních fondů s uměním byl British Rail Pension Fund (the BRPF). Jeho zakladatelé v roce 1974 investovali 2,5 % (přibližně 40 milionů liber) do více než 2 500 různých uměleckých děl. Podle doložených zpráv byla BRPF schopna v letech 1974–1999 dosáhnout celkového výnosu 11,3 % ročně. V současné době je nabídka poměrně široká. Světovým leaderem je The Fine Art Fund, založený v roce 2001 Phillipem Hoffmanem, bývalým vedoucím pracovníkem aukčního domu Christie's. The Fine Art Fund, dnes fungující pod názvem The Fine Art Group, která dnes svým klientům poskytuje komplexní poradenství a široké portfolio služeb – od vytváření uměleckých sbírek s cílem generovat zisk, přes kolektivní investování, po vytváření individuálního portfolia v oblasti investic klientovi na míru. (The Fine Art Group, c2024).

Jako další světově známé fondy lze uvést The Collectors Fund, Artemundi Global Fund, The Modern Art Fund, Artemundi či Anthea Art Investment. Tento typ investičního nástroje je nejvhodnější pro investory, kteří chtějí rozšířit své investiční portfolio a nestojí

o to umělecké dílo přímo vlastnit a nechtějí vytvářet a starat se o vlastní sbírku uměleckých děl. Velké umělecké fondy obvykle vyžadují poměrně vysoké vstupní poplatky a potenciální investor také prochází procesem podobným výběrovému řízení. Zároveň investoři platí poplatek za správu fondu a fond si také ponechává předem stanovené procento z dosažených zisků. Další nevýhodou takového typu investice je, že se investor obírá o přidané hodnoty, které vlastnictví uměleckého díla přináší.

Alternativní investiční platformy

Velké umělecké investiční fondy mívají zdlouhavý vstupní proces, který zahrnuje formální podání žádosti, přičemž investoři musí projít procesem výběrového řízení. Vysoké vstupní poplatky a náročné požadavky na investory představují překážku pro malé investory, pro které představují investiční možnost online investiční platformy jako například Masterworks, v Česku nabízí tuto možnost např. Portu Gallery, které umožňují do umění investovat prakticky komukoli. I tady investoři platí poplatek za správu fondu a musí projít přijímacím pohovorem, ale nezbytná vstupní investiční částka je mnohem nižší a šance uspět u pohovoru je mnohem vyšší. Princip fungování je velmi podobný tomu u velkých investičních fondů – společnost vybere umělce, zakoupí umělecké dílo, zabezpečí kompletní servis a postará se o následný prodej. Obvyklá doba držení uměleckého díla je 3–10 let, následně se společnost postará o prodej díla. Během doby držení díla může investor své akcie prodat na obchodním trhu, nicméně platforma nezaručuje, že se tímto způsobem investice zhodnotí (Masterworks, c2024).

Bankovní poradenství v oblasti umění (Artbanking/Fine Art financing)

Některé banky dnes již poměrně běžně zařazují poradenství v oblasti umění mezi nabízené služby. Tato služba je určena klientům, kteří chtějí rozšířit svá portfolia o investiční alternativu a také klientům, kteří si umění cení i pro jeho estetickou a sběratelskou hodnotu. Tyto služby mohou využít jak začínající, tak zkušení sběratelé a investoři. Může se jednat o dlouhodobé poradenství nebo o jednorázovou záležitost. Kompletní poradenství obvykle zahrnuje full servis ve smyslu nastavení komplexní strategie, zprostředkování kontaktu s obchodníky, pomoc s výběrem uměleckých děl, zařízení nákupu a v neposlední řadě také péči o klientovu sbírku včetně jejího pravidelného oceňování (J&T Banka Art, c2024).

Služby nabízí v ČR např. J&T Bank (J&T Banka Art, c2024), UniCredit Bank (Unicreditbank, 2023), na jejich webových stránkách je možno dozvědět se více o nabídce konkrétních služeb.

3.3.7 Investiční aktiva vybraná k porovnání s uměním

V rámci vlastní práce bude umění coby investiční aktivum porovnáno s jedním z klasických investičních aktiv. Vybraným aktivem je zlato, které stejně jako umění funguje jako dobrý uchovatel hodnoty a je shodně považováno spíše za alternativní investiční aktivum, ovšem s bohatou historií. Investoři rádi zařazují zlato do svých portfolií z důvodu diverzifikace rizika. Držením zlata je možné v některých ekonomických situacích kompenzovat ztráty v jiných aktivech. Zejména v době poklesu ekonomiky nebo v období geopolitické nestability má zlato tendenci posilovat svou pozici investičního aktiva. Jeho hodnota zůstává obvykle relativně stabilní i za těchto podmínek. Podle Fishera (2023) nejlepších výsledků dosahuje zlato v dlouhodobém horizontu. Na rozdíl od akcií, které poskytují pravidelný výnos, však negeneruje pravidelný příjem a výnos je v jeho případě založen spíše na růstu jeho ceny. Nicméně, stejně jako finanční trhy, i zlato podléhá spekulacím a v krátkodobém horizontu může být jeho cena velmi volatilní. Důležitou vlastností zlata, kterou nelze při hodnocení opomenout, je jeho vysoká likvidita.

4 Vlastní práce

Vlastní část diplomové práce je rozdělena do několika tematických částí. První část vlastní práce je věnována hodnocení aktuálního stavu trhu a jeho vývoje v letech 2002–2022. Během zvoleného období prošel trh s uměním zásadní proměnou – zrychlil se a více se otevřel. Zároveň čelil několika ekonomickým krizím a recesím a působil na něj také velký vliv globalizace. Indikátory dění na globálním trhu s uměním jsou primárně vývoj celkové hodnoty trhu, objem uskutečněných prodejů a podíly jednotlivých zemí na globálním trhu. Vybrané indikátory byly sledovány v časových řadách s roční periodicitou, znázorněny v grafech a byly popsány důvody, které vedly k určitému vývoji trendu daného indikátoru. Dále byly popsány hlavní trendy, které mají na trh s uměním v současné době největší vliv – podíl online prodejů, globalizace a rostoucí význam veletrhů s uměním.

Druhá část vlastní práce je věnována sledování cen umění, jejich vývoji a možnosti predikce. Vývoj cen umění je sledován se zaměřením na vývoj souhrnné ceny deseti nejdražších děl vydražených v aukcích v letech 2002–2022 a na vybrané opakované prodeje uskutečněné v tomto období. Závěr práce je věnován odpovědi na otázku, zda je umění vhodnou investiční příležitostí a zda ob stojí v porovnání s jinými investičními možnostmi.

4.1 Hodnocení trhu s uměním

Hodnota trhu odpovídá celkové peněžní hodnotě všech uměleckých děl a sběratelských předmětů prodaných během daného období. To zahrnuje obchody jak na primárním, tak sekundárním trhu uskutečněné prostřednictvím obchodníků, aukčních síní a prodejních galerií. V posledním desetiletí se také detailněji sleduje objem a hodnota online prodejů s ohledem na vzrůstající oblibu využívání online technologií, která se promítá i do dynamiky trhu s uměním. Objem uskutečněných prodejů je definován množstvím uskutečněných transakcí během zvoleného období (Art Basel & UBS, 2023). Je potřeba mít ale na paměti, že zkoumaná data neodrážejí realitu celého trhu s uměním, ale pouze výsledné počty prodejů uskutečněných v aukčních síních a prostřednictvím oficiálních obchodníků s uměním. Privátní transakce a jejich výsledky zde nejsou zahrnuty, protože neexistuje způsob, jak taková data získat. Nezanedbatelné množství prodejů se uskuteční také napřímo mezi umělci a sběrateli přes různé prodejní platformy. Jak však bylo řečeno v teoretické části práce, většina odborníků se odůvodněně domnívá, že výsledky aukcí a obchodů prostřednictvím obchodníků odrážejí stav celého trhu.

4.1.1 Vývoj hodnoty uskutečněných prodejů v letech 2002–2022

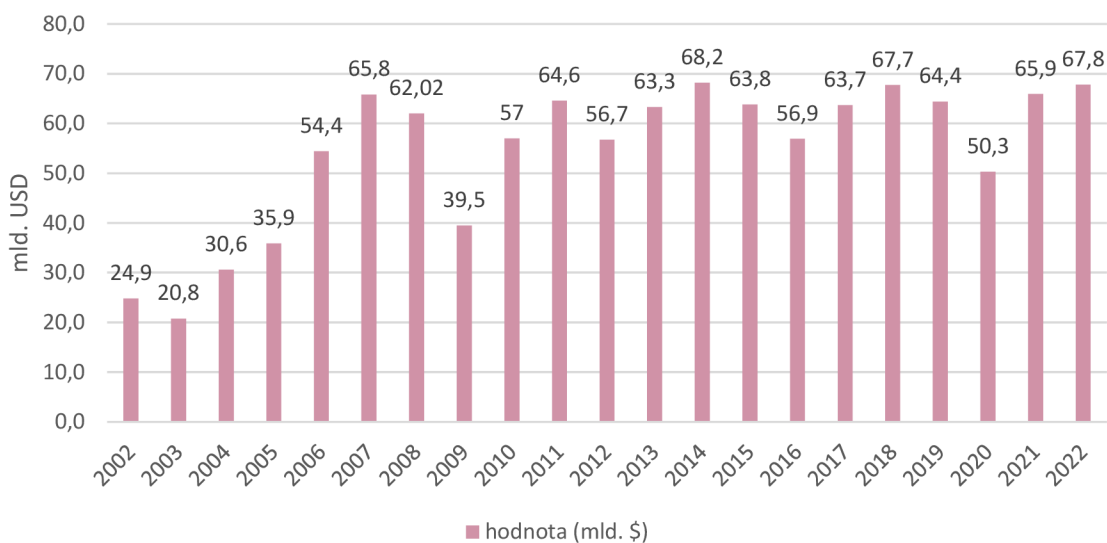
Z přehledové tabulky 1 je patrné, že vývoj hodnoty trhu neboli hodnoty uskutečněných prodejů byl během sledovaného období poměrně volatilní. Celkový odhadovaný obrat globálního trhu s uměním se pohyboval mezi 20,8 a 68,2 miliardy dolarů, přičemž nejnižší hodnoty trh dosáhl v roce 2003 a nejvyšší v roce 2014. Bazický index se základnou v roce 2002 ukazuje, že hodnota trhu se při porovnání let 2002 a 2022 zvětšila po zaokrouhlení o 172 % a přiblížila se tak téměř k trojnásobku původní hodnoty. Průměrný koeficient růstu činil po zaokrouhlení 5 %.

Tabulka 1: Vývoj hodnoty trhu s uměním v letech 2002–2022

Rok	Hodnota mld. \$	Absolutní přírůstek	Bazický index 2002=100 %	Řetězový index	Meziroční změna hodnoty v %
2002	24,9				
2003	20,8	-4,05	83,5	83,7	-16 %
2004	30,6	9,8	122,9	147,1	47 %
2005	35,9	5,3	144,2	117,3	17 %
2006	54,4	18,5	218,5	151,5	52 %
2007	65,8	11,4	264,3	121,0	21 %
2008	62,02	-3,78	249,1	94,3	-6 %
2009	39,5	-22,52	158,6	63,7	-36 %
2010	57	17,5	228,9	144,3	44 %
2011	64,6	7,6	259,4	113,3	13 %
2012	56,7	-7,9	227,7	87,8	-12 %
2013	63,3	6,6	254,2	111,6	12 %
2014	68,2	4,9	273,9	107,7	8 %
2015	63,8	-4,4	256,2	93,5	-6 %
2016	56,9	-6,9	228,5	89,2	-11 %
2017	63,7	6,8	255,8	112,0	12 %
2018	67,7	4	271,9	106,3	6 %
2019	64,4	-3,3	258,6	95,1	-5 %
2020	50,3	-14,1	202,0	78,1	-22 %
2021	65,9	15,6	264,7	131,0	31 %
2022	67,8	1,9	272,3	102,9	3 %
Průměrný koeficient růstu				5,1 %	

Zdroj: Art Basel & UBS (2018; 2020; 2023); TEFAF (2012; 2014; 2016), výpočty vlastní zpracování

Graf 1: Vývoj hodnoty trhu s uměním v letech 2002–2022

Zdroj: Zdroj: Art Basel & UBS (2018; 2020; 2023); TEFAF (2012; 2014; 2016), vlastní zpracování

Jak vyplývá z grafu 1, období mezi lety 2002–2007 lze celkově hodnotit jako období poměrně strmého růstu s jediným propadem v roce 2003, což někteří odborníci na trhu s uměním posuzovali jako dozvuky ekonomické recese z počátku tisíciletí. Rok 2003 tedy znamenal meziroční propad hodnoty trhu o 16 %, nicméně hned následující rok nastal opětovný strmý nárůst, přičemž se meziročně hodnota trhu zvýšila téměř dvojnásobně. Období prvních let nového tisíciletí se vyznačovalo řadou změn týkajících se především změny strategie aukčních síní, které bojovaly o klienty s privátními obchodníky s uměním. Aukční síně na tuto situaci reagovaly interními změnami ve svých strukturách, zvýšením transparentnosti a celkově větší otevřenosti a přístupnosti, přičemž cílem bylo aktivně přitahovat sběratele a kupce k tomu, aby více využívali služeb aukčních síní a v konečném důsledku je upřednostnili před obchodníky (TEFAF, 2012). Větší otevřenosti a srozumitelnosti trhu přispělo také spuštění Mei and Moses indexu (v roce 2002), který umožnil zájemcům a sběratelům sledovat aktuální vývoj trhu s uměním, zjišťovat výsledky prodeje v aukčních síních a v konečném důsledku lépe na trhu s uměním orientovat. Další výrazný nárůst čekal trh v roce 2006, kdy trh již podruhé v krátké době meziročně vzrostl o více než 50 %. Svůj podíl na tom měl mimo jiné i nárůst počtu děl prodaných v aukcích za cenu vyšší než 1 milion dolarů. Zatímco v roce 2005 jich bylo podle závěrečné zprávy společnosti Artprice (Artprice, 2006) v této cenové hladině prodáno 487, v roce 2006 jejich počet stoupl na rovných 810.

Rok 2007 pro trh s uměním znamenal dosažení rekordních hodnot po několikaletém signifikantním růstu, kdy hodnota trhu stoupla na téměř 66 miliard dolarů. Rok 2007 se zejména v USA vyznačoval nástupem ekonomické krize, která se naplno rozvinula o rok později. Ekonomická situace a nastupující recese se v roce 2008 na trhu s uměním projevovala jen velmi mírně – meziroční pokles oproti roku 2007 byl necelých 6 %. Momentem roku, který doposud upoutává značnou pozornost, byla večerní prodejní aukce zaměřená na díla britského umělce Damiena Hirsta (nar. 1965), která se uskutečnila 15. září 2008 v aukční síni Sotheby's v Londýně, v den pádu banky Lehman Brothers. Hodnota prodaných děl překonala všechna očekávání a vyšplhala se až 200,75 milionů dolarů, což do té doby představovalo absolutní rekord pro aukci zaměřenou na díla jednoho umělce (Freeman, 2018).⁵

Období ekonomické krize a následné recese se na trhu markantně projevilo v roce 2009, kdy došlo k propadu celkové hodnoty trhu o 36 %, a kdy ekonomická recese způsobila oslabení trhu především z hlediska prodejní síly. Nejhuře byly ekonomickou situací zasaženy trhy v USA a ve Velké Británii. Oproti tomu se lépe dařilo lokálním trhům v Číně a ve Francii, které naopak zaznamenaly nárůst prodeje. Trh s uměním se z recese vzpamatoval poměrně rychle, v letech 2010–2011 lze sledovat opětovný nárůst a návrat téměř na předkrizovou hladinu. Zotavení trhu pozitivně ovlivnily dva faktory, jednak postupné zotavování se amerického trhu, a jednak rychlý nárůst lokálního trhu s uměním v Číně, kterému dalo prostor právě utlumení amerického a britského trhu. Svůj vliv sehrálo také to, že Čína byla zasažena ekonomickou krizí a následnou recesí o něco méně než západní země, a také enormně vysoké ceny uměleckých předmětů vydražených na tamních aukcích (TEFAF, 2012). Růst významu čínského trhu se naplno projevil v roce 2011, kdy Čína nahradila USA na pozici světového leadera.

V letech 2010–2014 se trh vyznačoval poměrně stabilním růstem. Došlo ke zpomalení růstu lokálního trhu v Číně, což mělo za následek opětovný propad Číny z pozice světového leadera, tato pozice v roce 2012 opětovně připadla USA, která si ji od té doby pevně drží. V tomto ohledu došlo na trhu k ustálení trojice nejsilnějších trhů – USA, UK a Číny, která s definitivní platností vytlačila Francii na čtvrtou příčku. V roce 2014 trh překonal dosavadní vrchol z roku 2007 – hodnota trhu dosáhla částky 68,2 miliard dolarů a v porovnání s rokem 2002 se hodnota trhu zvětšila téměř na dvojnásobek. Ekonomická situace ve světě se

⁵ Pro Damiena Hirsta to po odečtení všech aukčních poplatků znamenalo zisk téměř 172 milionu dolarů.

konečně zotavila natolik, aby investoři a sběratelé znovu byli ochotni investovat své finance i do umění. Trh s uměním vykazoval zásadní změnu orientace vkusu sběratelů s důrazem na poválečné a současné umění, které bořilo rekordy. Na trh se dostala ikonická umělecká díla, jejichž prodej v aukcích si získal patřičnou pozornost – příkladem budiž prodej dvou obrazů Andyho Warhola „*Triple Elvis*“ z roku 1963 a „*Four Marlons*“ z roku 1966, které byly prodány za 81,9 a 69,6 milionů dolarů (Artprice, 2015). Postupné stabilizaci trhu napomohlo i širší využití moderních technologií a internetu, které zvýšilo a nadále zvyšuje povědomí o trhu, zvětšuje jeho otevřenost novým a mladým investorům a sběratelům, a umožňuje jim lepší orientaci. Zároveň zvyšuje transparentnost a informovanost. S širším využíváním moderních technologií souvisí i nárůst podílu online prodejů, který v roce 2013 dosáhl na hranici 5 % z celkové hodnoty prodejů uskutečněných na trhu s uměním (TEFAF, 2016).

Po mírném poklesu v letech 2015 a 2016 se trh v roce 2017 dočkal opětovného nárůstu. V tomto roce také padl dosavadní nejvyšší aukční rekord, kdy byl na listopadové večerní aukci v aukčním domě Christie's vydražen obraz „*Salvador Mundi (cca 1500)*“, připsaný proslulému renesančnímu umělci Leonardovi da Vincimu, za částku 450 milionů dolarů.

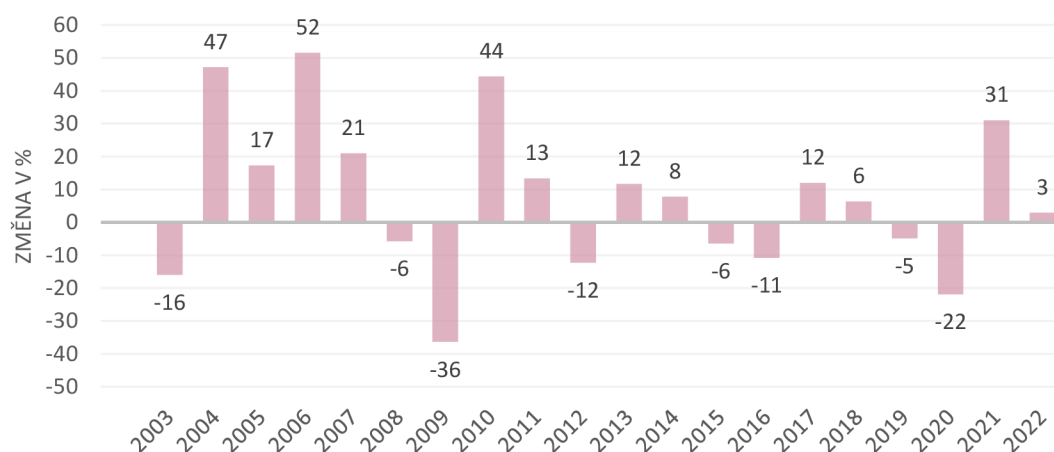
Růst na trhu s uměním pokračoval i v roce 2018, kdy hodnota trhu dosáhla hladiny 67,7 miliard dolarů. Po dvouletém nárůstu přišel v roce 2019 opět propad hodnoty trhu, který byl mimo jiné ovlivněn očekávaným odchodem Velké Británie z Evropské unie. Oproti předchozímu roku se hodnota britského trhu propadla o 9 %, a jelikož podíl Velké Británie na globálním trhu tvoří okolo 20 %, promítl se tento propad do vývoje celkové hodnoty trhu, která oproti předchozímu roku poklesla o 4,9 % a přiblížila se tak zpět na hladinu z roku 2017. I tak se Velké Británii podařilo udržet svoje postavení druhého největšího trhu s uměním. V širším globálním kontextu byl trh s uměním v roce 2019 výrazně poznamenán vzrůstajícím geopolitickým napětím, obchodními problémy mezi Čínou a USA, politickým a sociálním napětím v Hong Kongu, což mělo podle IMF vliv na tlumení investic, a v důsledku čehož globální HDP dosáhlo nejpomalejšího tempa růstu od finanční krize v letech 2008–2009 (IMF, 2019).

Rok 2020 byl poznamenán nečekaným příchodem pandemie onemocnění Covid-19 která na trhu s uměním způsobila největší propad od roku 2009, kdy se hodnota trhu v meziročním srovnání propadla o 22 %. Pandemie Covid-19 ovlivnila globální trh a způsobila na něm velkou nejistotu. Ani trhu s uměním se nevyhnul negativní efekt dlouhých lock-downů a s tím související rušení aukcí, výstav a vernisáží, což velmi negativně ovlivnilo trh, který je na konání těchto akcí přímo závislý. Trh s uměním je také

závislý na propojení celého světa, takže omezení cestování a celkové lock-downy jednotlivých zemí měly na jeho fungování také velmi negativní dopad, kdy došlo k zpomalení celého trhu a k výraznému snížení objemu uskutečněných transakcí, a to i přesto, že se obchodníci a aukční síně snažili neprodleně přesunout valnou většinu aktivit do online prostředí a udržet co nejvíce aktivit v chodu alespoň zde.

Rok 2021 ukázal, že trh s uměním umí být odolný vůči vnějším vlivům, a že disponuje schopností rychle se zotavit. Hodnota trhu se nejen vrátila na hladinu z doby před pandemií, ale i ji překonala. Pozitivní růst, i když pouze velmi mírný, pokračoval i v roce 2022, kdy hodnota trhu stoupla o necelá 3 % na 67,8 miliard dolarů, čímž se velmi přiblížila dosud nejvyšší dosažené hodnotě 68,2 miliardy, které trh dosáhl v roce 2014, a která dosud nebyla překonána. Ačkoli světová ekonomická situace byla v roce 2022 ovlivněna globální ekonomickou a politickou nestabilitou, vojenským konfliktem na Ukrajině, zrychlující inflací a s tím souvisejícími obavami z hrozící recese, trhu s uměním se dařilo se postupně vrátit ke svému ročnímu harmonogramu danému konáním se pravidelných aukcí. Výjimkou byla situace v Číně – čínská politika nulové tolerance vůči onemocnění Covid-19 negativně ovlivnila konání mezinárodních aukcí a veletrhů s uměním, což mělo v konečném důsledku i negativní dopad na celý trh a zpomalení tempa růstu globálního trhu.

Graf 2: Meziroční změna hodnoty trhu s uměním v letech 2002–2022

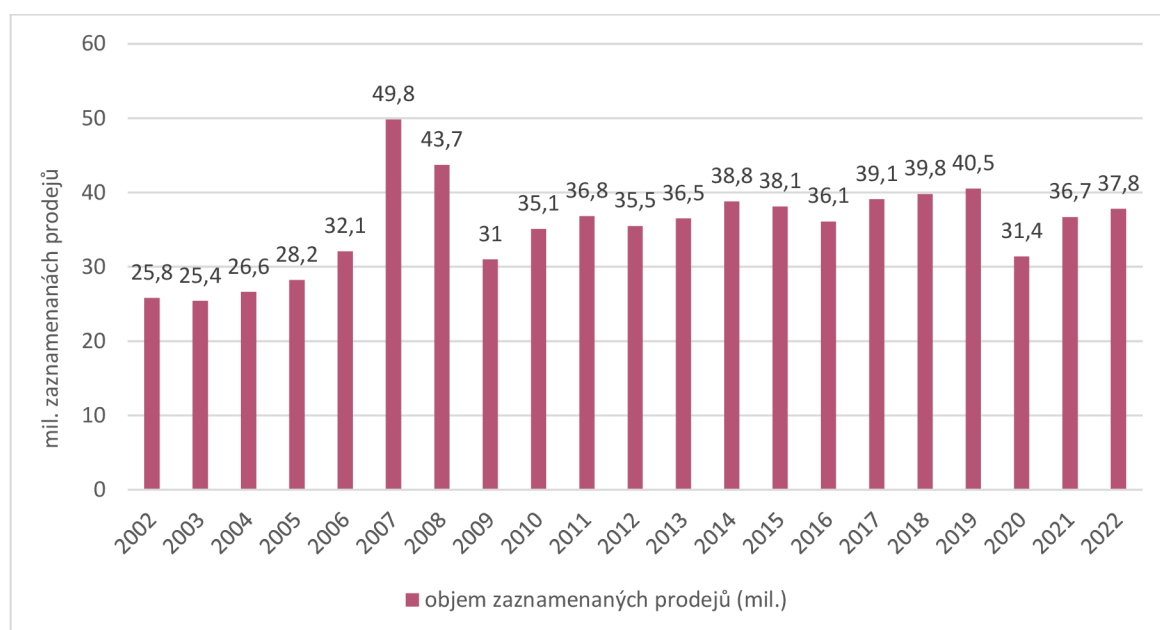

Zdroj: Art Basel & UBS (2018; 2020; 2023); TEFAF (2012; 2014; 2016), vlastní zpracování

4.1.2 Vývoj objemu uskutečněných prodejů v letech 2002–2022

Jak vyplývá z dostupných dat a z přehledové tabulky 2 a z grafu 3, objem uskutečněných prodejů se během sledovaného období zvětšil téměř o polovinu. Základní posouzení vývoje objemu uskutečněných prodejů ukazuje, že průměrný koeficient růst byl v letech 2002–2022 1,9 %. Minimálního objemu bylo dosaženo v roce 2003 a svého maxima dosáhl počet prodejů v roce 2007, kdy bylo uskutečněno 49,8 milionů zaznamenaných prodejů přes aukční síně a obchodníky s uměním. Ekonomická krize se roce 2009 projevila velkým propadem i na trhu s uměním, kdy se počet uskutečněných prodejů v meziročním srovnání snížil o 29,1 %, resp. o téměř 38 % ve srovnání s rekordním rokem 2007. Od roku 2010 docházelo k zotavení trhu a postupnému nárůstu. Mezi lety 2010–2019 se roční objem prodejů pohyboval v rozmezí 35,5–40,5 milionů a vykazoval pomalý, ale trvalý, růst. Od roku 2020 docházelo k zotavení trhu a postupnému nárůstu. Mezi lety 2020–2022 se roční objem prodejů pohyboval v rozmezí 31,4–37,8 milionů a vykazoval pomalý, ale trvalý, růst.

Graf 3: Vývoj objemu uskutečněných prodejů v letech 2002–2022

Zdroj: Art Basel & UBS (2018; 2020; 2023); TEFAF (2012; 2014; 2016), vlastní zpracování

Pandemie onemocnění Covid-19 měla na objem uskutečněných prodejů v roce 2020 velký negativní dopad, kdy počet prodaných děl klesl v meziročním srovnání s předcházejícím rokem o 23 % na 31,4 milionů. Následující rok přišel ale opětovný nárůst o 19 % na 37,3 milionů, přičemž další, velmi mírný, nárůst o 1 % přišel i v roce 2022. Zotavení trhu a nárůst počtu prodejů úzce souviselo s markantním zvýšením počtu prodejů uskutečněných online.

Tabulka 2: vývoj objemu uskutečněných prodejů v letech 2002–2022

Rok	Objem zaznamenaných prodejů (v mil.)	Absolutní přírůstek	Bazický index 2002=100 %	Řetězový index
2002	25,8			
2003	25,4	-0,4	98,4	98,4
2004	26,6	1,2	103,1	104,7
2005	28,2	1,6	109,3	106,0
2006	32,1	3,9	124,4	113,8
2007	49,8	17,7	193,0	155,1
2008	43,7	-6,1	169,4	87,8
2009	31	-12,7	120,2	70,9
2010	35,1	4,1	136,0	113,2
2011	36,8	1,7	142,6	104,8
2012	35,5	-1,3	137,6	96,5
2013	36,5	1	141,5	102,8
2014	38,8	2,3	150,4	106,3
2015	38,1	-0,7	147,7	98,2
2016	36,1	-2	139,9	94,8
2017	39,1	3	151,6	108,3
2018	39,8	0,7	154,3	101,8
2019	40,5	0,7	157,0	101,8
2020	31,4	-9,1	121,7	77,5
2021	36,7	5,3	142,2	116,9
2022	37,8	1,1	146,5	103,0
Průměrný koeficient růstu				1,9 %

Zdroj: Art Basel & UBS (2018; 2020; 2023); TEFAF (2012; 2016), výpočty vlastní zpracování

4.1.3 Globalizace a podíly jednotlivých zemí na trhu s uměním

Proces globalizace je jedním z faktorů ovlivňujících celosvětovou ekonomiku. Proces propojování jednotlivých zemí a regionů mezinárodními ekonomickými, kulturními i politickými vztahy má nepopíratelný vliv i na trh s uměním, kde se projevuje stále více a více. Velmi diskutovaným tématem napříč různými obory bývají především pozitiva a negativa globalizace a s tím související vzájemné závislosti jednotlivých ekonomických celků a jejich působení jednoho na druhý. Neustále se zvyšující propojenost lokálních trhů je proto velkým tématem i v rámci trhu s uměním.

Největší trhy s uměním byly historicky lokalizovány v USA, Velké Británii a ve Francii, s jasně danými centry – městy New York, Londýn a Paříž. Obecně dříve platilo, že většina sběratelů příliš nepřekračovala hranice svého regionu. Umění se však zejména ve

21. století stalo globální komoditou, která dalece přesahuje hranice zemí a jednotlivých kultur, čímž se vzájemná provázanost lokálních trhů s uměním rapidně zvýšila. Podstatným ukazatelem sílící globalizace ve sledovaném období let 2002-2022 byl také neustále se zvyšující počet pravidelně konaných mezinárodních veletrhů s uměním, které se postupně zařadily mezi významné události formující dění na globálním trhu.

Jak ukazuje graf v příloze 2, v prvním desetiletí 21. století došlo k významné změně, kdy se jedním z páteřních regionů trhu s uměním stala Čína a postupně vytlačila Francii z její pozice třetího největšího trhu s uměním na světě. S tím souvisí rozšíření řady měst považovaných za ta nejdůležitější dějiště obchodů o Šanghaj, Singapur, a především Hong Kong (Artfairmag.com, c2024).

I přes výrazné změny rozložení, kterými trh v letech 2002–2022 prošel, zůstává na základě geografického rozdělení podílů jednotlivých zemí dosud stabilně největším trhem USA. Z grafu 4 je patrné, že dlouhodobý podíl USA představuje okolo 40 % na celkovém objemu trhu s uměním. Z historického hlediska je americký trh jedním z nejvýznamnějších center obchodu s uměním s New Yorkem jakožto dějištěm těch nejdůležitějších aukcí. Z dlouhodobého hlediska je podporován a posilován robustní poptávkou a nabídkou, za kterou stojí především silná základna bohatých jedinců (High-Net-Worth Individuals). V USA se v současné době nachází cca 38 % světové populace HNWI, která nákupy umění zejména v posledních dvou dekádách považuje za spolehlivý způsob diverzifikace investičního portfolia a dlouhodobé uchování hodnoty peněz (UBS, 2023). Ekonomická krize v letech 2007–2009 se projevila razantním poklesem počtu uskutečněných prodejů následované zmenšením amerického podílu na globálním trhu pod hranici 40 %. Po opětovném nárůstu, které přineslo mírné zotavení trhu, přišel v roce 2011 další propad. Tento propad byl dosud největší v historii amerického trhu s uměním, způsobený silnou ekonomickou nestabilitou. Propad amerického trhu nicméně napomohl k razantnímu vzestupu trhu s uměním v Číně. Čínský trh v tomto roce dosáhl podílu 30 % světového trhu, čímž se, velmi těsně, Čína stala největším trhem. Tento stav trval pouze do následujícího roku, kdy se poměr rozložení opět změnil. Od té doby americký trh opět vykazoval stabilní růst. V roce 2015 americký podíl opět překonal hranici 40 %. Od roku 2015 až do roku 2022 se podíl USA pohybuje stabilně mezi 40–45 %, na čemž nic nezměnil ani vliv pandemie onemocnění Covid-19. USA tak lze považovat za opravdu stabilní trh a hlavní centrum trhu s uměním se širokým zaměřením.

Druhým historicky nejdůležitějším trhem je Velká Británie, přičemž zdejší trh s centrem v Londýně vždy přitahoval sběratele a prodejce z celého světa. Britský trh byl v letech 2002–2022 ovlivněn mnoha vnějšími i vnitřními ekonomickými a politickými faktory, od ekonomické krize a následné recese v letech 2007–2009, odchodu Velké Británie z Evropské unie v roce 2019, přes ochromení světových trhů pandemií Covid-19, až po vypuknutí válečného konfliktu na Ukrajině v roce 2022 a neustále se zrychlující inflací. Největšího podílu dosáhl britský trh paradoxně v roce 2008, kdy dosáhl 34 % a téměř se tak vyrovnal velikosti amerického podílu 35 %, který se v důsledku ekonomické krize dostal do poklesu. Již zmíněný vzestup čínského trhu a zdvojnásobení objemu tamního trhu v roce 2011 na úkor ostatních trhů způsobil mírné, nicméně trvalé, zmenšení britského podílu na světovém trhu na hladinu okolo mezi 20–25 % oproti předcházející hladině, která se spíše blížila 30 %. Velká očekávání panovala ohledně odchodu Velké Británie z Evropské unie v lednu roku 2020 a jeho vlivu na fungování trhu s uměním. Odchod z Evropské Unie prokazatelně způsobil zvýšení ekonomických nákladů a po legislativní stránce ztížil obchodování s uměním v rámci EU (Art Basel & UBS, 2020). Situaci ještě zhoršila pandemie onemocnění Covid-19 a s ní spojený celosvětový útlum trhů a následně se zvyšující inflace. Tyto faktory měly vliv například i na zrušení konání dvou významných veletrhů v létě roku 2023, Masterpiece London 2023 a Art & Antiques Fair Olympia, oba z důvodu vysokých finančních nákladů a významného snížení počtu mezinárodních vystavovatelů (Artprice, c2024). Avšak vzhledem k tomu, že globální trh se i přes velký pokles v roce 2020 stabilizoval a v letech 2021–2022 vykazoval návrat k hodnotám z doby před pandemií, přičemž trhy v Číně a v USA nevykazovaly žádný velký výkyv, lze předpokládat, že na současný stav trhu s uměním a pokles podílu Velké Británie na historické minimum 17 % má skutečně vliv primárně Brexit a je otázkou, jak se s tím zdejší trh do budoucna vyrovná.

Čínský trh s uměním prošel v letech 2002–2022 obrovským nárůstem, který byl pozitivně ovlivněn celkovým ekonomickým růstem Číny. Pro samostatné rozpoznání země nebo regionu v rámci signifikantních podílů na globálním trhu s uměním je všeobecně považovaná hranice jednoho procenta, přičemž Čína tuto hranici překonala v roce 2002 a její podíl na světovém trhu s uměním se skokově zvyšoval s každým rokem. Rok 2009 a ekonomická krize oslabující západní trhy umožnila čínskému trhu vyrůst na dvojnásobek oproti předchozím roku, kdy z 9 % podílu místní trh poskočil na 18 % a stal se z něj tak třetí největší trh s uměním na světě. Růst významu čínského trhu pokračoval i v dalších letech,

rekordním byl v tomto ohledu rok 2011, kdy se Čína na krátko stala největším trhem s uměním na světě, což bylo umožněno především oslabením celkového amerického trhu, který se stále vyrovnával s důsledky ekonomické krize. V následujících letech došlo k ustálení a kolem roku 2015 se čínský podíl na trhu s uměním dostal na hladinu okolo 20 %, kde se od té doby drží. Trh s uměním v Číně se vyznačuje silným zaměřením na současné a moderní umění, kterému sekunduje světový zájem o tradiční čínské umění.

Nad hranicí 1 % se pohybují také podíly Francie, Německa a Švýcarska. V případě Německa a Švýcarska se jedná o dlouhodobě stabilní trhy, které se v letech 2002–2022, respektive od roku 1990, drží na fixní hladině 2–3% podílů na celkovém objemu globálního trhu. Ačkoli jsou podíly těchto zemí nesrovnatelně menší oproti třem největším výše popsaným trhům, jsou oba tyto trhy mezinárodně konkurenceschopné, a díky tomu se vyznačují rozmanitou nabídkou a nabízejí dobré zázemí jak pro umělce, tak pro sběratele, muzea i galerie, z čehož posléze těží také široká veřejnost.

Francouzský trh s uměním s centrem v Paříži má dlouhou tradici a v posledních 20 letech si udržuje na světovém trhu stabilní podíl převážně mezi 6–7 %. V roce 2002 se francouzský podíl vyšplhal na 9 %, což bylo umožněno již zmíněným poklesem amerického trhu. Od roku 2003 se velikosti francouzského trhu přiblížila Čína, jejíž význam a podíl skokově rostl, až nakonec překonala Francii v roce 2007. Francie se tak posunula na příčku 4. největšího trhu s uměním, kde se drží do současnosti. Po odchodu Velké Británie z EU se Francie stala největším trhem v rámci unie. Francouzský trh, a zejména Paříž, se vyznačuje vynikajícím kulturním zázemím s galeriemi a muzei světového významu, z čehož těží jak účastníci trhu s uměním, tak široká veřejnost.

V roce 2022 překonaly hranici 1 % také Japonsko a Jižní Korea, jejichž slibně se rozvíjející trhy do budoucna nabízejí prostor pro další růst.

4.1.4 Online prodeje

Potenciál online prostředí zůstával na trhu s uměním poměrně dlouho nevyužitý. Teprve postupně jak velké, tak malé aukční síně přicházely na způsob, jak lze online prostředí využít. Zlomovým rokem se nakonec ukázal být rok 2013, kdy hodnota uskutečněných online prodejů dosáhla 5 % z celkové hodnoty prodejů evidovaných prostřednictvím aukčních síní a obchodníků s uměním. Jak je zmíněno v závěrečné zprávě TEFAF ke stavu trhu s uměním v roce 2013 (TEFAF, 2014), aukční dům Christie's

uskutečnil v roce 2012 pouze 7 online aukcí, ovšem v roce 2013 jejich počet stoupl na 49. Ukázalo se, že online aukce jsou vysoce efektivní v získání nové a poměrně diverzifikované skupiny kupců a sběratelů.

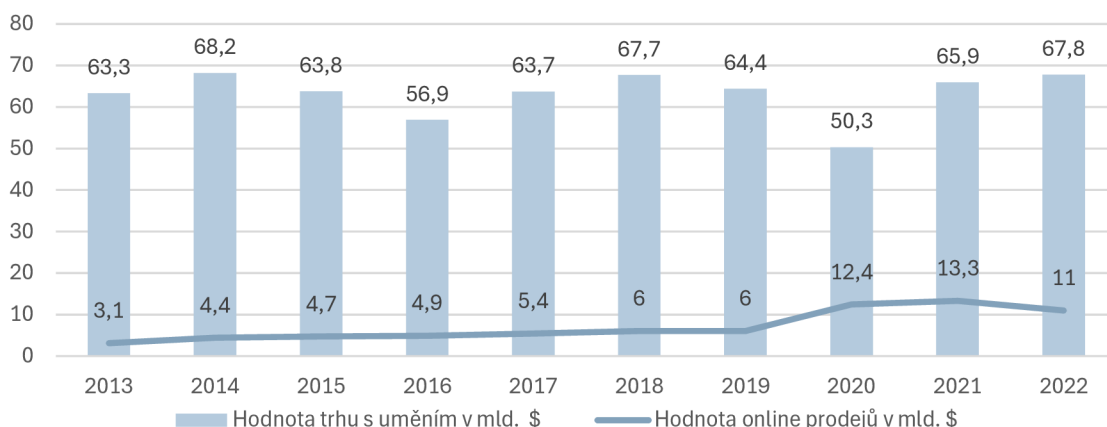
Tabulka 3: Přehled online prodejů v letech 2002–2022

Rok	Hodnota online prodejů v mld. \$	Podíl na celkovém objemu trhu
2013	3,1	5 %
2014	4,4	6 %
2015	4,7	7 %
2016	4,9	9 %
2017	5,4	8 %
2018	6	9 %
2019	6	9 %
2020	12,4	25 %
2021	13,3	20 %
2022	11	16 %

Zdroj: Art Basel & UBS (2019; 2023)

Jak ukazuje graf 5, od roku 2013 do roku 2019 podíl online prodejů rostl sice pomalu, ale stabilně. Svého maxima dosáhly online prodeje v roce 2020, kdy jejich hodnota dosáhla odhadovaných 12,4 miliard, což představuje čtvrtinový podíl na celkové hodnotě uskutečněných prodejů. Oproti předchozím roku se jedná o nárůst na dvojnásobek. V porovnání s celkovým poklesem objemu uskutečněných prodejů a poklesem hodnoty uskutečněných prodejů se zde jednalo o zcela protichůdný trend, který byl dán mimo jiné rychlou reakcí trhu na situaci spojenou s restrikcemi spojenými s pandemií onemocnění Covid-19 a přesunem všech pro chod trhu klíčových aktivit online.

Graf 4: Vývoj hodnoty online prodejů v letech 2002–2022

Zdroj: Art Basel & UBS (2023)

Mírný růst v sektoru online prodejů pokračoval i v roce 2021, kdy byl trh nadále ovlivňován restrikcemi souvisejícími s probíhající pandemií. Přizpůsobit se situaci a převést svoje působení online se stalo klíčovým faktorem pro přežití pro většinu účastníků (nejen) trhu s uměním. S ohledem na skokový meziroční nárůst celkové hodnoty uskutečněných prodejů (65,9 miliard) a množství uskutečněných prodejů (36,7 milionů) se podíl online prodejů oproti předchozímu roku zmenšil na 20 %.

Rok 2022 znamenal návrat k běžnému režimu trhu s uměním s výjimkou trhu v Číně, kde panovala politika nulové tolerance vůči onemocnění Covid-19, což nadále znemožňovalo konání veřejných aukcí, veletrhů s uměním a dalších akcí. Využívání možnosti nákupu umění online zjevně nadále zůstává poměrně hojně využívanou možností, přesto je zde však patrný pokles – hodnota uskutečněných online prodejů klesla na 11 miliard a podíl na celkové hodnotě prodejů na 16 %. Tento pokles nicméně nelze obecně považovat za signál, že obliba online obchodování na trhu s uměním má klesající tendenci. Je potřeba brát do úvahy, že převážnou většinu předmětů prodaných online tvoří umělecká díla v hodnotě do 50 000 dolarů. Díla vyšších cenových kategorií se nadále obchodují spíše prostřednictvím klasických aukcí nebo prostřednictvím obchodníků. Účast na aukcích, vernisáži nebo veletrhu s uměním je nejenom příležitostí k uzavření obchodu, ale dosud také významnou společenskou událostí, kde dochází k net-workingu, který je klíčový pro všechny účastníky trhu.

V posledních několika letech se na trh postupně dostává generace bohatých mileniálů, což má (a bude mít) výrazný vliv na celkové směřování trhu a dalšího rozvoje online

obchodování s uměním. Zajímavým faktem vyplývajícím z dotazníkového šetření společností Art Basel a UBS⁶ je, že 93 % bohatých mileniálů vypovědělo, že někdy zakoupili umělecké dílo online narozdíl od generace označované jako Baby boomers a Generace X, jejichž příslušníci upřednostňují nákupy off-line a online nakupují umělecká díla zřídka nebo vůbec (Art Basel & UBS, 2023).⁷ Svou roli v tomto případě také hrají sociální média, která mají velký vliv také na globalizaci trhu s uměním. Pro většinu aukčních síní, galerií i veletrhů je minimálním základem využívání Facebooku a Instagramu, kde například aukční domy sdílejí podrobnosti o nadcházejících aukcích, představují díla, která budou součástí aukce a lákají k návštěvě předaukčních výstav. Zároveň se na sociálních sítích prezentují samotní umělci. S ohledem na masové využívání lze předpokládat, že sociální sítě budou mít nezanedbatelný vliv na zájem mileniálů o nákupy a investice v oblasti umění.

4.1.5 Veletrhy s uměním

Veletrhy s uměním lze jednoduše definovat jako místo, kde se setkávají umělci, galerie, obchodníci, sběratelé i široká veřejnost. Jsou příležitostí k uskutečnění obchodů, ale zároveň jsou výbornou příležitostí k net-workingu. Většina mezinárodních veletrhů s uměním má za sebou dlouhou tradici. Pravidelnost jejich konání společně s těmi nejdůležitějšími aukcemi určuje dynamiku každoročního dění na trhu a je jeho hnacím motorem. V posledních letech se veletrhy s uměním dostávají i do hledáčku širší veřejnosti mimo trh s uměním, protože představují zajímavý způsob, jak se seznámit se specifickými aspekty světa s uměním, nahlédnout do fungování trhu s uměním, a především možnost vidět umělecká díla ze soukromých sbírek, která nelze běžně vidět v žádné světové galerii, a tudíž jsou laické veřejnosti obvykle neznámá. Součástí veletrhů bývají běžně také doprovodné programy ve formě přednášek, workshopů nebo panelových diskusí o aktuálních tématech a dění ve světě umění.

V následující přehledné tabulce 4 jsou vypsány počty mezinárodních veletrhů s uměním. Pořádání veletrhů s uměním bylo rovněž velmi negativně zasaženo omezeními plynoucími z pandemie onemocnění Covid-19. V roce 2019 bylo naplánováno

⁶ Dotazníkové šetření provádí společnosti Art Basel & UBS pravidelně od roku 2020. Cílem je prozkoumat aktuální chování bohatých sběratelů a investorů – jejich postoje, chování na trhu a předpokládaný budoucí přístup k trhu s uměním (Art Basel & UBS, 2023).

⁷ Jako generace Baby boomers bývají zpravidla označováni příslušníci generace narození mezi lety 1945-1964. Generace X označuje příslušníky generace narozené mezi lety 1965-1980 a za mileniály/generaci Y jsou považováni lidé narození mezi lety 1981-1996.

neuvěřitelných 408 veletrhů různé velikosti, nicméně v roce 2020 se podařilo uspořádat pouhou polovinu, z čehož se 75 veletrhů uskutečnilo pouze online a ten zbytek proběhl v omezeném režimu. V roce 2021, kdy se situace zlepšila, došlo ke zvýšení počtu veletrhů na 290 plánovaných, z toho se uskutečnilo online už pouze 31, a v roce 2022 se počet veletrhů přiblížil ke stavu před pandemií.

Tabulka 4: Počet mezinárodních veletrhů v letech 2000, 2019, 2020, 2021 a 2022

Rok	Počet mezinárodních veletrhů
2000	cca 55
2019	408
2020	208 (z toho 75 pouze online)
2021	290 (z toho 31 pouze online)
2022	347 (z toho 1 pouze online)

Zdroj: Artfairmag, vlastní zpracování

Data ukazují, že ačkoliv organizátoři veletrhů zareagovali poměrně pružně na vzniklou situaci a většina těch největších veletrhů se konala alespoň online, většina účastníků trhu s uměním nadále v tomto případě upřednostňuje osobní kontakt a lze předpokládat, že tento trend bude pokračovat. Důvodem je především specifická povaha veletrhů, které plní funkci mezinárodní společenské události, a tu online forma veletrhu nedokáže nahradit.

Mezi největší veletrhy s uměním patří podle serveru Artfairmag.com (c2024) například Art Basel, Art Paris, TEFAF (Maastricht and New York editions), Frieze Art Fair, Art Dubai nebo The Armory Show, která se dokonce řadí k jedněm z nejstarších veletrhů s uměním na světě. Za nejprestižnější veletrh je všeobecně považován Art Basel, zaměřený primárně na současné a moderní umění a konající se v celkem čtyřech městech – Basileji, Miami Beach, Hong Kongu a od roku 2022 i v Paříži. Zaměření na současné a moderní umění je typické také pro veletrhy Frieze Art Fair (London and New York editions) a The Armory Show. Veletrhy TEFAF naopak nabízejí svým návštěvníkům průřez uměním od antiky až po současnost. S rozvojem trhů v Japonsku a Jižní Koreji přicházejí i nové veletrhy – např. mezinárodní veletrh Tokyo Contemporary, který se poprvé uskutečnil v roce 2023 nebo Art Collaboration Kyoto, poprvé pořádaný v roce 2021. Od roku 2005 se v Tokyu koná pravidelně veletrh Art Fair Tokyo, který v roce 2022 dosáhl rekordní účasti vystavovatelů. Na Středním východě pak přitahuje velkou pozornost březnový veletrh Art Dubai, jehož

význam od založení v roce 2007 vzrostl natolik, že se v současnosti řadí k nejvýznamnějším veletrhům na světě.

Význam veletrhů a jejich funkce na trhu s uměním nicméně dalece přesahuje již zmiňovanou společenskou a obchodní funkci. Tyto akce totiž poskytují obchodníkům a galeriím cenné informace o aktuální poptávce po konkrétních umělcích nebo specifickém období, a především o neustále se měnícím vkusu sběratelů.⁸

4.1.6 Výkonnost jednotlivých segmentů trhu s výtvarným uměním podle výsledků aukčních prodejí

Jedinečným ukazatelem aktuálního zaměření sběratelů je výkonnost jednotlivých segmentů trhu s uměním. Jak bylo podrobněji popsáno v teoretické části práce, trh s uměním lze dělit například na základě typu nebo formy prodeje, lze jej také dělit na základě období, do kterého dílo z hlediska dějin umění patří. Sledování výkonnosti jednotlivých segmentů při rozdělení trhu na jednotlivá období poskytuje základní informace o převládajícím vkusu, poptávce a zaměření sběratelů v rámci trhu. Pro účely této diplomové práce bylo převzato základní rozdělení na čtyři hlavní období, tak jak ho popsala analytička a ekonomka Claire McAndrews (2023), a které je založeno na dělení umělců do předem stanovených kategorií podle data jejich narození.⁹

Tabulka 5: Rozdělení trhu podle období

Název období	Časové ohraničení
Staří mistři	umělci narození mezi lety 1250–1821
Impresionisté a postimpresionisté	umělci narození mezi lety 1821–1874
Moderní umělci	umělci narození mezi lety 1875–1910
Pováleční a současní umělci	umělci narození po roce 1910

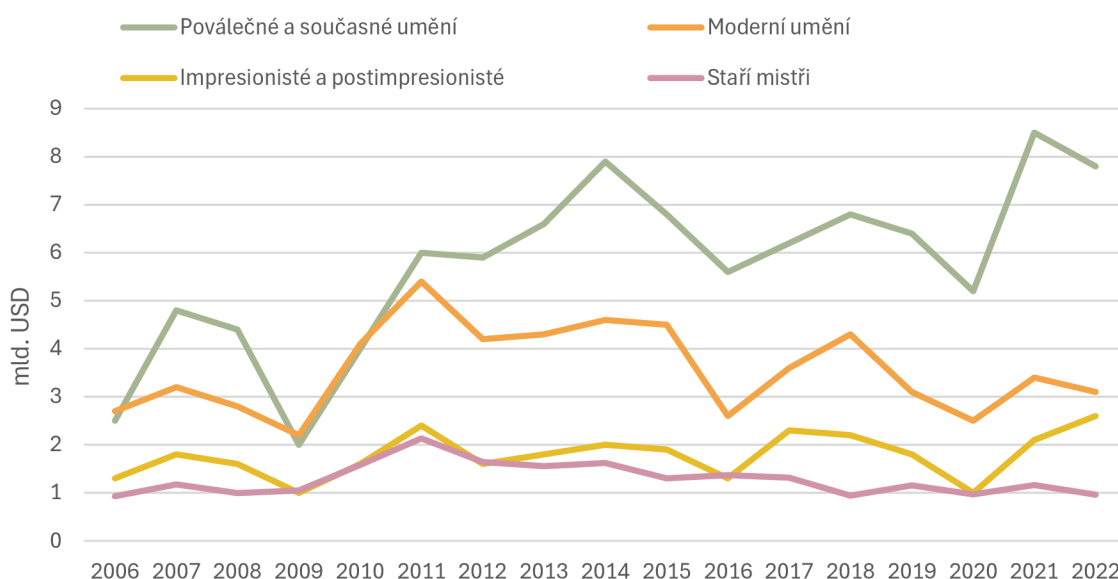
Zdroj: *Art Basel & UBS (2019), vlastní zpracování*

⁸ Výše uvedené informace jsou založené na osobních zkušenostech autorky vycházející z její vlastní opakované návštěvy mezinárodního veletrhu TEFAF Maastricht v letech 2016 a 2023. V rámci veletrhu probíhají například i přednášky či panelové diskuze, které jsou přímo zaměřené na předávání informací o stavu trhu s uměním, aktuálních trendech v umění, výstavnictví či sběratelství.

⁹ Do výčtu a do výsledků nejsou zahrnuta díla autorů, kteří se narodili před rokem 1250 z důvodu velmi malého počtu uskutečněných prodejí a specifické povahy takto starých děl. Stejně tak do výsledků nejsou zahrnuty výsledky prodejí užitého umění.

V přehledové tabulce v příloze 2 jsou sepsány souhrnné roční hodnoty prodejů uskutečněných v letech 2006–2022 v aukčních síních, které zahrnují jak výsledky aukcí, tak jednotlivé prodeje prostřednictvím aukčních síní.¹⁰ Z dat vyobrazených v grafu 6 vyplývá, že během sledovaného období dominovala obliba segmentu Poválečného a současného umění. Porovnání všech čtyř sledovaných segmentů ukazuje, že pohyb křivky kopíruje výkyvy celkového vývoje trhu s uměním. Všechny segmenty byly zasaženy ekonomickou krizí a následnou recesí v letech 2008 a 2009, s výjimkou segmentu Starých mistrů, který se naopak v roce 2009 dočkal mírného růstu. To mohlo být dáno i tím, že všeobecně jsou Staří mistři považováni za jednu z nejstabilnějších investic, vzhledem ke stálosti celého segmentu z hlediska nabídky a nízké rizikovosti. Mezi lety 2009 a 2011 se všechny čtyři segmenty dočkaly růstu s vrcholem právě v roce 2011, což lze dát do souvislosti s rozkvetem trhu s uměním v Číně. I v letech 2011–2022 lze vidět, že jednotlivé segmenty více či méně reagují na vnější ekonomické vlivy.

Graf 5: Vývoj hodnoty aukčních prodejů podle segmentů v letech 2006–2022

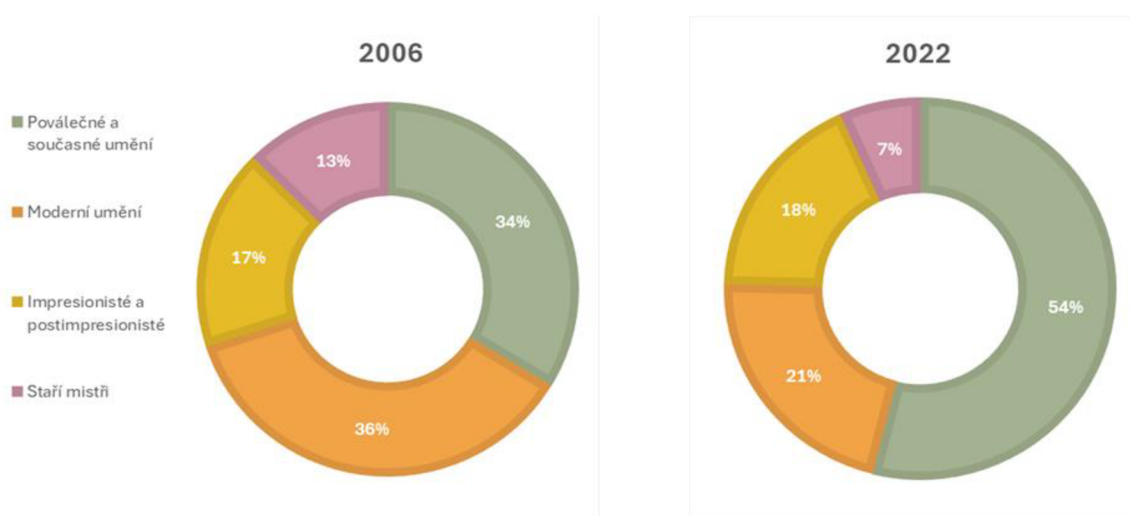
Zdroj: Art Basel & UBS (2017; 2019; 2022), vlastní zpracování

Detailní porovnání dat z roku 2006 a 2022 ukazuje, že se podíl segmentu Poválečného a současného umění zvětšil téměř o polovinu. Zároveň je ale hodnota segmentu v čase

¹⁰ Sledované období bylo v tomto případě zkráceno z důvodu nedostatku relevantních dat, která by pokrývala předcházející období. Dostupné souhrnné hodnoty pro jednotlivé segmenty byly stanoveny na základě jiné metodiky a výsledné porovnání by tak bylo nekonzistentní.

poměrně volatilní, protože její výsledky jsou velmi silně závislé na složení aktuální nabídky jak na primárním, tak na sekundárním trhu. Zatímco ostatní tři segmenty čekal po vrcholu v roce 2011 spíše pokles, Poválečné a současné umění nadále rostlo a stalo se tak vedoucím segmentem. Po období růstu přišel další vrchol v roce 2014, kdy se jeho celková hodnota prodeje v aukčních síních dostala až na hladinu téměř 8 miliard. Svého historického maximum dosáhl segment v roce 2021, kdy jeho hodnota vystoupala až na 8,2 miliardy dolarů.

Graf 6: Porovnání podílu hodnoty aukčních prodejů podle segmentů v letech 2006 a 2022

Zdroj: Art Basel & UBS (2017; 2022), vlastní zpracování

Druhým největším segmentem v aukčních prodejkách je Moderní umění. Historicky byl tento segment nejvýznamnější, nicméně z grafu vyplývá, že od roku 2011, kdy dosáhla jeho hodnota vrcholu, vykazuje segment dlouhodobý pokles, rámovaný celkovými výkyvy dění na trhu s uměním. Tento vývoj je dán limitovanou nabídkou segmentu, která pochopitelně nemůže konkurovat rozvíjejícímu se současnému umění a jeho zvyšujícím se cenám. Poptávka po dílech moderních umělců je nicméně na sekundárním trhu stále poměrně silná, což má pozitivní vliv na ceny. Faktem nicméně zůstává, že většina děl prodaných v aukčních síních se pohybuje v cenové hladině do 50 000 dolarů. Oproti tomu díla prodaná v cenové hladině vyšší než 1 milion dolarů tvoří přibližně 1 % (Art Basel & UBS, 2023).

Podstatně menší segment představují Impresionisté a postimpresionisté. Z dlouhodobého hlediska lze říci, že segment vykazuje známky velmi mírného růstu, kdy původní hodnota 1,3 miliard dolarů z roku 2006 vzrostla na 2,6 miliard v roce 2022. I tento segment byl pozitivně ovlivněn rozmachem trhu s uměním v Číně v roce 2011. Nabídka je

v tomto segmentu rovněž limitovaná, přesto se v roce 2022 jednalo o nejvýkonnější segment, který jako jediný vykazoval růst.

Nejmenším segmentem jsou Staří mistři, kam spadají všechna díla umělců narozených mezi lety 1250–1821. Povaha těchto děl je velmi specifická, obvykle se jedná o díla velké historické hodnoty a nabídka těchto děl na trhu je velmi limitovaná. Vývoj prodejů v tomto segmentu lze v uvedeném období popsat jako poměrně stabilní, byť ani tomuto segmentu se nevyhnuly výkyvy spojené s ekonomickou recesí v letech 2009–2010, rozmach trhu v Číně, nebo negativní efekt pandemie Covid-19. Zajímavé nicméně je, že zatímco hodnota uskutečněných prodejů v roce 2009 ve všech ostatních segmentech poklesla, segment Starých mistrů vykazoval naopak slabý nárůst. Toto může být dáno hned několika faktory. Díla umělců patřících mezi staré mistry jsou všeobecně považována za poměrně jistou a stabilní investici s nízkou rizikovostí, jejichž hodnota a jedinečnost v čase roste. Z tohoto důvodu trh vždy ovlivní, pokud se do prodeje dostane dílo (nebo skupina děl), které má bohatou historii a je u něj jisté, že se do veřejného prodeje opětovně v brzké době znovu nedostane.

Nejmenším segmentem jsou Staří mistři, kam spadají všechna díla umělců narozených mezi lety 1250–1821. Povaha těchto děl je velmi specifická, obvykle se jedná o díla velké historické hodnoty a nabídka těchto děl na trhu je velmi limitovaná. Vývoj prodejů v tomto segmentu lze v uvedeném období popsat jako poměrně stabilní, byť ani tomuto segmentu se nevyhnuly výkyvy spojené s ekonomickou recesí v letech 2009–2010, rozmach trhu v Číně, nebo negativní efekt pandemie Covid-19. Zajímavé nicméně je, že zatímco hodnota uskutečněných prodejů v roce 2009 ve všech ostatních segmentech poklesla, segment Starých mistrů vykazoval naopak slabý nárůst. Toto může být dáno hned několika faktory. Díla umělců patřících mezi staré mistry jsou všeobecně považována za poměrně jistou a stabilní investici s nízkou rizikovostí, jejichž hodnota a jedinečnost v čase roste. Z tohoto důvodu trh vždy ovlivní, pokud se do prodeje dostane dílo (nebo skupina děl), které má bohatou historii a je u něj jisté, že se do veřejného prodeje opětovně v brzké době znovu nedostane.

To ostatně platí v menší či větší míře ve všech výše popsaných segmentech. Limitovanost nabídky a nejistota, kdy se dané dílo objeví na trhu s uměním příště, obvykle pozitivně ovlivňují výslednou aukční cenu. Toto platí zejména u děl v cenové hladině vyšší než 1 milion dolarů. V tuto chvíli je tak jediným segmentem, jehož nabídka vykazuje

potenciál k růstu, Poválečné a současné umění. S ohledem na rostoucí počet vynikajících současných umělců a stále se zvětšujícím časovému rámci celého segmentu, bude do budoucna pravděpodobně nutné tento segment nově posoudit a rozdělit a posuzovat současné umění samostatně.

4.2 Ceny na trhu s uměním, jejich vývoj a možnosti predikce

Celková hodnota aukčního trhu je silně ovlivněna nabídkou uměleckých děl v nejvyšší cenové relaci, tzv. High-end. V této cenové hladině se však pohybuje velmi malé množství děl z celkového počtu děl prodaných v aukcích. Standardně se při hodnocení výsledků prodeje výtvarného umění v aukčních síních rozdělují tři cenové hladiny:

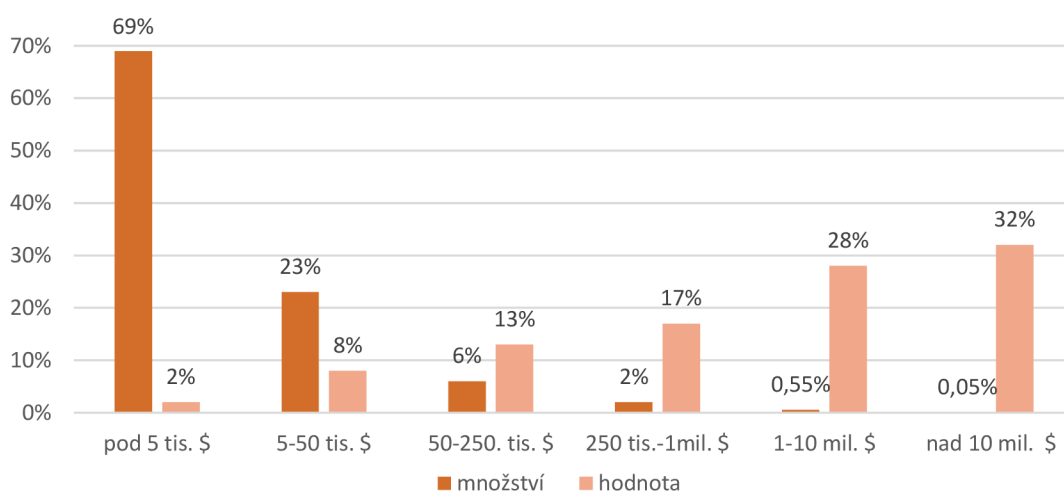
Tabulka 6: Rozložení cen na trhu s uměním

Název	Spodní hranice	Horní hranice
The Low End Market	-	\$50 000
The Middle Market	\$50 000	\$250 000
	\$250 000	\$1 000 000
The High End Market	\$1 000 000	-
<i>The Ultra-High End</i>	<i>nad \$ 10 000 000</i>	

Zdroj: Art Basel & UBS (2023), vlastní zpracování

Detailní pohled na rozdělení do jednotlivých cenových kategorií v roce 2022 ukazuje, že většina uměleckých děl (92 %) byla prodána v kategorii do 50 000 dolarů, přičemž ale tvoří pouze 10 % celkové hodnoty uměleckých děl prodaných v aukcích.¹¹

Graf 7: Podíl počtu prodaných děl v aukcích v rámci cenových kategorií v roce 2022

Zdroj: Art Basel & UBS (2023), vlastní zpracování

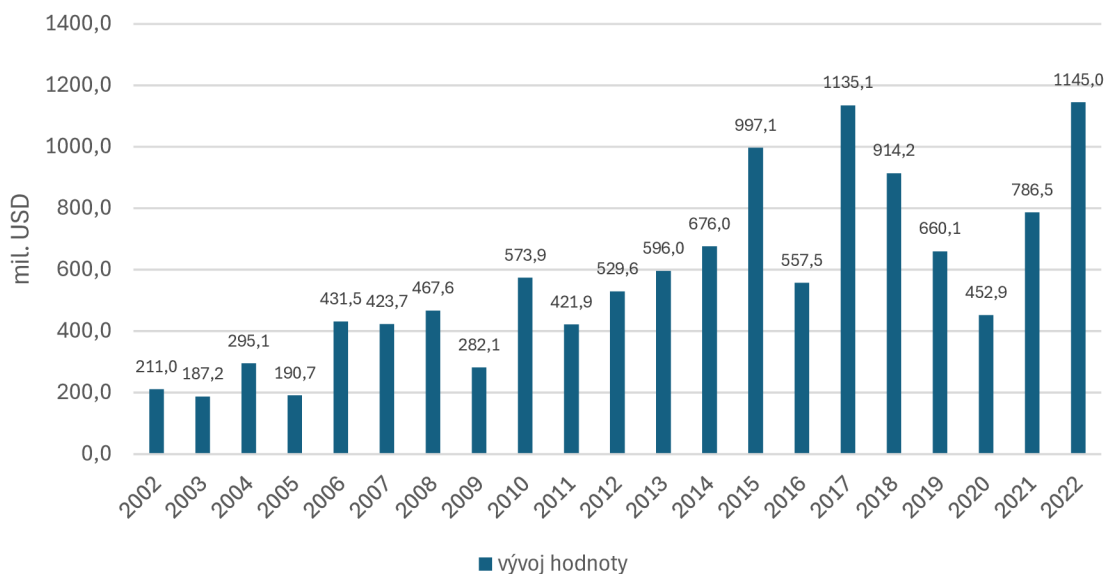
¹¹ Stejně jako v kapitole věnované vyhodnocování výkonnosti jednotlivých segmentů trhu rozdělených dle období zde nejsou zahrnuty výsledky prodeje užitého umění.

Graf 7 také ukazuje, že nejvyšší podíl na hodnotě celkových prodejů uskutečněných v aukčních sítí zastávají prodaná díla spadající do kategorie Ultra high-end, přestože jejich podíl počtu prodaných děl tvoří pouhých 0,05 %. Součet podílu hodnoty děl prodaných v cenové hladině vyšší než 1 milion dolarů tvořil v roce 2022 60 % celkové hodnoty prodejů uskutečněných v aukčních síních. Z toho vyplývá, že výsledná hodnota prodejů výtvarného umění v aukcích je velice silně ovlivněná nabídkou unikátních a vysoce ceněných uměleckých děl.

4.2.1 Vývoj souhrnné ceny deseti nejdražších děl prodaných v aukcích v letech 2002–2022

Vývoj roční souhrnné ceny deseti nejdražších děl vydražených v aukcích mezi lety 2002–2022 ukazuje v grafu 8 rostoucí trend, přestože celková hodnota byla značně volatilní. Bazický index se základnou v roce 2002 ukazuje, že se roční souhrnná hodnota při porovnání let 2002 a 2022 zvýšila po zaokrouhlení o 443 % (vyhodnocení odvozených ukazatelů časové řady je obsaženo v tabulce v příloze 4). Průměrný koeficient růstu činil v uvedeném období po zaokrouhlení 9 %. Přehledová tabulka v příloze 5 obsahuje kompletní přehled deseti nejdražších prodaných děl za uvedené období doplněná o detaily prodeje (autor, název díla, částka a místo prodeje). Z přehledové tabulky je také patrné, že nejlepší díla, u kterých se očekává, že dosáhnou výborného výsledku, se draží jen v největších aukčních domech v centrech obchodu s uměním, tzn. v aukčních síních Christie's a Sotheby's v New Yorku (ve sledovaném období Christie's 89 prodejů, Sotheby's 60), v Londýně (Christie's 8, Sotheby's 14), dále pak v Poly International Auctions v Číně (9) a v Sotheby's Hong Kong (2).

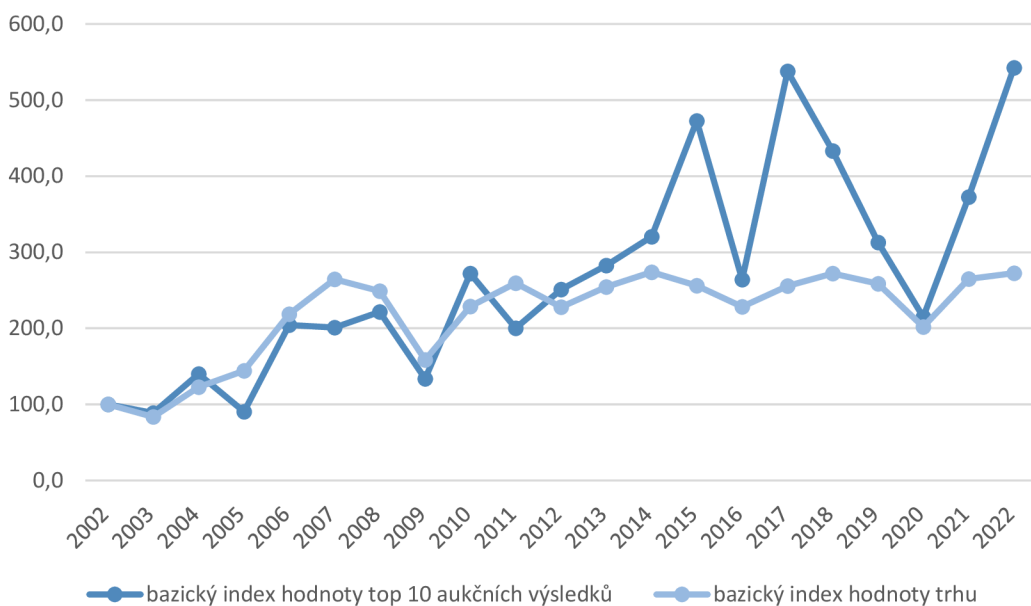
Graf 8: hodnota 10 nejdražších děl v letech 2002–2022

Zdroj: Artprice.com (*The Art Market Trends 2002–2022*); Artnet (c2024), vlastní zpracování

Jak lze vyčíst z porovnání bazických indexů roční souhrnné hodnoty deseti nejlepších aukčních výsledků a celkové hodnoty trhu, i aukční výsledky jsou ovlivněny externími ekonomickými vlivy (graf 9). V letech 2002–2022 se hodnoty obou sledovaných veličin vyvíjely podobným způsobem. Rok 2003 byl pod doznívajícím vlivem ekonomické krize z počátku tisíciletí, což se odrazilo i na dosažených výsledcích, které se pohybovaly v rozmezí 10,5–26 milionů dolarů. Přestože celková hodnota trhu vykazuje v letech 2004–2007 postupný nárůst, souhrnná hodnota deseti nejlepších aukčních výsledků byla poměrně volatilní. Při porovnání let 2004 a 2005 souhrnná hodnota propadla meziročně o 35 %, a při detailním pohledu na dosažené aukční výsledky si lze všimnout, že se v roce 2004 pohybovaly v rozmezí 15,5–93 milionů dolarů, přičemž v roce 2005 to bylo v rozmezí 12,5–29 milionů dolarů. To je samozřejmě dáno nabídkou – výsledná hodnota je vždy závislá na tom, jaká unikátní díla se na trhu během roku objeví.

Graf 9: Porovnání vývoje hodnoty 10 nejdražších děl a globálního trhu s uměním

Zdroj: Art Basel & UBS (2023; 2019); The Art Market Trends (Artprice, 2002–2022); Artnet (c2024), vlastní zpracování

Navzdory nastupující ekonomické krizi zůstaly aukční výsledky v roce 2007 poměrně vysoké v porovnání s rokem 2006. Nejlepších aukčních výsledků dosáhly v tomto roce i dva obrazy z období Starých mistrů od nizozemského barokního malíře Rembrandta van Rijna a mistra italské renesanční malby Raffaela Santiho. Propad nastal až v roce 2009, kdy se na trhu s uměním celkově projevila ekonomická krize a následná recese. Hodnota deseti nejlepších výsledků se v meziročním srovnání propadla o 40 %, přestože nelze mluvit o nedostatku kvalitních děl na trhu. Zajímavým faktem je, že se opět do popředí dostávají díla Starých mistrů, konkrétně se znovu mezi deseti nejlepšími výsledky objevují díla Raffaela Santiho a Rembrandta van Rijna, přičemž právě kresba *Hlava múzy* od Raffaela Santiho byla nejdražším vydraženým dílem roku 2009. Jak už bylo vysvětleno v kapitole věnované výkonnosti segmentů trhu při dělení podle období, nabídka děl Starých mistrů je ze své podstaty velmi omezená a díla spadající do vyšší cenové hladiny (High end, resp. Ultra high end) z tohoto období se na trhu objevují spíše zřídka. Podle Heilbruna (2001) se takto unikátní díla dostávají na trh přesně ve třech případech, které definuje jako Three D's – Divorce, Death and Debt (or Distress sale), tedy v případě rozvodu, smrti anebo finanční nouze sběratele. Tu mohou představovat třeba dluhy anebo právě nestabilní ekonomická situace, jakou svět zažíval v letech 2007–2009. Předaukční odhad ceny v takovém případě vyžaduje velmi dobré znalosti znalce, který se obvykle nemůže spolehnout na výsledky

předchozích prodejů a musí zvážit celou řadu faktorů včetně kulturně-historického významu daného díla.

Postupné zotavování ekonomiky v letech 2010–2014 přineslo také zvýšení cen uměleckých děl, které se promítlo i do zvýšení výsledných aukčních cen vysoce oceňovaných děl. Nárůst významnosti čínského trhu s uměním se projevil i v aukčních výsledcích, mezi deset nejlepších aukčních výsledků se v roce 2009 poprvé dostalo umělecké dílo čínského umělce vůbec, které bylo vydraženo v aukční síni Poly International Auction v Pekingu. V roce 2011, kdy podíl čínského trhu dosáhl v rámci globálního s uměním svého dosavadního maxima, se do desítky nejlepších aukčních výsledků dostala hned tři vynikající díla čínských autorů, přičemž jedno z nich pochází z roku 1370 a spadá tak do kategorie Starých mistrů. Přes to všechno se celková hodnota deseti nejlepších aukčních výsledků v meziročním srovnání propadla o 26 %. Rok 2014 byl pro trh s uměním celkově rekordním rokem, kdy nejen že celková hodnota trhu s uměním dosáhla svého dosavadního vrcholu, ale na trh se dostala také zajímavá umělecká díla, jejichž prodej vzbudil velkou pozornost – například dvě díla Andyho Warhola, *Triple Elvis* z roku 1963 (73 mil. dolarů) a *Four Marlons* z roku 1966 (62 mil. dolarů). V tomto období představuje nejdražší dílo prodané v aukci triptych *Tři studie Luciana Freuda* od Francise Bacona, prodané v roce 2013 za rekordní částku 127 milionů. Představuje tak zároveň první dílo, které kdy v aukci překonalo hladinu 100 milionů dolarů, přičemž výsledná cena překonala předaukční odhad 85 milionů dolarů bezmála o polovinu.¹²

Rok 2015 představil hned tři díla, která v aukci překonala hranici 100 milionů dolarů, přičemž celková hodnota deseti nejlepších aukčních výsledků se v tomto roce velmi těsně přiblížila 1 miliardě dolarů. Absolutní rekord přinesl prodej obrazu *Les femmes d'Alger (Version O)* od Pabla Picassa, jehož předaukční cena byla stanovena na cca 140 milionů dolarů. Jednalo se o teprve druhý prodej díla v aukci. Poprvé se dílo objevilo v aukční síni v roce 1997 a bylo prodáno za částku 28 milionů dolarů, odpovídající cca 45 milionům dolarů v roce 2015. Picasso je považován za jednoho z nejvlivnějších umělců 20. století s více než 20 000 dochovanými uměleckými díly a patří mezi tzv. Blue-chip autory, což se výrazně promítá do výše cen, za kterou jsou jeho díla obchodována (Artsy, c2024).

Hladinu 1 miliardy překonala souhrnná hodnota deseti nejlepších aukčních výsledků až v roce 2017, a to především díky uskutečněnému prodeji naprosto unikátního díla

¹² Detailní informace k obrazu jsou uvedené také v tabulce 7.

připisovaného renesančnímu umělci Leonardovi da Vincimu. Vzhledem k tomu, že se do současnosti dochovalo velmi málo jeho děl, znovuoživení tohoto obrazu vzbudilo enormní zájem odborné i laické veřejnosti. Výsledná prodejní částka dosáhla hodnoty 450 milionů dolarů, což z tohoto obrazu činí dosud nejdražší prodané umělecké dílo vůbec. Předaukční cena byla stanovena na cca 100 milionů dolarů, což se může v kontextu jevit jako poměrně nízká částka vzhledem ke kulturně-historickému významu díla. Situaci ale v tomto případě komplikuje nejednotnost odborníků ohledně autorství obrazu, které nadále zůstává sporným předmětem odborných debat – vzhledem k množství restaurátorských zásahů totiž není možné autorství stoprocentně potvrdit. Na výsledné výši se nicméně podílelo hned několik důležitých faktorů. Nejdůležitějším z nich je rarita díla i přes spory ohledně autorství. Leonardo da Vinci se řadí mezi Staré mistry a do současnosti se dochovalo méně než 20 jeho maleb, z nichž pouze 7 mu lze spolehlivě připisat a většina se nachází ve světových galeriích (Christie's, 2017). Pravděpodobnost, že by se na trhu v dohledné době nějaké jeho dílo znovu objevilo (nebo i dobová kopie jeho díla), je tak velice nízká.

Rok 2018 tak přinesl pochopitelný pokles, byť ani v tomto roce nebyla na trhu nouze o kvalitní díla a hned dvě díla překonala v aukci hranici 100 milionů dolarů, přičemž se stejně jako v roce 2015 jednalo o díla Pabla Picassa a Amedea Modiglianiho, kteří se oba řadí mezi Moderní umělce. Pokles následoval i v roce 2019, kdy i na globální trh s uměním dolehlo všeobecné tlumení investic, které IMF dává do souvislosti s geopolitickou nestabilitou a napjatými obchodními vztahy mezi Čínou a USA (IMF, 2019).

V letech 2020–2022 se musel trh s uměním vyrovnávat s následky pandemie onemocnění Covid-19, které ovlivnily chování trhu. Po poklesu v roce 2020 se celková hodnota deseti nejlepších aukčních výsledků v roce 2021 opět zvedla a dosáhla hodnoty téměř 800 milionů dolarů. Mezi deseti nejlepšími aukčními výsledky se v roce 2020 objevila vzácná kresba čínského kreslíře Ren Renfa pocházející z přelomu 13. a 14. století. Odhadovaná předaukční cena byla stanovena na 15,5 milionu dolarů, přičemž výsledná hodnota v aukci dosáhla téměř 40 milionů (Sotheby's, c2024). V roce 2021 se na trhu objevilo další významné dílo z období Starých mistrů – konkrétně Sandra Boticelliho (*Portrait of a young man holding a roundel*) z roku 1480 prodané za 92 milionů dolarů (předaukční odhad činil cca 70 milionů dolarů).

V roce 2022 výsledná hodnota deseti nejlepších aukčních prodejů znovu přesáhla hranici 1 miliardy dolarů. Z dlouhodobého hlediska se jedná o naprosto rekordní rok, kdy hned šest děl překonalo v aukci hranici 100 milionů dolarů. Mezi nejdražší výtvarná díla na

světě se tak zařadilo hned několik novinek. V listopadu roku 2022 se v aukční síni Christie's v New Yorku uskutečnila prodejní aukce uměleckých děl pocházejících z výjimečné sbírky Paula G. Allena.¹³ Celková prodejní hodnota sbírky dosáhla na částku 1,63 miliard dolarů, čímž se Allenova sbírka stala nejhodnotnější soukromou sbírkou v historii. Pět z výše zmíněných šesti děl prodaných nad hranici 100 milionů dolarů pochází právě z této sbírky. Jedinečnost Allenovy sbírky obsahující umělecká díla od období renesance až po současnost přitáhla velkou pozornost sběratelů a již předem se očekávalo, že výsledné ceny budou za těchto okolností vysoké. Podle Christie's však i výsledná částka velké části dražených děl překonala očekávání a třikrát nebo čtyřikrát překonala jejich předaukční odhady (Christie's, 2022).

4.2.2 Rozdíl mezi předaukčním odhadem a výslednou aukční cenou

Nakolik byla sbírka Paula G. Allena výjimečná, a jakým způsobem okolnosti jejího prodeje ovlivnily výsledné ceny, lze ukázat na porovnání s předaukčními odhady. Přehledová tabulka 7 níže nabízí přehled deseti nejdražších výtvarných děl, která byla vydražena do roku 2022, kam se dostala i dvě díla z této sbírky.

Tabulka 7: 10 nejlepších aukčních výsledků do roku 2022

Umělec	Název díla	Rok prodeje	Prodejní cena v mil. \$	Předaukční odhad v mil. \$	Aukční síň
Leonardo da Vinci	<i>Salvator Mundi (c.1500)</i>	2017	450,3	cca 100	Christie's NY
Andy Warhol	<i>Shot Sage Blue Marilyn (1964)</i>	2022	195,0	cca 200	Christie's NY
Pablo Picasso	<i>Les femmes d'Alger (Version 'O') (1955)</i>	2015	179,4	cca 140	Christie's NY
Amedeo Modigliani	<i>Nu couché (1917–1918)</i>	2015	170,4	cca 100	Christie's NY
Amedeo Modigliani	<i>Nu couché (sur le côté gauche) (1917)</i>	2018	157,2	cca 150	Sotheby's NY
Georges Seurat	<i>Les Poseuses, Ensemble (Petite version) (1888)</i>	2022	149,0	cca 100	Christie's NY

¹³ Paul G. Allen (1953–2018) – spoluzakladatel společnosti Microsoft, filantrop a majitel několika sportovních klubů.

Alberto Giacometti	<i>L'homme au doigt (1947)</i>	2015	141,3	cca 130	Christie's NY
Qi Baishi	<i>Screens of landscapes (1925)</i>	2017	141,0	cca 75	Poly International Beijing
Paul Cezanne	<i>La Montagne Sainte-Victoire (1888–1890)</i>	2022	138,0	cca 100	Christie's NY
Francis Bacon	<i>Three Studies of Lucian Freud (1969)</i>	2013	127,0	cca 85–100	Christie's NY

Zdroj: *The Art Market Trends (Artprice, 2002–2022); Artnet (c2024), Christie's (c2024), vlastní zpracování*

Jak bylo podrobně popsáno v teoretické části práce, určování ceny uměleckého díla je poměrně složitý proces, protože cena i hodnota uměleckého díla se v čase vyvíjí a mění, někdy pod vlivem okolností na trhu i velmi rychle a velmi často. Existující objektivní faktory mající vliv na cenu díla posuzuje znalec umění komplexně. Jsou to primárně osobnost umělce a jeho reputace, charakteristika díla (velikost, nosné médium, stav atd.) a samozřejmě charakteristiky prodeje, kterou lze jednoduše shrnout jako kdy a kde. Znalec či odhadce by zároveň neměl opominout posoudit aktuální poptávku po daném umělci a také by měl brát do úvahy panující ekonomickou situaci. Ta může mít vliv na ochotu sběratele investovat do umění vyšší částky. Jedním z klíčových faktorů může být podle Bambergera (2016) i výše částky minulého prodeje, pro některé odhadce se jedná dokonce o základní východisko. Beggs a Garddy (2009) využili pro potvrzení významu tohoto faktoru metodu opakovaných prodejů a dospěli k názoru, že výše minulého prodeje hraje v odhadu ceny díla klíčovou roli.

Poskytování co nejpřesnějších odhadů prodejní ceny uměleckých děl je tedy silně propojeno s hloubkou zkušeností daného znalce, který se opírá o své znalosti a o analýzu výsledků předešlých aukcí nebo prodejů nejen posuzovaného díla, ale dalších děl podobného charakteru. Podle analýzy, kterou provedl Bjerg (2018), všeobecně platí, že čím význačnější aukční síň, tím přesnějších odhadů tamější znalci dosáhnou. Jeho analýza ukazuje, že znalci z aukční síně Christie's v 74 % případů nastaví odhad tak dobře, že se díla prodají buď v rámci odhadu nebo nad jeho vrchní hranici. V Sotheby's je úspěšnost ještě o několik procent lepší a znalci dosahují 80% úspěšnosti. To je samozřejmě dáno i tím, s jak širokou paletou uměleckých děl přijdou znalci do kontaktu, mají tedy potřebné znalosti pro kvalifikovaný odhad na vysoké úrovni. K úspěšnému prodeji je ale zapotřebí nejen správně nastavený

odhad prodejní ceny, ale v případě aukcí také zájem a přítomnost těch správných sběratelů přímo na místě během aukce.

4.2.3 Porovnání vybraných opakovaných prodejů v letech 2002–2022

Tabulka 8: Vybrané opakované prodeje v letech 2002–2022

Umělec	Rok prodeje	Prodejní cena v mil. \$	Předaukční odhad v mil. \$	Aukční síň
Amedeo Modigliani, <i>Nu couché (sur le côté gauche) (1917)</i>	2003	26,8	20–25	Christie's NY
	2018	157,2	cca 150	Sotheby's NY
Gustav Klimt, <i>Birch Forest (1903)</i>	2006	36	20–30	Christie's NY
	2022	105	90	Christie's NY
Jean-Michel Basquiat, <i>Untitled (1982 Basquiat devil painting)</i>	2004	4,5	N/A	Sotheby's London
	2016	57,3	cca 40	Christie's NY
	2022	85	cca 70	Phillips NY
Paul Gaughin, <i>Maternité II (1899)</i>	2004	39,2	40–50	Sotheby's NY
	2022	106	90	Christie's NY

Zdroj: Christies (c2024); Sotheby's (c2024), vlastní zpracování

Přehledová tabulka 8 nabízí porovnání opakovaných prodejů vybraných děl v letech 2002–2022. Z dat vyplývá, že ve většině případů v tabulce výsledná prodejní částka překonala hranici předaukčního odhadu. Rovněž se ukazuje, že většinu uvedených opakovaných prodejů od sebe dělí více než deset let, což je obvykle doba, kdy se vstupní investice dostatečně zhodnotí. Pro znalce to nicméně znamená, že musí vzít do úvahy nejen výsledek předchozího prodeje, ale také pečlivě zvážit, jak se vyvíjely další prodeje děl daného autora. Toto dobře demonstruje příklad umělce Amedea Modiglianiho, jehož obraz *Nu couché (sur le côté gauche)* z roku 1907, pocházející ze série aktů namalovaných v letech 1916–1919, byl v roce 2003 prodán v aukci za výslednou částku 26,8 milionů dolarů. V roce 2018 šlo dílo do prodeje znovu, přičemž předaukční odhad činil cca 150 milionů dolarů a do současnosti jde o nejvyšší předaukční odhad vůbec. Prodeji tohoto obrazu předcházela prodej jiného obrazu z této série, *Nu couché (1917–1918)*, který byl vydražen v roce 2015 za

výslednou částku 170,4 milionů dolarů. Z toho důvodu se očekávalo, že prodej *Nu couché (sur le côté gauche, 1917)* dosáhne podobného úspěchu jako *Nu couché (1917–1918)*, nicméně dílo nakonec jen mírně překročilo horní hranici předaukčního odhadu (Artsy, 2018).

Predikce ceny, za kterou se dílo v aukci prodá, je tedy nadále především v kompetenci odborných znalců, byť své odhady mohou opřít o funkční analytické nástroje blíže popsané v teoretické části práce. Predikci zpravidla tvoří rozmezí dvou částek nebo maximální částka, o které znalec předpokládá, že by jí dílo mohlo v aukci dosáhnout. Výslednou částku aukčního prodeje nicméně predikovat nelze, a to primárně z toho důvodu, že průběh aukce je plně závislý na skladbě přítomných sběratelů a míře jejich zájmu o dané dílo.

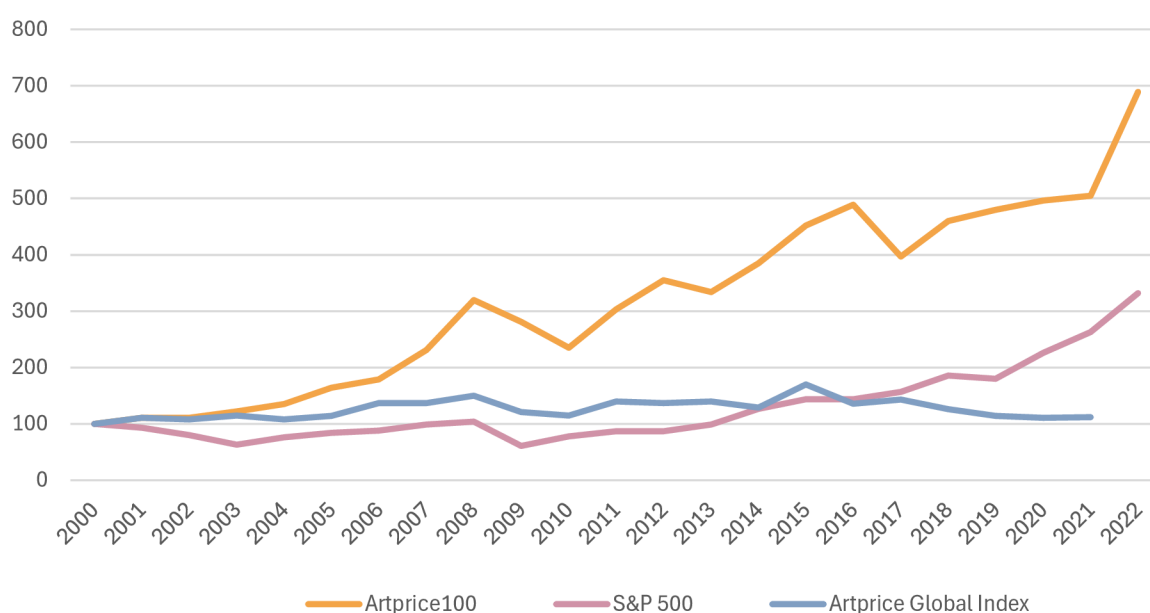
Protože oceňování děl je složitý a poměrně pomalý proces, náchylný k lidské chybovosti, s rozvojem nových technologií se aukční síně poohlíží po nových nástrojích, které by při stanovování předaukčních odhadů dosahovaly ještě přesnějších výsledků. Podle Baileyho (2020) by mělo být možné využívat strojového učení. Konvoluční neuronové sítě jsou pro tento typ výzkumu vhodnou a oblíbenou volbou, přičemž se ukazuje, že modely založené na rozpoznávání numerických a textových dat dosahují mnohem přesnějších výsledků než ty založené pouze na vizuálním rozpoznávání obrázků. Bailey (2020) se zároveň domnívá, že využití strojového učení při běžném oceňování uměleckých děl by mělo pozitivní vliv na transparentnost a celkový růst trhu.

Na základě popsaných faktorů je tedy možné v krátkodobém horizontu predikovat poměrně přesný odhad rozmezí, v jakém se bude umělecké dílo obchodovat. Umění je nicméně především věcí vkusu, a ačkoli lze pozorovat a vnímat vliv vnějších ekonomických vlivů, v dlouhodobém horizontu podléhá dění na trhu především měnícím se trendům. Z toho důvodu vývoj trhu nelze dlouhodobě předvídat.

4.3 Investice do umění

V posledních dvou desetiletích začalo být umění vnímáno jako další možné alternativní investiční aktivum. Postupně se totiž ukazuje, že umění má díky několika klíčovým vlastnostem velký potenciál coby investiční nástroj. Umění totiž může vykazovat spíše nižší korelaci s výkyvy jiných finančních aktiv a také může fungovat jako uchovatel hodnoty v období vysoké inflace (Xiang, 2018).

Graf 10: Porovnání indexů Artprice a S&P 500

Zdroj: Artprice.com, vlastní zpracování

Při porovnání bazických indexů trhu s uměním a akciového trhu, reprezentovaného akciovým indexem S&P 500, zahrnujícím akcie 500 největších podniků obchodovaných na americké burze, si lze povšimnout, že trh s uměním se v období ekonomických krizí jeví o něco stabilnější než akciový trh, nebo přinejmenším že je schopen se rychleji vzpamatovat, a to i přes to, že na změny ekonomické situace má trh s uměním tendenci reagovat s určitým zpožděním. Křivky grafu 10 ukazují, že zejména díla vysoce ceněných umělců (tzv. blue-chip autorů), reprezentovaná indexem Artprice100©, se s obdobím krizí poměrně dobře vyrovnávají. Každoročně aktualizovaný index Artprice100©, sestavený jako portfolio 100 nejprodávanějších umělců v pěti předchozích letech, překonal bez potíží ekonomickou krizi z počátku 21. století, a zatímco index S&P 500 vykazoval mezi lety 2001–2003 pokles a trvalo mu do roku 2007, než se vrátil na svou původní hodnotu, index Artprice100© zůstal

nejprve na stejné hodnotě a posléze vykazoval poměrně stabilní růst až do roku 2008. Ekonomická krize a následná recese v letech 2007–2009 zasáhla všechny finanční trhy, nicméně ze sledovaných dat vyplývá, že trh s uměním se vzpamatoval mnohem rychleji – už v roce 2011 byla hodnota sledovaného indexu téměř na předkrizové hladině, zatímco hladina indexu S&P 500 se vyrovnala až během roku 2014.

Ačkoli v letech 2000–2022 hodnota indexu S&P 500 postupně vzrůstala, při porovnání bazických indexů se základnou v roce 2000 se ukazuje, že hodnota indexu Artprice100© vykázala neuvěřitelný přírůstek a překonala hodnotu indexu S&P 500 o více než 350 %. Z celkového srovnání obou trhů vyplývá, že i když ani trh s uměním není imunní vůči externím ekonomickým vlivům, dokáže být odolný a rychleji se zotavit.

Tabulka 9: Porovnání ročního výnosu v letech 2020–2022 s inflací v USA

	2020	2021	2022
Artprice100©	1,6 %	36 %	3 %
S&P 500	16 %	27 %	-19,4 %
Zlato	24,2 %	-4,3 %	6,5 %
Inflace	3,2 %	4,7 %	8 %

Zdroj: Artprice.com, Deloitte Private & ArtTactic (2023), IMF (c2021); vlastní zpracování

Při porovnání ročního výnosu indexu Artprice100©, S&P 500 a zlata v letech 2020–2022 se ukazuje, že v roce 2020, kdy vypukla pandemie Covid-19 si umění nevedlo nejlépe. Celkový propad trhu s uměním byl zapříčiněn celkovým ochromením trhu, který je závislý na osobním kontaktu (aukce, prodejní výstavy, veletrhy s uměním a další). Po ustálení situace ale v následujícím roce se situace zlepšila a ve srovnání s indexem S&P 500 si vedlo umění mnohem lépe.

Vzhledem ke specifické povaze uměleckých děl jakožto investičního aktiva nelze jejich chování srovnávat na každodenní bázi jako je tomu u klasických finančních aktiv jako jsou například akcie jejichž měnící se hodnotu lze většinou sledovat v reálném čase. Proto je vhodné o umění uvažovat spíše jako o alternativním investičním aktivu, které může doplnit a vhodně diverzifikovat investiční portfolio. Za alternativní investiční aktivum vhodné k diverzifikaci portfolio bývá tradičně považováno také zlato, které bývá ceněno z investičního hlediska právě pro svou schopnost uchování hodnoty. Niže je uvedena tabulka, která zachycuje základní rozdíly mezi těmito dvěma aktivy. Přesto, že základní

premise obou aktiv vychází ze stejného základu – tedy uchování hodnoty – obě se v mnoha ohledech liší. Při sestavování investičního portfolia tak může být při diverzifikaci dobrou cestou zapojit obě tato aktiva.

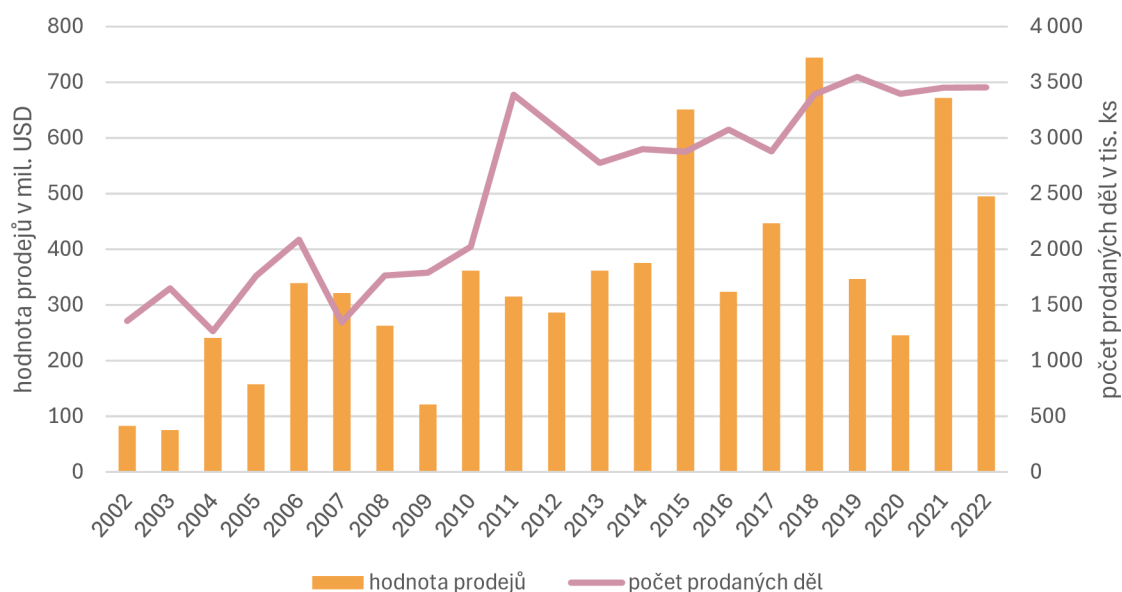
Tabulka 10: Porovnání vlastností aktiv (umění vs zlato)

Umělecká díla	Zlato
Hmotné aktivum	Hmotné aktivum
Poptávka po umění je rostoucí	Poptávka po zlatě je konzistentní
Způsoby investování <ul style="list-style-type: none"> • nákup fyzického díla • investice do podílových fondů s uměním • využití online investičních platforem 	Způsoby investování <ul style="list-style-type: none"> • nákup fyzického zlata • investice do ETF fondů na zlato • Gold futures • akcie důlních společností
Nevýhody <ul style="list-style-type: none"> • vysoké dodatečné náklady • dlouhodobé držení • vyžadované odborné znalosti • riziko podvodů • závisí na aktuálních trendech a měnícím se vkusu sběratelů • negeneruje pravidelný příjem • nízká likvidita 	Nevýhody <ul style="list-style-type: none"> • dlouhodobé držení • pochopení trhu vyžaduje čas • negeneruje pravidelný příjem • dodatečné náklady • v krátkodobém horizontu mohou být ceny zlata velmi volatilní
Výhody <ul style="list-style-type: none"> • nízká korelace s tradičními finančními trhy • vnitřní a estetická hodnota, pocit exkluzivity • uchovatel hodnoty peněz • trh s uměním neustále roste • potenciál vysokých výnosů 	Výhody <ul style="list-style-type: none"> • vysoká likvidita • stabilita • nízká rizikovost • uchovatel hodnoty peněz

Zdroj: *Masterwork's* (c2024), *Fisher* (2023)

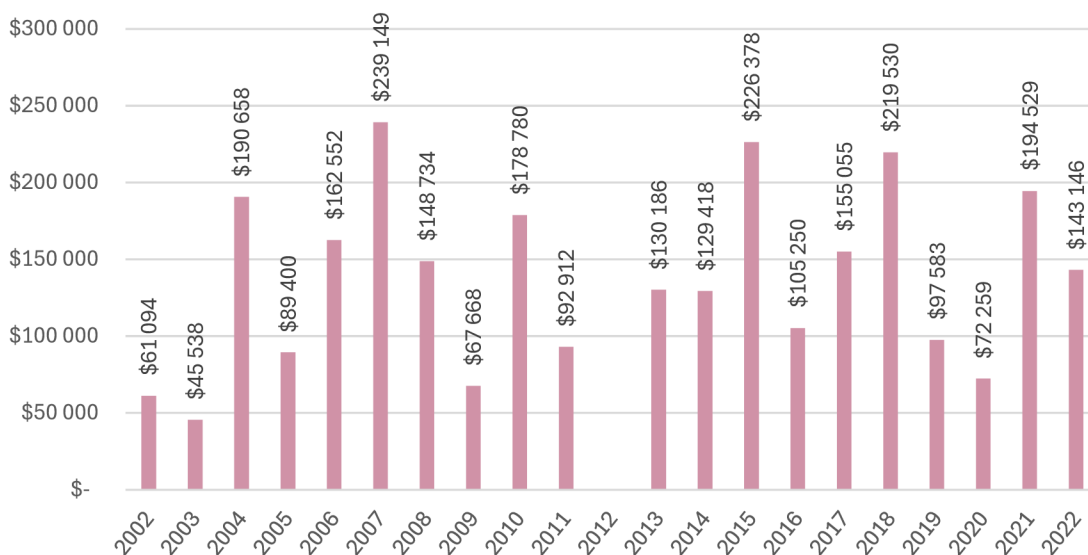
Pro zařazení umění do investičního portfolia hovoří kladně především vzrůstající potenciál trhu s uměním. Přestože se ceny umění z dlouhodobého hlediska nedají predikovat, všeobecně lze říci, že trh s uměním neustále roste a ceny s uměním se zvyšují. Jak už bylo několikrát zmíněno, nabídka na trhu s uměním je limitovaná, na primárním trhu roste omezeně s tím, že každé umělecké dílo je originální předmět. Poptávka po umění se zvyšuje, což má ve výsledku pozitivní vliv na zvyšování cen. S postupným nárůstem počtu bohatých a ultra bohatých jedinců (HNWI) se zvyšuje také jejich zájem a poptávka po luxusním zboží, mezi které spadá právě i umění. Podle závěrečné zprávy UBS ke stavu světového bohatství z roku 2023 (UBS, 2023) se mezi lety 2002–2022 zvýšil počet miliardářů z 1125 v roce 2002 na 2487 v roce 2022. Toto zvyšující se číslo má v konečném důsledku pozitivní vliv na ceny uměleckých děl, zejména u tzv. blue-chip autorů, protože s rostoucím bohatstvím se výrazně zvyšuje ochota HNWI investovat do nákupu uměleckých předmětů vyšší částky.

Graf 11: Picasso – roční vývoj hodnoty prodaných děl a jejich počet

Zdroj: Artprice (2002–2022), vlastní zpracování

Graf 12: Picasso – průměrná hodnota jednoho prodaného díla v aukcích

Zdroj: Artprice, vlastní zpracování

Z grafu 11, který zobrazuje vývoj roční hodnoty prodeje uměleckých děl Pabla Picassa mezi lety 2002–2022, vyplývá, že se během sledovaného období zvýšila jak roční hodnota celkových prodejů Picassových děl, tak jejich obchodovaný počet. Picasso patří mezi tzv. blue-chip autory a dlouhodobě se drží mezi prvními třemi nejoblíbenějšími autory na trhu s uměním (Artprice, 2002–2022). Tento vývoj potvrzuje také graf 12, kde je zobrazen vývoj průměrné roční ceny za jedno prodané dílo. V porovnání s rokem 2002 se počet Picassových obchodovaných děl zvýšil o více než 150 %, přičemž průměrná cena za jedno dílo stoupla o 134 %.¹⁴

Přestože výše popsané vlastnosti činí z umění zajímavé alternativní investiční aktivum, je nutné si uvědomit, že je tu hned několik významných negativ. Jedním z nich je významná spekulativnost a v podstatě neregulovatelnost trhu, který ve velké míře podléhá trendům v měnícím se vkusu sběratelů. Porozumět chování trhu s uměním proto vyžaduje poměrně vysoké vstupní náklady nejen finanční povahy, a z toho důvodu je již před první investicí dobré pečlivě zvážit, jakým způsobem do umění investovat. Zároveň je potřeba mít na paměti, že umění není likvidním aktivem a zhodnocení tohoto druhu investice je vždy dlouhodobé a investor nemá jistotu, že se vždy v dohledném horizontu objeví na trhu vhodná příležitost k prodeji tak, aby se dílo zhodnotilo a alespoň vyrovnalo přidružené transakční

¹⁴ Přehledové tabulky se zpracovanými daty jsou součástí přílohy 6.

a dodatečné náklady. Na druhou stranu umění přináší svému vlastníkovi nezanedbatelné benefity nefinanční povahy, kterými jsou především kulturně-historická hodnota, estetický přínos a pocit exkluzivity.

5 Výsledky a diskuse

5.1 Hodnocení trhu s uměním

Vývoj trhu s uměním byl hodnocen ve zvoleném období v letech 2002–2022. Během tohoto období se trh s uměním výrazně proměnil, otevřel se a stal se globálním. Výsledky hodnocení ukazují, že vývoj celkové hodnoty trhu neboli hodnoty uskutečněných prodejů byl v tomto období poměrně volatilní. Odhadovaná hodnota trhu se při porovnání let 2002 a 2022 zvýšila o 172 % a přiblížila se tak téměř trojnásobku původní hodnoty. K nejvyššímu nárůstu trhu došlo v letech 2002–2007, kdy se hodnota trhu zvýšila o 164 % a stoupla z původní hodnoty 24,9 miliard na téměř 66 miliard dolarů, a to i přes mírný propad v roce 2003 způsobený doznívající ekonomickou recesí z počátku tisíciletí. Nárůst trhu pozitivně ovlivnila změna strategie aukčních síní, která vyústila ve zvýšení transparentnosti trhu a jeho větší otevření širšímu spektru potenciálních sběratelů. Toto bylo zároveň podpořeno spuštěním Mei and Moses indexu v roce 2002, díky němuž mohli účastníci trhu s uměním mnohem lépe sledovat aktuální vývoj a mnohem lépe se na trhu s uměním orientovat. V roce 2006 došlo na trhu k dalšímu skokovému nárůstu o více než 50 %, na čemž měl podle společnosti Artprice významný podíl nárůstu počtu děl prodaných v cenové hladině vyšší než je 1 milion dolarů na 810, což je o 477 více než v roce předchozím.

Období ekonomické krize a následné recese v letech 2007–2009 se na trhu s uměním projevila naplno až v roce 2009. Po rekordním roce 2007 přišlo jen malé utlumení a snížení hodnoty o necelých 6 %, přičemž se rok 2008 nadále vyznačoval poměrně vysokými výsledky aukčních prodejů, z nichž pozornost dodnes upoutává rekordní aukce děl Damiana Hirsta, kdy se v den pádu banky Lehman Brothers prodala umělecká díla v celkové hodnotě téměř 201 milionu dolarů. Ekonomická krize se pak na trhu naplno projevila v roce 2009, kdy došlo k poklesu celkové hodnoty trhu o 36 %. Nejhůře byly zasaženy tradiční světové trhy s uměním – USA a Velká Británie. Oslabení těchto dvou primárních trhů pomohlo rozkvětu trhu s uměním v Číně a krátkodobě také ve Francii. Podíl Číny na globálním trhu vzrostl meziročně na dvojnásobek a růst zde pokračoval i v letech 2010 a 2011, kdy se Čína stala světovým leaderem globálního trhu s uměním. To bylo umožněno i tím, že Čína byla zasažena ekonomickou krizí o něco méně než západní země. Celkový růst čínského trhu a krátkodobé vzednutí trhu ve Francii výrazně napomohly stabilizaci a následnému opětovnému růstu globálního trhu, kdy se hodnota trhu už v roce 2011 prakticky téměř vrátila na předkrizovou hladinu.

V letech 2010–2014 trh prošel proměnou, kdy se zásadně změnila orientace sběratelů na poválečné a současné umění, jehož prodeje dosahovaly vynikajících výsledků. Roku 2014 dosáhla celková hodnota trhu hodnoty 68,2 miliardy dolarů, což v rámci sledovaného období představuje dosud nepřekonaný rekord. V porovnání s rokem 2002 se jedná o nárůst hodnoty o 174 %. Tento nárůst lze dát do souvislosti s vývojem stavu světové ekonomiky, která se konečně zotavila natolik, aby byli investoři a sběratelé znovu ochotni investovat do umění vyšší finanční částky. Mezi lety 2015–2018 byla hodnota trhu značně volatilní a toto období se vyznačovalo mírným poklesem celkové hodnoty trhu, a to i přes to, že v tomto období došlo k aukčnímu prodeji dosud nejdražšího uměleckého díla, kterým je obraz Salvador Mundi od renesančního umělce Leonarda da Vinciho, a to za částku 450 milionů dolarů.

V roce 2019 došlo k odchodu Velké Británie z Evropské unie a v důsledku toho se britský trh propadl o 9 %. Protože je Velká Británie jedním z hlavních trhů s uměním, tento propad se promítl i do celkového vývoje hodnoty trhu společně s celosvětovou ekonomickou situací, která byla poznamenána vzrůstajícím geopolitickým napětím, obchodními problémy mezi USA a Čínou. To mělo podle IMF vliv na celkové tlumení investic a zpomalení světového HDP, což negativně ovlivnilo také trh s uměním

V letech 2020–2022 se trh s uměním musel vyrovnat s následky pandemií onemocnění Covid-19, která nejen na trhu s uměním způsobila velký propad. Pro trh s uměním situace znamenala veškerá opatření spojená s pandemií značnou komplikaci, protože je přímo závislý na konání aukcí, veletrhů s uměním, prodejních výstav atd. Utlumení nebo úplné přerušení těchto aktivit znamenalo výrazné snížení objemu uskutečněných transakcí, což se ve výsledku projevilo na snížení celkové hodnoty trhu o 22 % na 50 miliard dolarů v roce 2020. Následující rok trh s uměním nicméně ukázal svou odolnost vůči vnějším vlivům a schopnost rychle se zotavit. Nejenže se hodnota trhu vrátila na hladinu z doby před pandemií, ale zároveň ji i překonala. Pozitivní růst, i když pouze velmi mírný, pokračoval také v roce 2022, kdy hodnota trhu stoupla o necelá 3 % na 67,8 miliard dolarů.

Druhým sledovaným indikátorem vývoje trhu s uměním byl objem uskutečněných prodejů, který zahrnuje prodeje prostřednictvím aukčních síní a oficiálních obchodníků s uměním. V porovnání s rokem 2002 byl objem uskutečněných prodejů v roce 2022 vyšší o necelých 50 %. Objem uskutečněných prodejů je silně provázán s množstvím uměleckých děl, která se každoročně objeví na trhu objeví k prodeji, to zahrnuje jak primární, tak sekundární trh. V porovnání s vývojem celkové hodnoty trhu se ukazuje, že nárůst množství

prodejů byl mnohem mírnější. Zároveň nelze všeobecně říci, že čím vyšší objem prodejů, tím vyšší hodnota trhu. Velmi dobře je to vidět na porovnání výsledků z roku 2014 a 2021, kdy v roce 2014 trh dosáhl hodnoty 68,2 miliard dolarů při celkovém počtu 38,8 milionů uskutečněných prodejů a v roce 2018, kdy bylo téměř stejné hodnoty dosaženo při 36,7 milionech uskutečněných prodejů. Je to dáno především vzrůstajícími cenami a také rozložením aktuální nabídky děl v jednotlivých cenových hladinách, které jsou popsány v kapitole 4.2.

Součástí hodnocení trhu je také popis aktuálních trendů, které měly na trh umění během sledovaného období největší vliv. Nejvýznamnějším trendem zasahujícím do rozložení podílů jednotlivých zemí, které se na globálním trhu s uměním podílejí, je bezesporu proces globalizace. Neustále se zvyšující propojenost lokálních trhů a její přínosy a rizika jsou velkým tématem i v rámci trhu s uměním. I přes výrazné změny rozložení, kterými trh v letech 2002–2022 prošel, zůstává na základě geografického rozdělení podílů jednotlivých zemí dosud stabilně největším trhem USA. Dlouhodobý podíl USA představuje okolo 40 % na celkovém objemu trhu s uměním, přičemž je významně podporován a posilován robustní poptávkou a nabídkou, za kterou stojí především silná základna bohatých jedinců (High-Net-Worth Individuals). V USA se v současné době nachází cca 38 % světové populace HNWI, která nákupy umění zejména v posledních dvou dekadách považuje za spolehlivý způsob diverzifikace investičního portfolia a dlouhodobé uchování hodnoty peněz.

Provázanost lokálních trhů se ukázala zejména v letech 2007–2009 v době ekonomické krize. Americký trh byl krizí výrazně zasažen, což se projevilo razantním poklesem počtu uskutečněných prodejů následované zmenšením amerického podílu na globálním trhu pod hranici 40 %. Uvolněné místo naopak dalo prostor čínskému trhu raketově vzrůst na dvojnásobek své hodnoty během jednoho roku (z 9 na 18 %). Růst Číny pokračoval až do roku 2011, kdy na přechodnou dobu nahradila USA na pozici světového leadera globálního trhu s uměním. Jak se situace na americkém trhu stabilizovala a docházelo k opětovnému nárůstu zdejšího trhu, postupně se podíl čínského trhu zmenšoval, až v roce 2015 klesl na hladinu 20 %, kde se držel až do roku 2021. Americký trh s uměním se v roce 2015 vrátil zpět nad hladinu 40 %, kde se drží do současnosti. Provázanost trhů se projevila i v letech 2019–2022, kdy se trh nejprve musel vyrovnat s odchodem Velké Británie z Evropské unie, následně s obchodními problémy mezi USA a Čínou, a v neposlední řadě se zvýšeným geopolitickým napětím ve světě. Čínský trh s uměním

oslabila také politika nulové tolerance vůči onemocnění Covid-19, která vedla k dlouhodobému omezování všech klasických aktivit, na kterých trh s uměním stojí (aukce, veletrhy s uměním apod.). Odchod Velké Británie z EU zase znamenal zvýšení ekonomických nákladů a po legislativní stránce ztížil obchodování s uměním v rámci Evropy. Oba tyto faktory měly vliv na snížení podílu obou zemí. To mělo za následek nejen zvýšení podílu USA, ale zároveň to mělo pozitivní dopad na rozvoj trhů v Japonsku a v Jižní Koreji, jejichž podíl překonal hranici 1 %, a tyto země se tak zařadily mezi 9 nejvýznamnějších trhů s uměním.

Dalším významným trendem, jehož vliv lze na trhu s uměním pozorovat, je zvyšující se význam digitálních technologií. Potenciál online prostředí zůstával na trhu s uměním poměrně dlouho nevyužitý. Postupně se však ukázalo, že například online aukce jsou vysoce efektivním nástrojem při získávání nové a poměrně diverzifikované skupiny kupců a sběratelů. Od roku 2013 do roku 2019 rostl podíl online prodejů pomalu, ale stabilně. Zatímco v roce 2013 tvořily online prodeje přibližně 5 % podílu na celkové hodnotě trhu, v roce 2019 to bylo 9 %. Obrovský boom online prodejů nastal v roce 2020, kdy v důsledku pandemie onemocnění Covid-19 musely aukční síně najít jiný způsob fungování a masově přesouvaly své klíčové aktivity do online prostředí. Hodnota online prodejů byla v roce 2020 12,5 miliardy dolarů a tvořila 25 % z celkové hodnoty trhu. V roce 2022 se trh s uměním vrátil k běžnému režimu, nicméně online prodeje nadále zůstávají poměrně využívaným způsobem obchodování. To souvisí i s tím, že podle výzkumů společnosti Art Basel & UBS (2023) v posledních letech vstupuje na trh výrazněji generace bohatých mileniálů, pro kterou je nakupování online běžnou záležitostí, a nezanedbatelná část ho dokonce upřednostňuje před osobním kontaktem. Zajímavým faktem vyplývajícím z dotazníkového šetření společností Art Basel a UBS je, že 93 % bohatých mileniálů vypovědělo, že narozdíl od předchozích generací, které dávají přednost osobnímu kontaktu, někdy zakoupili umělecké dílo online. Lze očekávat, že v tomto ohledu se bude trh s uměním nadále vyvíjet, jak na něj budou vstupovat další generace.

Podstatným ukazatelem sílící globalizace a provázanosti globálního trhu s uměním byl ve sledovaném období let 2002–2022 také neustále se zvyšující počet pravidelně konaných mezinárodních veletrhů s uměním, které se postupně zařadily mezi významné události formující každoroční dění na globálním trhu. Zatímco v roce 2000 se konalo pouze přibližně 55 mezinárodních veletrhů, v roce 2022 to bylo 347, z čehož jeden se uskutečnil pouze online. Veletrhy v současné době představují specifický typ společenské události, kde

Lze uskutečnit významné obchody, seznámit se s aktuálními trendy a zároveň jsou výbornou příležitostí k net-workingu. Spolu se vzrůstajícím počtem veletrhů roste také zájem širší veřejnosti, pro kterou veletrhy představují zajímavý způsob, jak se seznámit s uměleckými díly, která nelze běžně vidět v žádné světové galerii.

Změny na trhu s uměním, jako je právě nárůst oblíbenosti veletrhů nebo vysoký podíl online obchodů, značí, že tradiční model fungování trhu s uměním založený na obchodování pouze za pomoci obchodníků, v aukčních síních nebo soukromě, se proměňuje. Společně s rozvojem moderních technologií se trh stal mnohem přístupnějším. Díky elektronickým databázím aukčních výsledků je mnohem snadnější sledovat aktuální dění, což výrazně zvyšuje transparentnost a snižuje časovou náročnost, kterou dobrá orientace na trhu s uměním vyžaduje.

5.2 Vývoj cen a investice do umění

Součástí diplomové práce bylo také zhodnocení vývoje cen na trhu s uměním. Vývoj cen lze sledovat na výsledcích prodejů uskutečněných v aukčních síních. Celková hodnota aukčního trhu je silně ovlivněna nabídkou uměleckých děl v nejvyšší cenové relaci, tzv. high-end. V této cenové hladině se však pohybuje velmi malé množství děl z celkového počtu děl prodaných v aukcích. Detailní pohled na rozdělení do jednotlivých cenových kategorií v roce 2022 ukazuje, že většina uměleckých děl (92 %) byla prodána v kategorii do 50 000 dolarů, přičemž ale tvoří pouze 10 % celkové hodnoty uměleckých děl prodaných v aukcích. Nejvyšší podíl na hodnotě celkových prodejů uskutečněných v aukčních síních zastávají prodaná díla spadající do kategorie ultra high-end, přestože jejich podíl počtu prodaných děl tvoří pouhých 0,05 %. Součet podílu hodnoty děl prodaných v cenové hladině vyšší než 1 milion dolarů tvořil v roce 2022 60 % celkové hodnoty prodejů uskutečněných v aukčních síních. Z toho vyplývá, že výsledná hodnota prodejů výtvarného umění v aukcích je velice silně ovlivněna nabídkou unikátních a vysoce ceněných uměleckých děl. Vývoj souhrnné hodnoty deseti nejdražších děl prodaných v aukcích v letech 2002–2022 ukázal rostoucí trend, přestože celková hodnota byla značně volatilní. Ze získaných dat lze také vyčíst, že významná umělecká díla, u kterých se očekává, že dosáhnou v aukci výborného výsledku, se draží jen v předních aukčních domech v centrech obchodu s uměním, tzn. v aukčních síních Christie's a Sotheby's v New Yorku (ve sledovaném období Christie's 89 prodejů, Sotheby's 60), v Londýně (Christie's 8, Sotheby's 14), dále pak v Poly International Auctions v Číně (9) a v Sotheby's Hong Kong (2). Při porovnání ročního

vývoje souhrnné hodnoty deseti nejdražších děl a vývoje celkové hodnoty trhu se ukázalo, že i aukční výsledky jsou ovlivněny externími ekonomickými vlivy. Propady ve výsledných aukčních cenách jsou jasně patrné zejména v letech 2003, 2007, 2009, 2016 a 2020. Naopak v roce 2011 celková hodnota trhu sice rostla, ale hodnota deseti nejdražších děl se propadla. Příčinu lze hledat v pokračujícím poklesu amerického trhu s uměním související s nestabilní ekonomickou situací a tím pádem menší ochotou zdejších bohatých jedinců investovat do umění.

Stanovení ceny uměleckého díla je považováno za poměrně složitý proces, protože cena i hodnota uměleckého díla se v čase vyvíjí a mění, někdy pod vlivem okolností na trhu i velmi rychle a velmi často. Z výsledků aukčních prodejí popsanych v kapitolách 4.2.2 a 4.2.3 vyplývá, že stanovení prodejní ceny je nadále především v kompetenci odborných znalců, kteří se opírají o své znalosti a o analýzu založenou na vyhodnocení objektivních faktorů ovlivňujících cenu díla jako je umělcova reputace, charakteristika díla a charakteristika prodeje. Klíčovým faktorem může být také hodnota předchozího prodeje. V případě opakovaných prodejí uměleckého díla musí znalec vzít do úvahy nejen předchozí výsledek, ale také pečlivě zvážit, jak se v mezidobí vyvíjely další prodeje daného autora, a za jakých okolností dílo znovu vstupuje na trh. Poskytování co nejpřesnějších odhadů aktuální prodejní ceny uměleckých děl je tedy silně propojeno s hloubkou zkušeností daného znalce, s tím, že znalci ve špičkových aukčních síních Sotheby's a Christie's dosahují ve svých predikcích až 80 % úspěšnosti. Skutečnou výslednou částku aukčního prodeje nicméně predikovat nelze, a to primárně z toho důvodu, že průběh aukce je plně závislý na skladbě přítomných sběratelů a míře jejich zájmu o dražené dílo.

Je tedy možné stanovit poměrně přesný odhad cenového rozmezí, v jakém se umělecké dílo v nadcházející aukci vydraží. Vzhledem k tomu, že umění je ale především věcí vkusu a trh s uměním z toho důvodu ve velké míře podléhá měnícím se trendům, v dlouhodobém horizontu není možné predikovat ani přesný vývoj cen, ani chování trhu celkově. Je ovšem možné, že se to s rozvojem AI a především oblastí konvolučních neuronových sítí do budoucna změní.

Zejména v posledních dvou desetiletích začalo být umění v rámci investování vnímáno jako nástroj k rozšíření a diverzifikaci investičního portfolia. Ukazuje se totiž, že umění má několik klíčových vlastností, které mu dávají potenciál alternativního investičního aktiva. Mezi tyto vlastnosti patří především nižší korelace s výkyvy finančních aktiv, dlouhodobé uchování hodnoty a rostoucí poptávka po umění. Porovnání indexů

Artprice100© a S&P 500 naznačuje, že trh s uměním je v období ekonomických krizí stabilnější a vykazuje známky rychlejší regenerace. Příkladem je ekonomická krize a následná recese v letech 2007–2009, která zasáhla všechny finanční trhy, nicméně ze sledovaných dat vyplývá, že trh s uměním se vzpamatoval mnohem rychleji – už v roce 2011 byla hodnota indexu Artprice100© téměř na své předkrizové hladině, zatímco hladina indexu S&P 500 se vyrovnala až během roku 2014.

Vzhledem ke specifické povaze uměleckých děl nelze jejich chování srovnávat na každodenní bázi jako je tomu u klasických finančních aktiv jako jsou například akcie jejichž měnící se hodnotu lze většinou sledovat v reálném čase. Z toho důvodu je vhodné o umění uvažovat spíše jako o alternativním investičním aktivu, stejném jako je například zlato. Na základě provedeného porovnání obou aktiv lze říci, že obě nabízejí investorům diverzifikaci portfolia a snížení celkového rizika. U obou aktiv je nejlepších výsledků dosaženo při dlouhodobém držení. Z hlediska likvidity je zlato vhodnější investicí. Umění je velmi nelikvidní aktivum, jeho prodej vyžaduje čas a odborné znalosti a může se stát, že se na trhu dlouhodobě nenaskytne ideální příležitost k opětovnému prodeji tak, aby se investice opravdu zhodnotila.

Pro zařazení umění do investičního portfolia hovoří kladně také vzrůstající celkový potenciál trhu s uměním. Přestože se přesné ceny umění z dlouhodobého hlediska nedají predikovat, všeobecně lze usuzovat, že do budoucna ceny umění spíše porostou.

6 Závěr

Vývoj trhu s uměním byl v letech 2002–2022 komplexní a proměnlivý, ovlivněný celou řadou faktorů. Trh s uměním vykazoval v tomto období významný růst, kdy se hodnota trhu od roku 2002 zvýšila o 172 %. Největší nárůst hodnoty lze vysledovat v letech 2002–2007, kdy se skokově zvýšila o 164 % nad hladinu 65 miliard, kde se s různými výkyvy drží v podstatě dodnes. V průběhu sledovaného období lze vyzorovat na trhu s uměním vliv vnějších ekonomických i geopolitických faktorů, například vlivem ekonomické krize v letech 2007–2009 došlo k poklesu hodnoty o 36 %. Nicméně se ukazuje, že přestože má trh s uměním tendenci stínovat stav světové ekonomiky, reakce na krizové situace bývá u trhu s uměním opožděná a trvá podstatně kratší dobu. Výjimku představoval rok 2020, kdy byly v důsledku opatření proti onemocnění Covid-19 omezeny nebo úplně pozastaveny aktivity klíčové pro fungování trhu, v důsledku čehož došlo k utlumení prodeje a následnému okamžitému poklesu celkové hodnoty trhu s uměním. Opětovný vzrůst hodnoty trhu a její návrat na původní hladinu v roce 2021 ukazuje, že trh s uměním se skutečně umí velmi rychle zotavit.

Během sledovaného období došlo také k signifikantní změně v rozložení globálního trhu s uměním. Do počátku 21. století byly páteřními trhy s uměním USA, Velká Británie a Francie, všechny s dlouhou tradicí a vyznačující se vynikajícím kulturním zázemím s galeriemi a muzei světového významu. V roce 2002 překonal podíl čínského trhu s uměním hranici 1 % a zařadil se tak mezi světově významné trhy s uměním. Rozkvět tamního trhu pokračoval i v dalších letech, kdy Čína velmi rychle překonala Francii a zaujala pozici jednoho ze tří největších trhů s uměním na světě, kterou drží dodnes. V roce 2022 překonaly nově hranici 1 % také Japonsko a Jižní Korea, jejichž lokální trhy se slibně rozvíjí.

Důležitým trendem ovlivňujícím trh s uměním v průběhu sledovaného období je rozvoj moderních technologií. V roce 2002 byl spuštěn jeden z prvních indexů sledující vývoj cen na trhu, The Mei Moses Art Indices (dnes fungující pod názvem The Sotheby's Mei Moses Indices). S rozšiřováním moderních technologií souvisí i změna strategie aukčních síní, které začaly své výsledky zveřejňovat v online databázích, což vedlo ke zvýšení transparentnosti a usnadnilo to orientaci na trhu. S tím souvisí také postupně se zvyšující počet online prodejů, který se rozrostl zejména v období pandemie Covid-19. S ohledem na nástup generace mileniálů, a velmi brzy také generace Z, pro které je využívání online nákupů běžnou záležitostí, lze očekávat, že toto číslo nadále poroste. Ačkoli by rostoucí obliba

online prodejů mohla implikovat klesající zájem o osobní účast na klasických akcích jako jsou akce či veletrhy, lze vysledovat spíše opačný trend. Tomu odpovídá neustále se zvyšující počet konaných mezinárodních veletrhů, které se v posledních letech dostaly i do hledáčku širší veřejnosti, pro kterou představují způsob, jak se seznámit s prostředím trhu s uměním a prohlédnout si díla nacházející se pouze v soukromých sbírkách.

Dosavadní vývoj cen na trhu ukazuje, že celková hodnota trhu je silně ovlivněna aktuální nabídkou uměleckých děl obchodovaných v nejvyšší cenové relaci (tzv. high-end). Stanovení ceny uměleckého díla je složitý proces, který dosud zůstává v kompetenci odborných znalců. Ti jsou na základě vyhodnocení objektivních faktorů, a případně za pomoci funkčních analytických nástrojů, schopni stanovit poměrně přesný odhad cenového rozmezí, ve kterém se dané umělecké dílo v aukci prodá. Nicméně s ohledem na fakt, že umění je především záležitostí vkusu a vývoj na trhu podléhá měnícím se trendům, nelze vývoj cen a vůbec budoucí vývoj trhu z dlouhodobého hlediska predikovat.

Samotná odpověď na otázku, zda je umění vhodnou investiční příležitostí, je poněkud ambivalentní. Umění vykazuje několik klíčových vlastností, jako je nízká korelace s finančními trhy či uchování hodnoty, které mu dávají potenciál alternativního investičního aktiva. Kromě toho nabízí vlastnictví umění svému investorovi také významné benefity nefinanční povahy. Zároveň ovšem platí, že nejlepších výsledků při zhodnocení takovéto investice lze dosáhnout v případě dlouhodobého držení, a někdy může trvat několik let, než se na trhu objeví vhodná příležitost k prodeji. Umění tedy lze považovat za vhodnou investiční možnost jen v případě, že si je investor této skutečnosti vědom a neuvažuje o umění v podobných intencích jako o klasických finančních aktivech, která nabízejí možnost rychlého zhodnocení.

7 Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje:

ADAM, Georgina, 2014. *Big Bucks: The Explosion of the Art Market in the 21st Century*. Farnham: Lund Humphries Publishers. ISBN 9781848221383.

BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav a SVOBODA, Roman, 2013. *Mikroekonomie: teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-453-4

HEILBRUN, James a GRAY, Charles M., 2001. *The Economics of Art and Culture*. 2. Cambridge University Press. ISBN 9780521637121

HINDLS, Richard; ARLTOVÁ, Markéta; HRONOVÁ, Stanislava; MALÁ, Ivana; MAREK, Luboš et al., 2018. *Statistika v ekonomii*. Průhonice: Professional Publishing. ISBN 978-80-88260-09-7

CHARNEY, Noah, 2015. *Umění falzifikace: myšlení, motivy a metody padělatelských mistrů*. Zlín: Kniha Zlín. ISBN 9788074733055.

MCANDREW, Claire, 2010. *Fine art and high finance: Expert Advice on the Economics of Ownership*. Bloomberg Press. ISBN 9781576603338.

MCNULTY, Tom, 2013. *Art Market Research: A Guide to Methods and Sources*. Jefferson: McFarland. ISBN 9780786466719.

SAMUELSON, Paul Anthony a NORDHAUS, William D., 2013. *Ekonomie*: 19. vydání. Praha: NS Svoboda. ISBN 978-80-205-0629-0

SEKERKA, Bohuslav; BRČÁK, Josef a KUČERA, Antonín, 2015. *Ekonomie trochu jinak*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-534-0.

THOMPSON, Don, 2010. *Jak prodat vycpaného žraloka za 12 milionů dolarů: prapodivné zákony ekonomiky současného umění a aukčních domů*. Zlín: Kniha Zlín. ISBN 978-80-87162-58-3.

TŘEŠTÍK, Michael, 2010. *Umění sbírat umění*. Praha: Gasset. ISBN 978-80-87079-09-6.

WAGNER, Ethan a WAGNER, Thea Westreich, (2013). *Sbírání umění: vášně, investice a mnohem víc*. Zlín: Kniha Zlín. ISBN 978-80-7473-279-9.

Elektronické zdroje:

ART+, c2023. *Analýza aukčního trhu*. [online]. ARTANTIQUES MEDIA, S. R. O. Art+. Dostupné z: <https://artplus.cz/cs/analyza-aukcnihho-trhu/>. [cit. 2023-04-02].

ARTFAIRMAG, c2024. *Airtfairmag.com*. [online]. Dostupné z: <https://www.artfairmag.com/>. [cit. 2024-02-20].

Artmarket Confidence Index by Artprice, c1987-2024. [online]. Dostupné z: <https://www.artprice.com/artmarket-confidence-index>. [cit. 2023-03-16].

ARTSPACE, 2017. *Beyond Supply and Demand: How Artworks are Priced*, 2017. [online]. Artspace. Dostupné z: https://www.artspace.com/magazine/interviews_features/collecting-101/beyond-supply-and-demand-how-artworks-are-priced-54964. [cit. 2023-10-10].

ARTS & COLLECTIONS, c2024. *Art 'Flipping' Spreads as Speculation Rises*. [online]. Arts & Collections. Dostupné z: <https://www.artsandcollections.com/art-flipping-spreads-as-speculation-rises/>

ARTSY, 2018. *\$157 Million Modigliani Breaks Sotheby's Record at Otherwise Underwhelming Impressionist and Modern Sale*. [online]. Artsy. Dostupné z: <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-157-million-modigliani-breaks-sothebys-record-underwhelming-impressionist-modern-sale>. [cit. 2024-03-22].

ARTSY, c2024. *Pablo Picasso Les femmes d'Alger (Version 'O'), 1955*. [online]. Artsy. Dostupné z: <https://www.artsy.net/artwork/pablo-picasso-les-femmes-dalger-version-o>. [cit. 2024-01-03].

ASHENFELTER, Orley a GRADDY, Kathryn, 2003. *Auctions and the Price of Art*. [online]. *Journal of Economic Literature*. Vol. 41, no. 3, s. 763-787. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3217531> [cit. 2023-05-22].

ASHENFELTER, Orley a GRADDY, Kathryn, 2011. *Sale Rates and Price Movements in Art Auctions*. [online]. *The American Economic Review*. Vol. 101, no. 3, s. 212-216. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/29783741> [cit. 2023-05-22].

BAILEY, Jason, 2020. 'Can Machine Learning Predict the Price of Art at Auction?'. *Harvard Data Science Review*, 2(2). 2020. Dostupné z: <https://hdsr.mitpress.mit.edu/pub/1vdc2z91/release/3>. [cit. 2024-03-03].

BAMBERGER, Alan, c1998-2023. *How to Collect Art Like a Pro - Building a Collection*. [online]. In: ArtBusiness.com. Dostupné z: <https://www.artbusiness.com/collectpro.html>. [cit. 2023-08-27].

BAUMOL J., William. 1986. *Unnatural Value: Or Art Investment as Floating Crap Game*. [online]. *The American Economic Review*. Vol. 76, no. 2, s 10-14. [cit. 2023-08-27].

BEGGS, Alan a GRADDY Kathryn, 2009. *Anchoring Effects: Evidence from Art Auctions*. [online]. *The American Economic Review*, vol. 99, no. 3, 2009, p. 1027–1039. <http://www.jstor.org/stable/25592492>. Accessed 5 Jan. 2024. [cit. 2023-08-27].

BJERG, Mads Hallas, 2018. *Sotheby's & Christie's hammer price vs estimate for 2016 and 2017*. [online]. Mearto. Dostupné z: <https://mearto.com/accuracy-of-sothebys-and-christies-estimations-revealed>. [cit. 2024-03-27].

CHRISTIE'S, 2017. *'My highlight of 2017' — Leonardo's Salvator Mundi*. [online]. Christie's. Dostupné z: <https://www.christies.com/en/stories/2017-highlight-leonardo-salvator-mundi-6f32f4dd4b274ec1b0d99037a7c6d97e>. [cit. 2024-03-27].

CHRISTIE'S, 2022. Achieving \$1.5 billion in a single evening, Visionary: The Paul G. Allen Collection is the biggest sale in auction history, 2022. Online. Christie's. Dostupné z: <https://www.christies.com/en/stories/paul-g-allen-collection-sale-results-c2e2ad48c4154b428a78b0995826ee5f>. [cit. 2024-03-20].

Customized Analytics Reports, c2019. [online]. BLOUIN CORP. Blouin Art Sales Index. Dostupné z: <https://www.blouinartsalesindex.com/custom-analytics>. [cit. 2023-03-21].

DELOITTE PRIVATE & ARTTACTIC, 2023. *Art & Finance Report 2023*. [online]. Dostupné z: <https://www.deloitte.com/lu/en/services/financial-advisory/research/art-finance-report.html>. [cit. 2024-03-03].

EHRMANN, Thierry, 2015. *Collecting 101*. [online] Art Stage Singapore. Dostupné z: https://imgpublic.artprice.com/pdf/art_stage_2015_en.pdf. [cit. 2023-03-16].

EHRMANN, Thierry, 2023. *The Artprice100© index of Blue-chip artists up 3% over 2022*. [online]. Artprice.com. Dostupné z: <https://www.artprice.com/artmarketinsight/the-artprice100-index-of-blue-chip-artists-up-3-over-2022>. [cit. 2024-03-16].

FISHER, Daniel, 2023. How Does Inflation Impact The Price Of Gold? Expert Insight. [online]. PhysicalGold.com. Dostupné z: <https://www.physicalgold.com/insights/how-has-inflation-impacted-the-price-of-gold/>. [cit. 2024-03-21].

FREEMAN, Nate, 2018. *How Damien Hirst's \$200 Million Auction Became a Symbol of Pre-Recession Decadence*. [online]. Artsy. Dostupné z: <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-damien-hirsts-200-million-auction-symbol-pre-recession-decadence>. [cit. 2024-03-18].

GINSBURGH, Victor, MEI, Jiangping a MOSES, Michael. 2006. The Computation of Prices Indices. Hand-book of the Economics of Art and Culture. No. 1, s. 947-979. [cit. 2023-04-18].

GOETZMANN, William, 1993. *Accounting for Taste: Art and the Financial Markets over Three Centuries*. [online]. American Economic Review. 1993, 83(5), 1370-76. [cit. 2023-04-18].

CHANEL, Olivier, 1995. *Is art market behaviour predictable?* [online]. European Economic Review. Vol. 39, no. 3-4, s. 519-527. ISSN 0014-2921. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(94\)00058-8](https://doi.org/10.1016/0014-2921(94)00058-8).

INTERNATIONAL MONETARY FUND, c2021. *Inflation rate, average consumer prices*. [online]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPCH@WEO/WEOWORLD/VEN>. [cit. 2024-03-03].

INTERNATIONAL MONETARY FUND, 2019. *The World Economy: Synchronized Slowdown, Precarious Outlook*. [online]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2019/10/15/the-world-economy-synchronized-slowdown-precarious-outlook>. [cit. 2024-03-03].

J&T Banka Art Index, c2024. [online]. J&T Banka Art Index. Dostupné z: <https://jtbankartindex.com/article/about>. [cit. 2023-04-18].

J&T BANKA, c2024. *J&T Banka Art*. [online]. J&T Banka. Dostupné z: <https://www.jtbank.cz/produkty/artservis>

LYSKOVÁ, Taťána, 2023. *Jak začít sbírat umění? Nemusíte být milionáři, radí někdejší manažerka Christie 's*. [online]. Forbes. Dostupné z: <https://forbes.cz/jak-zacit-sbirat-umeni-nemusite-byt-milionari-radi-nekdejsi-manazerka-christies/>. [cit. 2024-01-03].

MEI, Jianping a MOSES, Michael, 2002. Art as an Investment and the Underperformance of Masterpieces. [online]. *The American Economic Review*. Vol. 92, no. 5, s. 1656-1668. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3083271>. [cit. 2023-04-18].

MASTERWORKS, c2024. *Art investing for all*. [online]. Dostupné z: <https://www.masterworks.com/>.

PESANDO E., James, 1993. *Art as an Investment: The Market for Modern Prints*. *The American Economic Review*. 1993, 83(5), 1075- 1089. [cit. 2023-04-18].

RENNEBOOG, Luc a SPAENJERS, Christophe, 2013. *Buying Beauty: On Prices and Returns in the Art Market*. [online]. *Management Science*. Vol. 59, no. 1, s. 36-53. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23359604>

Sotheby's Buyer's premium chart, 2023. [online]. Sotheby's. Dostupné z: <https://www.sothebys.com/en/docs/pdf/1-feb-2023-buyers-premium-chart.pdf>. [cit. 2023-12-13].

The Sotheby's Mei Moses Indices, c2024. [online]. Sotheby's. Dostupné z: <https://www.sothebys.com/en/the-sothebys-mei-moses-indices>. [cit. 2023-03-16].

The Fine Art Group, c2024. [online]. Dostupné z: <https://www.fineartgroup.com/>. [cit. 2023-07-15].

UBS, 2023. *Global Wealth Report 2023*. Dostupné z: <https://www.ubs.com/global/en/family-office-uhnw/reports/global-wealth-report-2023.html>. [cit. 2024-03-25].

UNICREDITBANK, 2023. *artBanking*. In: *Bulletin 2/2023*. Unicreditbank. Dostupné z: <https://www.unicreditbank.cz/content/dam/cee2020-pws-cz/cz-dokumenty/private-banking/artbanking/ArtBanking-2-2023.pdf>

XIANG, Alice, 2018. *Unlocking the Potential of Art Investment Vehicles*. [online]. The Yale Law Journal. Roč. 127, č. 6, s. 44. Dostupné z: <https://www.yalelawjournal.org/comment/unlocking-the-potential-of-art-investment-vehicles>. [cit. 2024-02-26].

Zdroje dat:

Art Basel & UBS, 2017. *The Art Market report 2017. A report by Art Basel & UBS*. [online]. Dostupné z: <https://theartmarket.artbasel.com/previous-reports>.

Art Basel & UBS, 2018. *The Art Market report 2018. A report by Art Basel & UBS*. [online]. Dostupné z: <https://theartmarket.artbasel.com/previous-reports>.

Art Basel & UBS, 2019. *The Art Market report 2019. A report by Art Basel & UBS*. [online]. Dostupné z: <https://theartmarket.artbasel.com/previous-reports>.

Art Basel & UBS, 2020. *The Art Market report 2020. A report by Art Basel & UBS*. [online]. Dostupné z: <https://theartmarket.artbasel.com/previous-reports>.

Art Basel & UBS, 2022. *The Art Market report 2022. A report by Art Basel & UBS*. [online]. Dostupné z: <https://theartmarket.artbasel.com/previous-reports>.

Art Basel & UBS, 2023. *The Art Market report 2023. A report by Art Basel & UBS*. [online]. Dostupné z: <https://theartmarket.artbasel.com/previous-reports>.

Artprice, 2002-2022. The art market trends. Reports by Artprice.com. [online]. Všechna volume dostupná z: <https://www.artprice.com/artmarketinsight/reports>

CHRISTIE'S, c2024. *Christie's. Online*. Dostupné z: <https://www.christies.com/>.

TEFAF, 2012. TEFAF Art Market Report 2012 – The International Art Market in 2011: Observations on the Art Trade over 25 Years. [online]. Dostupné z: <https://tbamf.org.uk/portfolio/tefaf-art-market-report-2012-the-international-art-market-in-2011-observations-on-the-art-trade-over-25-years/>

TEFAF, 2014. TEFAF Art Market Report 2014. The Global Art Market with a focus on the US and China. [online]. Dostupné z: <https://artmarkettechnology.files.wordpress.com/2014/07/tefaf-art-market-report-2014.pdf>.

TEFAF, 2016. TEFAF Art Market Report 2016. The Global Art Market with a focus on the US and China. [online]. Dostupné z: <https://s3.amazonaws.com/arena-attachments/825974/1ccb39ca1d2c426a8f5ff02be6f7b1bd.pdf>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1: Zjednodušené zobrazení trhů a tržních subjektů.....	15
Obrázek 2: zvýšení a snížení poptávky a následný posun poptávkové křivky.....	17
Obrázek 3: Zvýšení a snížená nabídky a následný posun nabídkové křivky.....	19
Obrázek 4: Přehled odhadované výnosnosti investic do umění za použití metody HR nebo RSR – srovnání studií	36

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj hodnoty trhu s uměním v letech 2002–2022	46
Tabulka 2: vývoj objemu uskutečněných prodejů v letech 2002–2022.....	52
Tabulka 3: Přehled online prodejů v letech 2002–2022	56
Tabulka 4: Počet mezinárodních veletrhů v letech 2000, 2019, 2020, 2021 a 2022	59
Tabulka 5: Rozdělení trhu podle období.....	60
Tabulka 6: Rozložení cen na trhu s uměním.....	65
Tabulka 7: 10 nejlepších aukčních výsledků do roku 2022.....	71
Tabulka 8: Vybrané opakované prodeje v letech 2002–2022.....	73
Tabulka 9: Porovnání ročního výnosu v letech 2020–2022 s inflací v USA.....	76
Tabulka 10: Porovnání vlastností aktiv (umění vs zlato)	77

8.3 Seznam grafů

Graf 1: Vývoj hodnoty trhu s uměním v letech 2002–2022	47
Graf 2: Meziroční změna hodnoty trhu s uměním v letech 2002–2022	50
Graf 3: Vývoj objemu uskutečněných prodejů v letech 2002–2022	51
Graf 4: Vývoj hodnoty online prodejů v letech 2002–2022	57
Graf 5: Vývoj hodnoty aukčních prodejů podle segmentů v letech 2006–2022	61
Graf 6: Porovnání podílu hodnoty aukčních prodejů podle segmentů v letech 2006 a 2022	62
Graf 7: Podíl počtu prodaných děl v aukcích v rámci cenových kategorií v roce 2022	65
Graf 8: hodnota 10 nejdražších děl v letech 2002–2022	67
Graf 9: Porovnání vývoje hodnoty 10 nejdražších děl a globálního trhu s uměním	68
Graf 10: Porovnání indexů Artprice a S&P 500.....	75
Graf 11: Picasso – roční vývoj hodnoty prodaných děl a jejich počet	78
Graf 12: Picasso – průměrná hodnota jednoho prodaného díla v aukcích.....	79

8.4 Seznam použitých zkratk

HDP – Hrubý domácí produkt
HNWI – High-Net-Worth Individual
IMF – International Monetary Fund
TEFAF – The European Fine Art Foundation

9 Přílohy

Seznam příloh

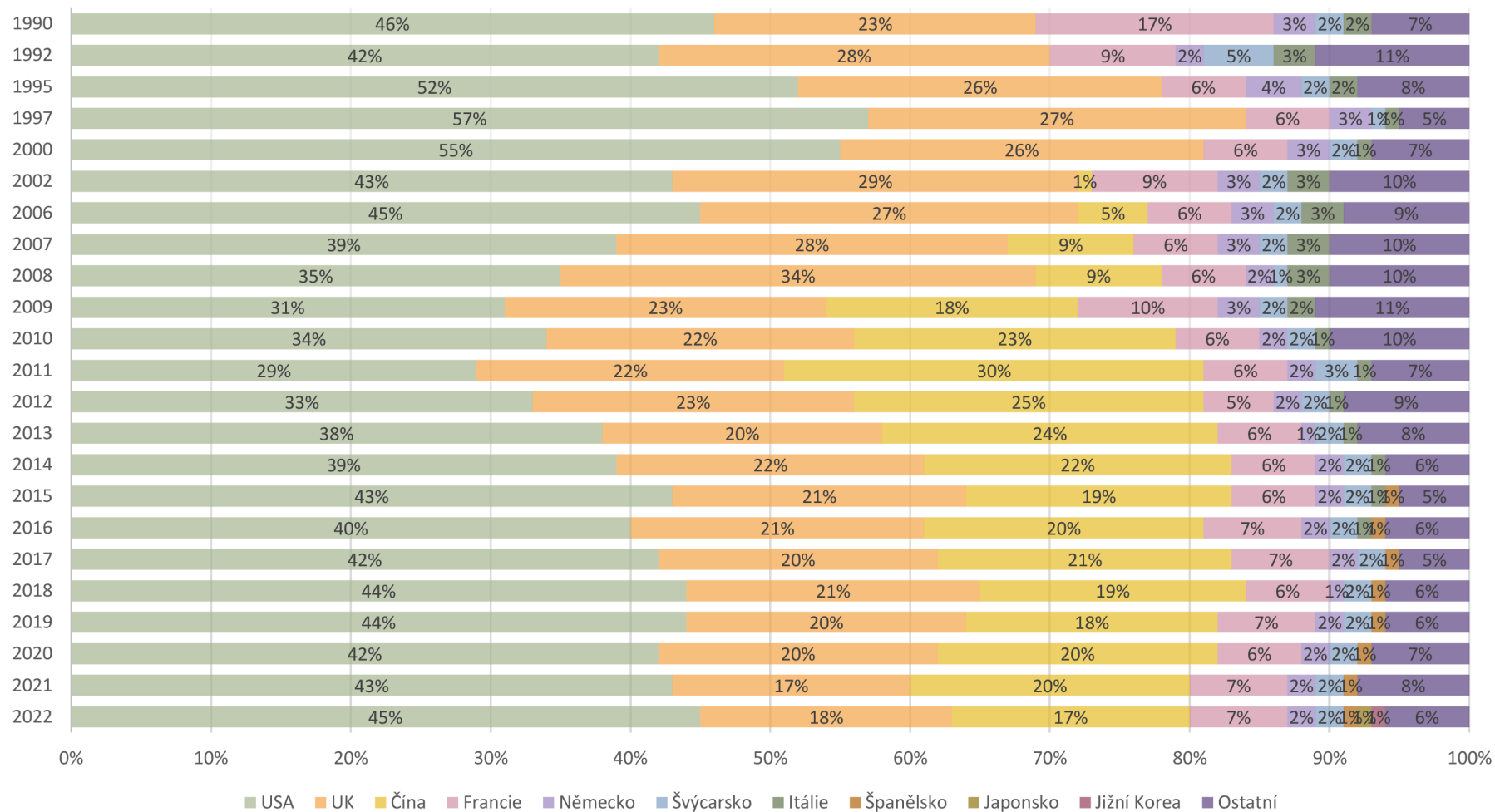
Příloha 1: Data k podílům jednotlivých zemí na globálním trhu	98
Příloha 2: Přehled podílů jednotlivých zemí	99
Příloha 3: Výkonnost jednotlivých segmentů trhu – podle souhrnných tržeb za období v mld. \$	100
Příloha 4: Vyhodnocení odvozených ukazatelů časové řady – Vývoj hodnoty 10 nejdražších děl.....	100
Příloha 5: 10 nejdražších děl z aukcí v letech 2002–2022	101
Příloha 6: Přehledová tabulka vyhodnocených dat k prodejm Picassových děl	110

Příloha 1: Data k podílům jednotlivých zemí na globálním trhu

Rok											
	USA	UK	Čína	Francie	Německo	Švýcarsko	Itálie	Španělsko	Japonsko	Jižní Korea	Ostatní
2022	45 %	18 %	17 %	7 %	2 %	2 %	>1 %	1 %	1 %	1 %	6 %
2021	43 %	17 %	20 %	7 %	2 %	2 %	>1 %	1 %	>1 %	>1 %	8 %
2020	42 %	20 %	20 %	6 %	2 %	2 %	>1 %	1 %	>1 %	>1 %	7 %
2019	44 %	20 %	18 %	7 %	2 %	2 %	>1 %	1 %	>1 %	>1 %	6 %
2018	44 %	21 %	19 %	6 %	1 %	2 %	>1 %	1 %	>1 %	>1 %	6 %
2017	42 %	20 %	21 %	7 %	2 %	2 %	>1 %	1 %	>1 %	>1 %	5 %
2016	40 %	21 %	20 %	7 %	2 %	2 %	1 %	1 %	>1 %	>1 %	6 %
2015	43 %	21 %	19 %	6 %	2 %	2 %	1 %	1 %	>1 %	>1 %	5 %
2014	39 %	22 %	22 %	6 %	2 %	2 %	1 %	>1 %	>1 %	>1 %	6 %
2013	38 %	20 %	24 %	6 %	1 %	2 %	1 %	>1 %	>1 %	>1 %	8 %
2012	33 %	23 %	25 %	5 %	2 %	2 %	1 %	>1 %	>1 %	>1 %	9 %
2011	29 %	22 %	30 %	6 %	2 %	3 %	1 %	>1 %	>1 %	>1 %	7 %
2010	34 %	22 %	23 %	6 %	2 %	2 %	1 %	>1 %	>1 %	>1 %	10 %
2009	31 %	23 %	18 %	10 %	3 %	2 %	2 %	>1 %	>1 %	>1 %	11 %
2008	35 %	34 %	9 %	6 %	2 %	1 %	3 %	>1 %	>1 %	>1 %	10 %
2007	39 %	28 %	9 %	6 %	3 %	2 %	3 %	>1 %	>1 %	>1 %	10 %
2006	45 %	27 %	5 %	6 %	3 %	2 %	3 %	>1 %	>1 %	>1 %	9 %
2002	43 %	29 %	1 %	9 %	3 %	2 %	3 %	>1 %	>1 %	>1 %	10 %
2000	55 %	26 %	>1 %	6 %	3 %	2 %	1 %	>1 %	>1 %	>1 %	7 %
1997	57 %	27 %	>1 %	6 %	3 %	1 %	1 %	>1 %	>1 %	>1 %	5 %
1995	52 %	26 %	>1 %	6 %	4 %	2 %	2 %	>1 %	>1 %	>1 %	8 %
1992	42 %	28 %	>1 %	9 %	2 %	5 %	3 %	>1 %	>1 %	>1 %	11 %
1990	46 %	23 %	>1 %	17 %	3 %	2 %	2 %	>1 %	>1 %	>1 %	7 %

Zdroj: Data dostupná z výročních zpráv Art Basel & UBS (2017-2023) a TEFAF (2012-2015)

Příloha 2: Přehled podílů jednotlivých zemí

Zdroj: Art Basel & UBS (2017; 2019; 2023); TEFAF (2012; 2014; 2015)

Příloha 3: Výkonnost jednotlivých segmentů trhu – podle souhrnných tržeb za období v mld. \$

Rok	Poválečné a současné umění	Moderní umění	Impresionisté a postimpresionisté	Staří mistři
2006	2,5	2,7	1,3	0,9
2007	4,8	3,2	1,8	1,2
2008	4,4	2,8	1,6	1,0
2009	2	2,2	1	1,1
2010	4	4,1	1,6	1,6
2011	6	5,4	2,4	2,1
2012	5,9	4,2	1,6	1,6
2013	6,6	4,3	1,8	1,6
2014	7,9	4,6	2	1,6
2015	6,8	4,5	1,9	1,3
2016	5,6	2,6	1,3	1,4
2017	6,2	3,6	2,3	1,3
2018	6,8	4,3	2,2	0,9
2019	6,4	3,1	1,8	1,2
2020	5,2	2,5	1	1,0
2021	8,5	3,4	2,1	1,2
2022	7,8	3,1	2,6	1,0

Zdroj: Data dostupná z výročních zpráv Art Basel & UBS (2017; 2019; 2023)

Příloha 4: Vyhodnocení odvozených ukazatelů časové řady – Vývoj hodnoty 10 nejdražších děl

rok	hodnota mil. USD	první diference	bazický index/Index se stálým základem 2002=100 %	koeficient růstu (řetězový index)	změna v procentech (relativní přírůstek)
2002	211,0		100		
2003	187,2	-23,8	88,7	88,7	-11 %
2004	295,1	107,9	139,9	157,6	58 %
2005	190,7	-104,4	90,4	64,6	-35 %
2006	431,5	240,8	204,5	226,3	126 %
2007	423,7	-7,8	200,8	98,2	-2 %
2008	467,6	43,9	221,6	110,4	10 %
2009	282,1	-185,5	133,7	60,3	-40 %
2010	573,9	291,8	272,0	203,4	103 %
2011	421,9	-152,0	200,0	73,5	-26 %
2012	529,6	107,7	251,0	125,5	26 %

2013	596,0	66,4	282,5	112,5	13 %
2014	676,0	80,0	320,4	113,4	13 %
2015	997,1	321,1	472,6	147,5	48 %
2016	557,5	-439,6	264,2	55,9	-44 %
2017	1135,1	577,6	538,0	203,6	104 %
2018	914,2	-220,9	433,3	80,5	-19 %
2019	660,1	-254,1	312,8	72,2	-28 %
2020	452,9	-207,2	214,6	68,6	-31 %
2021	786,5	333,6	372,7	173,7	74 %
2022	1145,0	358,5	542,7	145,6	46 %

Zdroj: Artprice (2002-2023)

Příloha 5: 10 nejdražších děl z aukcí v letech 2002–2022

Rok	Autor	Název	Cena	Aukční síň
2022	Andy Warhol	Shot Sage Blue Marilyn (1964)	195,0	Christie's NY
	Georges Seurat	Les Poseuses, Ensemble (Petite version) (1888)	149,0	Christie's NY
	Paul Cezanne	La Montagne Sainte-Victoire (1888-1890)	138,0	Christie's NY
	Vincent Van Gogh	Verger avec cyprès(1888)	117,0	Christie's NY
	Paul Gauguin	Maternité II (1899)	106,0	Christie's NY
	Gustav Klimt	Birch Forest (1903)	105,0	Christie's NY
	Lucian Freud	Large Interior, W11 (after Watteau) (1881-1983)	86,0	Christie's NY
	Andy Warhol	White Disaster (White Car [...]) (1963)	85,0	Sotheby's NY
	Jean-Michel Basquiat	Untitled (1982)	85,0	Phillips NY
	René Magritte	L'empire des lumières (1961)	79,0	Sotheby's London
2021	Pablo Picasso	Femme assise près d'une fenêtre (Marie-Thérèse) (1932)	103,4	Christie's NY
	Jean-Michel Basquiat	In This Case (1983)	93,1	Christie's NY
	Sandro Botticelli	Portrait of a young man holding a roundel	92,2	Sotheby's NY
	Mark Rothko	No. 7 《第7號》 (1951)	82,5	Sotheby's NY
	Alberto Giacometti	Le Nez 《鼻子》 (1949)	78,4	Sotheby's NY
	Vincent Van Gogh	Cabanes de bois parmi les oliviers et cyprès (1889)	71,4	Christie's NY
	Claude Monet	Le Bassin auxmphéas (1917-1919)	70,4	Sotheby's NY

	Beeple	Everydays: The first 5000 Days (2021)	69,3	Christie's NY
	Yang Xu	Figure	64,7	Poly International, Beijing
	Jackson Pollock	Number 17, 1951 《第17號, 1951年》 (1951)	61,1	Sotheby's NY
2020	Francis Bacon	Triptych Inspired by the Oresteia of Aeschylus (1981)	84,6	Sotheby's, livestreamed from Hong Kong, London, and New York
	Wu Bin	Ten Views of a Lingbi Rock (1610)	76,6	Poly Auction, Beijing
	Roy Lichtenstein	Nude With Joyous Painting (1994)	46,2	Christie's "One" sale, livestreamed from Hong Kong, Paris, London, and New York
	David Hockney	Nichols Canyon (1980)	41,0	Phillips NY
	Ren Renfa	Five Inebriated Princes Riding Home (late 13th–early 14th century)	39,4	Sotheby's Hong Kong
	Cy Twombly	Untitled (Bolsena) (1969)	38,7	Christie's 20th Century Sale, New York
	Sanyu	Quatre Nus (1950s)	33,3	Sotheby's Hong Kong
	Mark Rothko	Untitled (1967)	31,3	Christie's 20th Century Sale, New York
	Brice Marden	Complements (2004–07)	30,9	Christie's "One" sale
	Barnett Newman	Onement V (1952)	30,9	Christie's "One" sale
2019	Claude Monet	Meules (1890)	110,7	Sotheby's NY
	Jeff Koons	Rabbit (1986)	91,0	Christie's NY
	Robert Rauschenberg	Buffalo II (1964)	88,8	Christie's NY
	Paul Cézanne	Bouilloire et fruits (1888–1890)	59,2	Christie's NY
	Pablo Picasso	Femme au chien (1962)	54,9	Sotheby's NY
	Andy Warhol	Double Elvis [Ferus Type] (1963)	53,0	Christie's NY
	Ed Ruscha	Hurting the Word Radio #2 (1964)	52,5	Christie's NY
	Francis Bacon	Study for a Head (1952)	50,4	Sotheby's NY
	Mark Rothko	Untitled	50,0	Sotheby's NY
	David Hockney	Henry Geldzahler and Christopher Scott (1969)	49,6	Christie's, London

2018	Amedeo Modigliani	Nu couché (sur le côté gauche) (1917)	157,2	Sotheby's NY
	Pablo Picasso	Fillette la corbeille fleurie (1905)	115,0	Christie's NY
	Edward Hopper	Chop Suey (1929)	91,9	Christie's NY
	David Hockney	Portrait of an Artist (Pool with Two Figures) (1972)	90,3	Christie's NY
	Kasimir Malevich	Suprematist Composition (1916)	85,8	Christie's NY
	Claude Monet	Nymphéas en fleur (c.1914-1917)	84,7	Christie's NY
	Henri Matisse	Odalisque couchée aux magnolias (1923)	80,7	Christie's NY
	Constantin Brancusi	La jeune fille sophistiquée (Portrait de Nancy Cunard) (1928)	71,0	Christie's NY
	Willem De Kooning	Woman as Landscape (1954-1955)	68,9	Christie's NY
	Pablo Picasso	Femme au béret et à la robe quadrillée (1937)	68,7	Sotheby's London
2017	Leonardo Da Vinci	Salvator Mundi (c.1500)	450,3	Christie's NY
	Qi Baishi	Screens of landscapes) (1925)	141,0	Poly International Beijing
	Jean-Michel Basquiat	Untitled (1982)	110,5	Sotheby's NY
	Vincent Van Gogh	Laboureur dans un champ (1889)	81,3	Christie's NY
	Fernand Léger	Contraste de formes (1913)	70,0	Christie's NY
	Andy Warhol	Sixty Last Suppers (1986)	60,9	Christie's NY
	Gustav Klimt	Bauerngarten (1907)	59,0	Sotheby's London
	Constantin Brancusi	La muse endormie (1913)	57,4	Christie's NY
	Cy Twombly	Leda and the Swan (1962)	52,9	Christie's NY
	Francis Bacon	Three Studies for a Portrait of George Dyer (1963)	51,8	Christie's NY
2016	Claude Monet	Meule (1891)	81,5	Christie's NY
	Willem De Kooning	Untitled XXV (1977)	66,3	Christie's NY
	Pablo Picasso	Femme assise (1909)	63,2	Sotheby's London
	Peter Paul Rubens	Lot and his Daughters	58,0	Christie's London
	Jean-Michel Basquiat	Untitled (1982)	57,3	Christie's NY

	Amedeo Modigliani	Jeanne Hébuterne (au foulard) (1919)	56,3	Sotheby's London
	Edvard Munch	Pikene på broen (girls on the bridge) (1902)	54,5	Sotheby's NY
	Renfa Ren	Five Drunken Kings Return on Horses	44,1	Poly International Auction Beijing
	Ruzhuo Cui	The Grand Snowing Mountains (2013)	39,6	Poly Auction Hong Kong
	Cy Twombly	Untitled (New York City) (1968)	36,7	Sotheby's NY
2015	Pablo Picasso	Les femmes d'Alger (Version 'O') (1955)	179,4	Christie's NY
	Amedeo Modigliani	Nu couché (1917-1918)	170,4	Christie's NY
	Alberto Giacometti	L'homme au doigt (1947)	141,3	Christie's NY
	Roy Lichtenstein	Nurse (1964)	95,7	Christie's NY
	Mark Rothko	No. 10 (1958)	81,9	Christie's NY
	Cy Twombly	Untitled (New York City) (1968)	70,5	Sotheby's NY
	Pablo Picasso	La Gommeuse (1901)	67,5	Sotheby's NY
	Pablo Picasso	Buste de femme (Femme à la résille) (1938)	67,4	Christie's NY
	Vincent Van Gogh	L'allée des Alyscamps (1888)	66,3	Sotheby's NY
	Lucian Freud	Benefits Supervisor Resting (1994)	56,7	Christie's NY
2014	Alberto Giacometti	Chariot (1950)	90,0	Sotheby's NY
	Barnett Newman	Blac Fire (1961)	75,0	Christie's NY
	Andy Warhol	Triple Elvis (Ferus Type) (1963)	73,0	Christie's NY
	Francis Bacon	Studies for a Portrait of John Edwards (1984)	72,0	Christie's NY
	Amedeo Modigliani	Tête (1911/12)	63,0	Sotheby's NY
	Francis Bacon	Portrait of George Dyer Talking (1966)	62,0	Christie's London
	Cy Twombly	Untitled (1970)	62,0	Christie's NY
	Andy Warhol	Four Marlons (1966)	62,0	Christie's NY
	Mark Rothko	Untitled (1952)	59,0	Christie's NY
	Éduard Monet	Le Printemps (1881)	58,0	Christie's NY

2013	Francis Bacon	Three Studies of Lucian Freud (1969)	127,0	Christie's NY
	Andy Warhol	Silver Car Crash (Double Disaster) (1963)	94,0	Sotheby's NY
	Jackson Pollock	Number 19, 1948 (1948)	52,0	Christie's NY
	Jeff Koons	Balloon Dog (Orange) (1994-2000)	52,0	Christie's NY
	Andy Warhol	Coca-Cola [3] (1962)	51,0	Christie's NY
	Roy Lichtenstein	Woman with Flowered Hat (1963)	50,0	Christie's NY
	Alberto Giacometti	Grande tête mince (grande tête de diego) (1954)	44,5	Sotheby's NY
	Jean-Michel Basquiat	Dustheads (1982)	43,5	Christie's NY
	Norman Perceval Rockwell	Saying Grace (1951)	41,0	Sotheby's NY
	Mark Rothko	No. 11 (Untitled) (1957)	41,0	Christie's NY
2012	Edvard Munch	The scream (1895)	107,0	Sotheby's NY
	Mark Rothko	Orange, Red, Yellow (1961)	77,5	Christie's NY
	Mark Rothko	No. 1 (Royal Red And Blue)	67,0	Sotheby's NY
	Raphael	Head of a Young Apostle	42,7	Sotheby's London
	Keran Li	Mountains in red (1964)	40,4	Poly International Auction Beijing
	Francis Bacon	Figure Writing Reflected In Mirror (1976)	40,0	Sotheby's NY
	Roy Lichtenstein	Sleeping Girl (1964)	40,0	Sotheby's NY
	Claude Monet	Nymphéas (1905)	39,0	Christie's NY
	Andy Warhol	Statue of Liberty (1962)	39,0	Christie's NY
	Pablo Picasso	Nature Morte Aux Tulipes (1932)	37,0	Sotheby's NY
2011	Baishi Qi	Eagle Standing on Pine Tree; Four-Character [...]	57,2	Guardian BEIJING
	Clyfford E. Still	1949-A-No . 1 (1949)	55,0	Sotheby's NY
	Meng Wang	Zhi Chuan moving to Mountain (1370)	54,0	Poly International Auction Beijing
	Roy Lichtenstein	I Can See the Whole Room!...and [...] (1961)	38,5	Christie's NY
	Francesco Guardi	Venice, a View of the Rialto Bridge, Looking [...]	38,3	Sotheby's London
	Beihong Xu	Cultivation on the peaceful land (1951)	36,7	Poly International Auction Beijing

	Pablo Picasso	La lecture (1932)	36,3	Sotheby's London
	Gustav Klimt	Litzberg Am Attersee (c.1914/15)	36,0	Sotheby's NY
	Egon Schiele	Häuser mit bunter wäsche (Vordatdt II) [...] (1914)	35,7	Sotheby's London
	Andy Warhol	Self-Portrait (1963-1964)	34,2	Christie's NY
2010	Pablo Picasso	Nude, Green Leaves and Bust (1932)	95,0	Christie's NY
	Alberto Giacometti	L'Homme qui marche I (1960)	92,3	Sotheby's London
	Amedeo Modigliani	Nu assis sur un divan (la belle romaine) (1917)	61,5	Sotheby's NY
	Andy Warhol	Men in her life (1962)	56,5	Phillips de Pury & Company NY
	Alberto Giacometti	Grande tête mince (1954)	47,5	Christie's NY
	Amedeo Modigliani	Tête (c.1910-1912)	46,7	Christie's Paris
	Pablo Picasso	Portrait d'Angel Fernandez de Soto (1903)	45,8	Christie's London
	Wen Zong Emper Or & Fang D.	Landscape	44,9	Beijing Jiuge Int. Auct. Co., Ltd BEIJING
	Henri Matisse	Nu de dos, 4 état (Back IV) (c.1930)	43,5	Christie's NY
	Joseph Mallord Willia Turner	Modern Rome - Campo Vaccino	40,2	Sotheby's London
2009	Raffael Santi	Head of a muse	42,4	Christie's London
	Henri Matisse	Les coucous, tapis bleu et rose (1911)	41,0	Christie's Paris
	Andy Warhol	200 One Dollar Bills (1962)	39,0	Sotheby's NY
	Constantin Brancusi	Madame L.R. (c.1914/17)	33,3	Christie's Paris
	Rembrandt Van Rijn	Portrait of a man with arms akimbo (1658)	29,3	Christie's London
	Piet Mondrian	Composition bleu, rouge, jaune et noir (1922)	24,6	Christie's Paris
	Bin Wu	Eighthteen arhats	22,1	Poly International Auction Beijing
	Alberto Giacometti	L'homme qui chavire (1950)	17,2	Sotheby's NY
	Edgar Degas	Petite danseuse de quatorze ans (c.1879/81)	16,8	Sotheby's London
	Piet Mondrian	Composition avec grille 2 (1918)	16,4	Christie's Paris

2008	Francis Bacon	Triptych (1976)	77,0	Sotheby's NY
	Claude Monet	Le bassin aux nymphéas (1919)	71,8	Christie's London
	Kasimir Sevrinovitch Malevich	Suprematisch Composition (1919)	53,5	Sotheby's NY
	Francis Bacon	Untitled (1974/77)	46,0	Christie's NY
	Mark Rothko	No.15 (1952)	45,0	Christie's NY
	Claude Monet	Le Pont du chemin de fer à Argenteuil (1873)	37,0	Christie's NY
	Francis Bacon	Study of Nude with Figure in a Mirror (1969)	35,3	Sotheby's London
	Fernand Léger	La Femme en Bleu (1912/13)	35,0	Sotheby's NY
	Edvard Munch	Vampire (1894)	34,0	Sotheby's NY
	Edgar Degas	Danseuse au repos (c.1879)	33,0	Sotheby's NY
2007	Mark Rothko	White Center (Yellow, Pink and Lavender on Rose) (1950)	72,8	Sotheby's NY
	Andy Warhol	Green Car Crash (Green Burning Car I) (1963)	71,7	Christie's NY
	Francis Bacon	Study from Innocent X (1962)	52,7	Sotheby's London
	Paul Gauguin	Te Poipoi (Le Matin) (1892)	39,2	Sotheby's NY
	Raffaël Santi	Portrait of Lorenzo de' Medici, Duke of Urbino (1492-1519)	37,3	Christie's NY
	Claude Monet	Nympheas (1904)	36,8	Sotheby's London
	Henri Matisse	L'Odalisque (1937)	33,6	Christie's London
	Pablo Picasso	Tête de Femme, Dora Maar (1950's)	29,1	N/A
	Amedeo Modigliani	N/A	27,5	N/A
	Rembrandt van Rijn	N/A	23,0	N/A
2006	Pablo Picasso	Dora Maar au chat, (1941)	85,0	Sotheby's NY
	Gustav Klimt	Portrait of Adele Bloch-Bauer II, (1912)	78,0	Christie's NY
	Paul Gauguin	L'homme à la hache, (1891)	36,0	Christie's NY
	Vincent Van Gogh	L'Arlésienne, Madame Ginoux, (1890)	36,0	Christie's NY
	Gustav Klimt	Birch Forest, (1903)	36,0	Christie's NY

	Ludwig Ernst Kirchner	Berliner Strassenszene/Bäume, (1913-1914)	34,0	Christie's NY
	Pau Lcézanne	Nature morte aux fruits et pot de gingembre, (c.1895)	33,0	Sotheby's NY
	William Turner	Giudecca, La Donna della Salute and San Giorgio	32,0	Christie's NY
	Pablo Picasso	Le repos, (1932)	32,0	Christie's NY
	Gusta Klimt	Apple Tree I, (1912)	29,5	Christie's NY
2005	Giovanni Antonio Canal (Canaletto)	Venise, the Grand Canal, looking North-East from Palazzo Balbi	29,0	Sotheby's London
	Constantin Brancusi	Oiseau dans l'espace	24,0	Christie's NY
	David Smith	Cubi XXVIII (1965)	21,3	Sotheby's NY
	Henride Toulouse-Lautrec	La blanchisseuse	20,0	Christie's NY
	Mark Rothko	Homage to Matisse (1954)	20,0	Christie's NY
	Giovanni Antonio Canal	The Bucintoro at the Molo, Venice, on Ascension Day	17,8	Christie's London
	Pablo Picasso	Les femmes d'Alger (J) (1955)	16,6	Sotheby's NY
	Max Beckmann	Self-Portrait with crystal Ball (1936)	15,0	Sotheby's NY
	Roy Lichtenstein	In the Car (1963)	14,5	Christie's NY
	Claude Monet	Nymphéas (1907)	12,5	Christie's NY
2004	Pablo Picasso	Garçon à la pipe (1905)	93,0	Sotheby's NY
	Paul Gauguin	Maternité (II) (1899)	35,0	Sotheby's NY
	Amedeo Modigliani	Jeanne Hébuterne devant une porte (1919)	28,0	Sotheby's NY
	Jan Vermeer Van Delft	Young Woman seated at the Virginals	26,8	Sotheby's London
	Édouard Manet	Les courses au Bois de Boulogne (1872)	23,5	Sotheby's NY
	Singer John Sargent	Group with Parasols, Siesta (1905)	21,0	Sotheby's NY
	Piet Mondrian	New York, Boogie Woogie (1941-1942)	18,8	Sotheby's NY
	Claude Monet	Londres, Parlement, effet de soleil [...] (1904)	18,0	Christie's NY
	Mark Rothko	No.6 (Yellow, White, Blue [...]) (1954)	15,5	Sotheby's NY
	George Catlin	American Indian Portraits	15,5	Sotheby's NY

2003	Gustav Klimt	Landhaus am Attersee (c.1914)	26,0	Sotheby's NY
	Andrea Mantegna	Descent into Limbo Tempera	25,5	Sotheby's NY
	Amedeo Modigliani	Nu couché (sur le côté gauche) (1917)	24,0	Christie's NY
	Auguste Renoir	Dans les roses (Madame Leon Clapisson) (1882)	21,0	Sotheby's NY
	Fernand Léger	La femme en rouge et vert (1914)	20,0	Christie's NY
	Egon Schiele	Town and River (1916)	18,8	Sotheby's London
	Paul Cézanne	Portrait de Paul Cézanne (c.1895)	15,5	Christie's NY
	Mark Rothko	No.9 (White and Black on Wine) (1958)	14,6	Christie's NY
	Paul Gauguin	L'apparition (1902)	11,3	Sotheby's London
	Vincent Van Gogh	L'allée des Alyscamps (1888)	10,5	Christie's NY
2002	Petr Paul Rubens	The Massacre of the Innocents (c.1608-1609)	70,0	Sotheby's London
	Pablo Picasso	Nu au collier (1932)	22,0	Christie's London
	Claude Monet	“N y m p h é a s”(1 9 0 6)	18,0	Sotheby's London
	Claude Monet	Nympheas (1906)	17,0	Sotheby's NY
	Constantin Brancusi	Danaïde (c.1913)	17,0	Christie's NY
	Paul Cezanne	Pichet et assiette de poires (1890-1893)	15,0	Sotheby's NY
	Edgar Degas	Au musée du Louvre (Miss Cassatt) (c.1879)	15,0	Sotheby's NY
	Alberto Giacometti	Grande tête de Diego (1954)	13,0	Sotheby's NY
	Alberto Giacometti	La forêt (1950)	12,0	Christie's NY
	Willem De Koonig	O r e s t e s	12,0	Sotheby's NY

Zdroj: Artprice (2002-2022)

Příloha 6: Přehledová tabulka vyhodnocených dat k prodejm Picassoých děl

Rok	hodnota prodejm v mil. USD	počet ks prodaných děl	bazický index se základnou 2002=100	průměrná cena díla v USD	bazický index se základnou 2002=100
2002	82,84	1356	100	61094	100
2003	75,09	1649	122	45538	75
2004	240,99	1264	93	190658	312
2005	157,52	1762	130	89400	146
2006	339,25	2087	154	162552	266
2007	321,42	1344	99	239149	391
2008	262,37	1764	130	148734	243
2009	121,13	1790	132	67668	111
2010	361,49	2022	149	178780	293
2011	314,69	3387	250	92912	152
2012	286,15	N/A	N/A	N/A	N/A
2013	361,4	2776	205	130186	213
2014	375,05	2898	214	129418	212
2015	650,84	2875	212	226378	371
2016	323,64	3075	227	105250	172
2017	446,4	2879	212	155055	254
2018	744,43	3391	250	219530	359
2019	346,22	3548	262	97583	160
2020	245,39	3396	250	72259	118
2021	671,51	3452	255	194529	318
2022	494,57	3455	255	143146	234

Zdroj: Artprice (2002–2022), vlastní zpracování